

Кырг.
У. 48
Т. 518.

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИ

“XXI кылымдын кадрлары”

Интернет доору

Компьютер,
жаңы технология

Кырг
У. 48
Т. 518

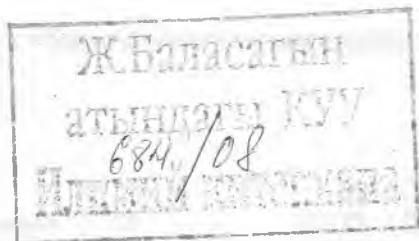
С.Ж.Токтомышев,
В.Л.Ким,
Э.Мамбетакунов

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИ

«Акыл ойдун азыгы – илим-билим,
жан дүйнөнүн казынасы – маданият»

Аскар Акаев

“XXI кылымдын кадрлары”
Интернет доору
Компьютер, жаңы технология

Бишкек - 1998

ББК 74.58
Т-51

2.484(2кч)

Токтомышев С.Ж., Ким В.Л., Мамбетакунов Э.
КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИ. -
Бишкек, КМУУ, 1998. - 135 бет.

Кыргыз Республикасынын билим берүү системасы эл аралык стандартка ылайык көп баскычтуу деңгээлге өтүүдө. Мында Президент А.Акаевдин "XXI кылымдын кадрлары" аттуу программасынын, улуттук "Билим" программасынын зор мааниси бар. Ушул программалар Улуттук университетте кандайча ишке ашып жатат? Акыркы күндөрү спутник байланышы, ИНТЕРНЕТ, дистанттык окутуу деген сөздөр кеңири колдонулуп жүрөт. Бирок алардын билим алуудагы мааниси эмнеде? Бул системада компьютерлердин жана чет тилин билүүнүн ролу кандай? Урматтуу окурман, колуңуздагы китеп эң алгач мына ушул суроолорго жооп берет. Мындан сырткары силер Улуттук Университеттин факультеттери жана институттары, университетке кабыл алуунун шарттары, андагы окутууну уюштуруунун өзгөчөлүктөрү жөнүндөгү маалыматты аласыздар.

Жооптуу редакторлор: Кыргыз республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер Ы.Кадыров; Кыргыз республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер, филология илимдеринин доктору, профессор В.И.Шаповалов.

Компьютерге тергендер жана версткалагандар Жусупова Н.А. жана Борщ О.Н.

Т 4309000000 - 98
ISBN 9967-401 -00-5

© Кыргыз мамлекеттик
Улуттук университети

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИНИН УКАЗЫ

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИ ЖӨНҮНДӨ

Билим берүүнүн калыптанып калган системасын өркүндөтүү жана Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясы илим жана жаңы технологиялар боюнча Мамлекеттик Комитети менен тыгыз бирдикте аны дүйнөлүк стандартка жеткирүү максатында, ошондой эле республиканын алгачкы жогорку окуу жайынын 60 жылдыгына байланыштуу

ТОКТОМ КЫЛАМЫН:

Кыргыз Республикасынын Өкмөтү:

- Кыргыз Мамлекеттик Университетинин Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университет катары статусун аныктасын;
- Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университетинин түзүлүшүн, жобосун бекитсин жана анын ишин финансылоо, материалдык-техникалык жактан камсыздоо маселесин чечсин.

Кыргыз Республикасынын Президенти
А.Акаев

Бишкек шаары,
Өкмөт Үйү.
1993-жылдын 11-августу.

МАЗМУНУ

Кыргыз мамлекеттик улуттук университети: кечээ жана бүгүн	5
“XXI кылымдын кадрлары” деген эмне? Аткарылган иш-чаралар.....	14
Интернет деген эмне? Спутник байланышы борборунун кызматынан пайдаланалы.....	25
Дистанттык окутуу деген эмне? ал кандайча жүргүзүлөт.....	35
Улуттук университет окууга чакырат.....	44
Улуттук университетте даярдалуучу адистиктер жана аларга өтүү үчүн жазылуу укугу.....	57
КМУУга өтүүнүн жолдору.....	83
Окутууну уюштуруу жана билим сапаты.....	115
Бизде кимдер окутушат.....	127

**КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК
УНИВЕРСИТЕТИ:
кечээ жана бүгүн**

Кыргыз Республикасында жогорку билим берүүнүн тарыхы кыргыз мамлекеттик улуттук университети менен тыгыз байланыштуу. Анткени улуттук университет түптөлүп чыккан республикадагы биринчи окуу жайы – Кыргыз мамлекеттик педагогикалык институту 1932-жылы педагогикалык техникумдун базасында ачылган. 1951-жылы педагогикалык институт Кыргыз мамлекеттик университети болуп түзүлгөн. Ал эми 1993-жылы Кыргыз Республикасынын Президентинин Указы менен ага Улуттук Университет деген статус берилген.

1951-жылдан 1993-жылга чейин Кыргыз мамлекеттик университети татаал жана байсалдуу жолду басып өттү. Ушул жылдарда республикалык илим жана маданият өз алдынча калыптанып, такшалды, жогорку квалификациялуу адистерди даярдоонун татыктуу тажрыйбалары топтолду. Улуттук Университетинин учурдагы негизги багыты ата мекендик жогорку мектеп топтогон бардык жакшы салттарды этият сактоо, өркүндөтүү жана аларды XXI кылымдын билим берүү системасына натыйжалуу киргизүү болуп саналат.

Жогорку билим берүүгө демократиялуу жана гумандуу мамиле жасоого баш койгон Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университети 1997-жылы айтып түгөткүс ийгиликтерге ээ болду. Ал эң ириде чет элдик конокторго эшигин кенен ачып, ар кандай деңгээлдеги жолугушууларды, кабыл алууларды өткөргөндүгү менен даңазаланды. Алсак, өткөн 1997-жылы Улуттук Университетке дүйнөнүн он жети өлкөсүнөн отуз эки расмий делегация келди. Чет элдик университеттер, билим берүү борборлору, фирмалар жана ассоциациялар менен 25 келишимге жана макулдашууларга кол коюлду. Өткөн жылы Америка Кошмо Штаттарынын журналисттери жана Франциянын юристтери, Түштүк Кореянын агартуучулары жана Россиянын бажыкана адистери, Индиянын коом таануучулары жана Нидерландиянын финансисттери, ошондой эле ар кандай ири институттардын көрүнүктүү, белдүү окумуштуулары биринчи жолу университеттин эшигине кадам ташташты. Университетте мамлекеттин, өкмөттүн, министрликтердин башчыларын, элчилерди жана көрүнүктүү мамлекеттик ишмерлерди кабыл алуу табигый көрүнүш болуп калды.

Президент Аскар Акаев Улуттук Университетти “билим

берүүнүн илимий лабораториясы” деп бекеринен айтпаса керек. Анткени акыркы төрт-беш жыл ичинде билим берүүнүн кеңири программасы ишке ашырылып, университеттик билим берүү жаңы деңгээлге көтөрүлдү. Мындай өзгөрүүлөр жана жетишкендиктер Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университетинде болуп жаткандыгы ар бир кыргыз атуулун кубандырбай жана сыймыктантпай койбойт. Бул кубанычтан сырткары болуп, ага кайдыгер мамиле жасоого эч кимибиздин акыбыз жок жана антүүгө патриоттук милдетибиз жол бербейт.

Университеттин тарыхындагы зор окуялардын бири республиканын Президенти Аскар Акаевдин катышуусу менен спутник байланышы борборунун ачылышы болду. Мындай көрсөткүч КМШ өлкөлөрүнүн бир дагы жогорку окуу жайында жок. Ушул борбор аркылуу биринчи жолу АКШнын Мериленд университети менен Интернет боюнча телеконференция өткөрүлдү. Ушундай эле телеконференция Нарын мамлекеттик университети менен өткөрүлгөн. Ага республиканын премьер-министри Апас Жумагулов катышкан. Спутник байланыш борбору университеттердин ортосундагы гана мамилени ишке ашырбастан, республикада балдарды аралыктан окутуу маселесин да колго алууда. Мисалы, 1998-жылдын башында Тоң районунун билим берүү борборунун балдары өз жергесинде туруп Бишкектен көрсөтмөлүү сабак алышты. Анткени, Тоң билим берүү борбору эл аралык “Мээрим” фондусу тарабынан тийиштүү компьютерлер менен жабдылган. Ал компьютердик класс Улуттук университеттин спутник байланышы тармагына кошулган. Ошентип, республикада биринчи телесабак – ушул байланыш аркылуу өткөрүлүп, аны Эл аралык “Мээрим” фондунун төрайымы М.Д.Акаева алып барды. Мындан ары ушул борбордун балдары ИНТЕРНЕТ кызматы менен улуттук университетте уюшулган лекцияларды да уга алышат. КМУУнун Спутник байланышынын жана ИНТЕРНЕТтин жардамы менен башка шаарлардын балдары дагы илимий маалымат алышып, алыскы аралыктан окуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушат. Булардан Улуттук Университеттин эл аралык мааниси жогорулап, дүйнөлүк билим берүү мейкиндигине кеңири кадам шилтегендигин көрүүгө болот.

Өткөн 1997-жыл көп багыттар боюнча жемиштүү жыл болду. Алсак, фундаменталдык илимдерди изилдөө институту, чет тилдер институту, Интернет боюнча Кыргыз-Америка факультети, медициналык борбор, адистерди максаттуу даярдоо борбору түзүлдү. Бул бөлүмдөр финансы жана башка багыттар боюнча өз алдынчалыкка ээ болушкан. Улуттук университетте радио жана телестудиялар түзүлүп, өз иштерин кеңири масштабда башташты.

Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университетинин өсүү темпин ачык көрүү үчүн төмөнкү сандык көрсөткүчтөргө кайрылалы. Эгер 1993-жылга чейин университетте 13 факультет жана 60 кафедра болсо, 1997-жылы 23 факультет, 21 борбор, 4 институт жана 72 кафедра иштеди. Эгер 1990-жылы бюджет боюнча 8703 улан-кыздар окушса, 1997-жылы алардын саны 4668ге чейин кыскарды. Бирок, ушул эле жылда бюджеттен сырткары окуган студенттердин саны 14520 адамга жетти. Ошентип бүгүнкү күндө улуттук университетте 19188 студент окуп жатат.

Жыл өткөн сайын бюджеттен финансылоо кыскарууда. Ушул жагдайды эске алып бюджеттен сырткары финансылоону көбөйтүү боюнча чечкиндүү кадамдар жасалууда. Бүгүнкү күндө бюджеттен сырткаркы финансылоонун саны бюджетке караганда 5-6 эсе көбөйдү. Ошол каражаттардын эсебинен 350 компьютерден турган 29 компьютердик класс түзүлүп, Интернет аркылуу спутник байланышы борборуна бириктирилген. 250 орундуу 16 лингафон кабинети уюштурулган.

1992-жылга чейин окуу 27 адистик боюнча жүргүзүлүп келсе, ушул күндө ага 37 жаңы адистик кошулду. Алардын катарында информатика жана эсептөө техникасы, компьютердик жана информациялык система (Интернет), менеджмент, маркетинг, дүйнөлүк экономика, эл аралык карым-катнаш, массалык маалымат каражаттары, салык жана салык салуу, мамлекеттик жана муниципалдык кызмат, бажы кызматы жана башка адистиктер бар.

Азыркы күндө Улуттук Университет адистерди максаттуу даярдоо борбору аркылуу атайын фирмалардын, уюмдардын талабына толук жооп берген адистерди атайын программа боюнча даярдап берүү мүмкүнчүлүгүнө ээ. Бул

айрым кесипке массалуу түрдө даярдоого караганда экономикалык жактан өтө ыңгайлуу жана пайдалуу экендигин далилдеди.

Бүгүнкү күндүн адистерин даярдоонун сапатын жогорулатуу максатында Улуттук Университеттин билим берүү системасына кескин өзгөрүүлөр киргизилди. Жаңылыктын мазмунун кыскача айтсак төмөнкүчө: биринчи, экинчи курстарда компьютер жана чет тили кеңири окутулат. Ар бир студент электрондук эсептөө машинасын колдоно билүүгө үйрөнөт, ал эми чет тилин ар кандай адабиятты окуй алуу жана эркин баарлашуу деңгээлинде билип чыгышат. Кийинки үчүнчү жана төртүнчү курстарда компьютердин жардамы менен эл аралык стандартка туура келүүчү программалар боюнча бухгалтер, банкир, юрист, мугалим, окутуучу, журналист, мамлекеттик кызматкер адистиктерине ээ болушат.

Улуттук университетте эл аралык стандартка ылайык илимдин багыттары боюнча бакалавр жана магистрлерди даярдоо системасы улантылат. 1-2-курстарда студенттердин билимдери окутуучулардын катышуусуз этаптык-модулдук система боюнча бланкалык жана компьютердик тестирлөөнүн жардамында текшерилет. Анын натыйжасында студенттердин билим рейтингі бааланып, 30 % ке жакыны окуудан четтетилиши мүмкүн. Окуунун 3-5-курстарында жалпы студенттердин 70%и калып, алар бакалавр даражасын же адистик боюнча толук жогорку билим алып чыгышат. Бүткөндөрдүн 10%ке жакыны окуусун магистратурада улантса, калгандары ар кандай кызматка орношууга мүмкүндүк алат. Жогоруда келтирилген татаал маселелерди чечүү жалгыз гана бюджеттен тышкаркы окутуунун эсебинен жетишилди десек жаңылышкан болобуз. Ал маселени чечүүдө чет элдик инвестицияларды, окутуучулар утуп алган гранттарды пайдалануу өз жемишин берүүдө. Алсак, 1997-жылдагы гранттардын суммасы эле 10 млн АКШ долларына барабар болду, ал эми анын жалпы өсүшү мурдагы жылдарга салыштырганда 20 эсеге көбөйдү. ТАСИС, ТЕМПУС, "Евроазия" фонду, ИНТАС жана башка жаңы долбоорлор жана программалар биздин кызыкчылык үчүн иштей баштады. Россиянын жана Американын көптөгөн жогорку окуу жайлары

менен келишимдерге жана макулдашууларга кол коюлду. Американын Индиана жана Небраска-Линкольн университеттери менен түзүлгөн макулдашуулардын катарына өткөн жылда Мериленд жана Миннесот университеттери кошулду. Европада болсо Франция жана Испания менен байланыштар чыңдалууда. Алар Францияда тилдердин жана чыгыш цивилизациясынын улуттук университети, Сент-Этьен жана Гренобль университеттери. Франциянын университеттеринде биздин Кыргыз-Европа факультеттеринин студенттери стажировкадан өтүшөт. Ушундай эле келишим канадалык Эл Аралык билим берүү боюнча Борбору (CBIE) менен түзүлгөн. Бул Борбор өзүнө жүздөн ашык университеттерди жана колледждерди бириктирет. Азия регионунда биздин университет Ирандын Тегеран университети жана Бехешти атындагы университети менен кызматташууда. Кытай Эл Республикасынын Гонконг жана кытайлык инвестициялоо борбору (директору Чан Ся Бо) менен байланыш түзүлдү. Индияда Бангалар университети, Японияда “Сумитомо корпорейшн” фирмасы, Түштүк Кореяда Чу-Ан жана Донггук университеттеринин биздин университет менен байланышуу кызыкчылыгы пайда болуп, алгачкы натыйжалар байкала баштады.

Биздин университет чет элдик коллегаларынан адистерди даярдоону гана үйрөнбөстөн, окуу жайынын өз алдынча жашап кетүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган тажрыйбасын да үйрөнүүдө. Өкмөттүн көзүн карап олтура бербестен, ишкердиктин, пайда көрүүнүн ар кандай формаларын колдонууда. Мисалы, 1997-жылы биринчи жолу университетте медициналык куралдардын жана жабдуулардын эл аралык көргөзмөсү уюштурулду. Ага алыскы чет өлкөлөрдүн 14 фирмасы катышты. Бул жаңы акция мындан ары да улантылмакчы.

Бүгүнкү күндө Университет пикирлештердин кубаттуу корпорациясына айланды. Алар өз факультеттеринде, борборлорунда, институттарында окутуунун жаңы формаларын, методдорун киргизишүүдө. Ал технологиялар өздөрүнүн ийкемдүүлүгү, жалпылыгы, ар бир инсандын талабын канагаттандырууга багытталгандыгы менен айырмаланат. Жалпы корпорацияга кирген ар бир бөлүк

финансылык жана административдик жактан өз алдынчылыкка ээ. Бул бөлүмдөрдүн өз принциптери жана өз милдеттери бар. Тандап алган жолдору да ар башка. Бирок түпкү максаттары бир түйүнгө кошулган жана бири экинчисин толуктап турат. Анын эң негизгиси Улуттук Университеттеги билим берүүнү дүйнөлүк эл аралык стандарттын деңгээлине көтөрүү, билим берүүнүн дүйнөлүк практикада сыналган жаңы технологияларын пайдалануу, аларды андан ары өркүндөтүү, XXI кылымдын талабына жооп берүүчү чыгармачыл адистерди даярдоо.

Университет өзүнүн толук маанисинде билим берүүчү гана мекеме эмес, илимдин борбору болушу да зарыл. Ошол максатты ишке ашырууда фундаменталдуу илимдерди изилдөө институту жогорку абройго ээ болууда. Анын өз максаты, милдети, иштелип чыккан жаңы технологиялары, жаңы ачылыштары бар. “Ысык-Көл” деп аталган геофизикалык изилдөө станциясы бир нече жылдан бери иштөөдө. Атмосферадагы озонду байкоо боюнча 17 жылдан бери бир катар изилдөөлөр жүргүзүлүп, анын кеңири законченемдери аныкталган. “Ысык-Көл” станциясы озон боюнча дүйнөлүк Борбордо (Торонто, Канада) жана парник газдары боюнча дүйнөлүк Борбордо (Токио, Япония) каттоодон өткөн. Кыргызстандыктардын озон боюнча алган жыйынтыктары Интернет системасына киргизилген жана аны бүткүл дүйнөнүн окумуштуулары колдоно алышат.

Илимий багыт боюнча дагы бир сөзгө алууга татыктуу болгон борбор бул Альберт Эйнштейндин илимий изилдөө борбору. 1997-жылы Израилде өткөрүлгөн “Марсель-Гроссман-8” эл аралык конференциянын уюштуруу комитетине жана анын катышуучуларына жиберген дубай-саламында Кыргыз Республикасынын Президенти А.Акаев төмөнкүлөрдү белгилеген. “Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университетинде биринчи жолу эйнштейндик окуулар өткөрүлдү. Ал салыштырмалуулук теориясынын ачылышынын 90 жылдыгына арналган. Анда 100дөн ашык докладдар окулуп, Кыргызстандагы физика илиминин өнүгүшүнүн классикалык традициясын бекемдеди”. Ошол окуу учурунда улуттук университетте эл аралык Эйнштейн Борборун түзүү идеясы пайда болгон. Мындай борборду түзүүгө толук

мүмкүнчүлүк бар эле. Буга Иерусалимде, Пакистанда өткөрүлгөн эл аралык конференцияга кыргызстандыктардын катышуусу, ЮНЕСКОнун алдындагы релятивисттик астрофизика Борборунун Кыргызстандагы филиалын ачуу, Россиянын федералдык ядролук борбору менен болгон байланыш негиз болду. Ошентип, Эйнштейн борбору биринчи жолу Улуттук Университетте ачылды жана жемиштүү ишин улантууда. Бул борбор фундаменталдык илимдердин, анын ичинде физика илиминин өсүшүнө зор көмөк көрсөтөрүндө шек жок.

“XXI кылымдын кадрлары” деп аталган президенттик билим берүү программасынын алкагында университет отуздан ашык эл аралык билим берүү долбоорлоруна жана программаларына катышууда. Анын натыйжасында университет өзүнүн студенттерин жана окутуучуларын чет өлкөлөргө стажировкага жиберүүдө. 1997-жылы эле 35 студент жана 71 окутуучу АКШ, Франция, Германия, Малайзия ж.б. чет өлкөлөрдүн университеттерине окууга жөнөтүлгөн. Ошол эле учурда Улуттук университетте 47 чет элдик студент окуп, алыскы чет өлкөлөрдөн 13 окутуучу иштеп жатат. ТАСИС жана ТЕМПУС программалары боюнча 17 тилчи-окутуучу, 10 экономист, 13 гуманитар-саясат таануучулар чет өлкөлөрдө стажировкада болуп келишти. Университеттин 16 окутуучусу эл аралык конференцияларга жана семинарларга катышып, докладдар окушту.

Өлкөбүздүн эң башкы университетин келечекте эмнелер күтүп турат? Бул боюнча жаңы жылдык салтанатта Президент А. Акаев эң туура айтты. Мамлекет башчысы келечектүү багыттардын ичинен эң негизгиси деп компьютердик технологияны жана бул максатка жетүүдө Улуттук университетке зор милдеттер жүктөлөрүн өзгөчө белгиледи. Демек Улуттук университет акылдуу машиналардын базасын чыңдап, окутуу процессин өркүндөтүп, студенттердин билимдеринин сапатын жогорулатып, алардын деңгээлин дүйнөлүк деңгээлге жеткирүү милдетин жүзөгө ашырууга тийиш.

1998-жыл - Республиканын жогорку окуу жайларынын флагманы болгон КМУУ үчүн юбилейлик жыл. Анткени Кыргыз Мамлекеттик Университетине улуттук статус берүү

жөнүндөгү указга Кыргыз Республикасынын Президенти А.Акаевдин кол койгонуна 5 жыл толот. Бул дата Университеттин студенттерин, профессор-окутуучуларын дагы да шыктандырат, жаңы чыгармачыл ийгиликтерди жаратууга шарт түзөт. ХХI кылымда иштей турган, элибиздин жыргалчылыгын камсыз кылуучу жаштарды университет өзүнүн мээримдүү кучагына чакырат, алардын келечегин камсыз кылуучу бардык түйшүктөрдү чечүүгө университет даяр экендигин жана алар толук аткарыларын билдирет.

**“XXI КЫЛЫМДЫН КАДРЛАРЫ”
ДЕГЕН ЭМНЕ?
АТКАРЫЛГАН ИШ-ЧАРАЛАР.**

Аскар Акаев 1995-жылы жаңы жылдык студенттик балда сүйлөгөн сөзүндө: “Жаңы кылым, жаңы миң жылдыктын босогосунда Президент катары гана эмес, жогорку мектепте 15 жылдан ашуун эмгектенген профессор катары өзүмдү түйшөлткөн ойлорду силер менен тең бөлүшкүм келип турат. Жалпы адамзатты, Кыргызстанды XXI кылымда эмнелер күтүп турганын билүүгө силер да куштар чыгарсыңар деп ойлойм. Андай экен, бардыгыңар байкап жүргөн мыйзам ченемдүү бир көрүнүштү бышыктап коеюн: кылым тогошкон учурларда, айрыкча миң жылдыктардын оош-кыйышында социалдык-саясий же илимий-техникалык чөйрөдөбү, же өнөр тармагындабы, айтор, улуу окуялар болур өтөт. Мисалы, мындан туура миң жыл илгери X кылымдын соңунда кыргыздар өздөрүнүн мамлекеттүүлүгүнө жетишип, прогресске умтулган. Дал ошол доорлордо кыргыз элинин дүйнөлүк маданий казынага кошкон зор салымы деп таанылган улуу “Манас” эпосу жаралды,” - деп келип, андан берилеп XV кылымдагы Кайра жаралуу доорунун дөө-шаалары жөнүндө, XVII кылымдагы Исаак Ньютондун бүткүл дүйнөлүк тартылуу теориясын жана Адам Смиттин рынок экономикасынын негиздерин ачкандыгы, XVIII кылымда улуу Француз революциясы болуп өткөндүгү, XIX-XX кылымдардын тогошуусунда үч улуу ачылыш болгондугу (Англияда сэр Эрнест Резерфорд атомдун түзүлүшүн, Германияда Макс Планк нур кванттарын, ал эми Швейцарияда жаш Альберт Эйнштейн шарттуулук теориясын ачкандыгы) жөнүндө айткан. Андан кийин, “Мунун баарын мен эмнеге мисал келтирдим,” - дейт Президент. Анткени, кылым тогошоордо, азыркы 2000-жылдын босогосунда да ошондой эле өзгөрүүлөр жүрүп жатат. Азыркы дүйнөдө үчүнчү улуу демократиялык революция жүрүүдө. Бул революциянын максаты эмнеде? Биздин жаштар аны билүүгө тийиш деп айтат да, Президент оюн төмөнкүчө жыйынтыктайт: “Улуу француз революциясы “Эркиндик, теңдик жана бир туугандык!” деген ураан астында өткөн, бирок ал эркиндикти гана берип, теңдикти бере алган жок. Теңдиги жок эркиндикте прогресс жаралбасы аныкталды, натыйжада Француз революциясы ийгиликсиз аякталды жана Наполеон Бонопартты берди. Ара төрөлгөн Наполеон биздин

континентти титиреткен согуштарды дээрлик жыйырма жыл жүргүздү. Улуу октябрь революциясы дагы ушундай эле ураан астында өттү, бирок ал теңдик берди, эркиндикти бере алган жок. Эркиндиги жок теңдик – ээр токумсуз тердик сыяктуу кедей-кембагалдардын гана теңдигин жаратаары белгилүү болду жана азыркыдай кейиштүү жагдайга алып келди. Телегейи тегиз болуш үчүн адамдар эркиндикке да, теңдикке да бирдей ээ болушу кажет. Азыр дүйнөдө жүрүп жаткан үчүнчү демократиялык революциянын мүдөөсү – Француз жана Улуу Октябрь революцияларынын идеяларын жалгаштырып, элге эркиндик менен теңдик берүү.

Биздин Кыргызстандагы мүдөөбүз дагы ушундай. Биздин көз карандысыз Кыргызстанда силер чың билим алып, соңку кылымдын босогосунда боло турган олуттуу өзгөрүүлөрдү таанып билүүгө даяр турушуңарды каалайбыз. Бул мурдагыдан таптакыр башка кылым, башка дүйнө жана башка коом болот. Ошол коомго силер башкалардын соңунда эмес, эң ириде даяр турууга тийишсиңер. Акыл-ойдун азыгы – илим-билим, жан дүйнөнүн казынасы – маданият”.

Президент А.Акаев тарабынан 1995-жылы сунуш кылынган “XXI кылымдын кадрлары” программасы мына ушинтип пайда болгон.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИНИН УКАЗЫ “XXI КЫЛЫМДЫН КАДРЛАРЫ” ДЕГЕН ПРЕЗИДЕНТТИК БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАСЫ ЖӨНҮНДӨ

Кыргыз Республикасынын билим берүү системасын өркүндөтүү максатында, социалдык-экономикалык өнүгүүнүн артыкчылык берилген багыттары боюнча жаңы генерациядагы адистерди даярдоодо улам өсүп жаткан керектөөнү эске алып, токтом кыламын:

1. “XXI кылымдын кадрлары” деген Президенттик билим берүү программасынын негизги багыттары бекитилсин (тиркелет).

2. Жогоруда көрсөтүлгөн программаны жүзөгө ашыруу үчүн Кыргыз Республикасынын Президентинин алдында билим берүү жана илим иштери боюнча Комиссия түзүлсүн.

3. Кыргыз Республикасынын Президентинин алдындагы билим берүү жана илим иштери боюнча Комиссия жөнүндө тиркелген Жобо бекитилсин.

4. Кыргыз Республикасынын Президентинин алдындагы билим берүү жана илим иштери боюнча Комиссиянын мүчөлөрүнүн тутуму бекитилсин.

5. "XXI кылымдын кадрлары" деген программаны финансылоо жогоруда көрсөтүлгөн программаны жүзөгө ашыруу үчүн Кыргыз Республикасынын президенти демилге көтөргөн жана тарткан булактардын эсебинен ишке ашырыла тургандыгы белгиленсин.

Кыргыз Республикасынын Президенти А.Акаев

Бишкек шаары, Өкмөт Үйү.
11-сентябрь 1995-жыл.

*Кыргыз республикасынын Президентинин
995-жылдын 11-сентябрындагы Указы
менен бекитилген*

"XXI КЫЛЫМДЫН КАДРЛАРЫ" ДЕГЕН ПРЕЗИДЕНТТИК БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАСЫНЫН НЕГИЗГИ БАГЫТТАРЫ

Азыркы убактагы Кыргызстандын коомдук турмушун талдап көрүү, билим берүү, атап айтканда, республика үчүн өтө зарыл багыттар боюнча чет өлкөлөрдө жаңы генерациядагы адистерди максаттуу даярдоо, ресурстарды координациялоо жана билим берүүнүн стратегиялык проблемаларын чечүү үчүн альтернативдүү каражаттарды тартуу аркылуу жаңы социалдык-экономикалык мамилелерге карай коомду андан ары өнүктүрүүнүн өзгөчө актуалдуулугун көрсөтүп олтурат.

Жаңы дүйнөлүк көз караш маданияты бар коомду калыптандыруу проблемасы билим берүү жана илим чөйрөсүндө эл аралык кызматташтыкты андан ары кеңейтүүнү, Кыргыз Республикасын дүйнөлүк билим берүү системасына интеграциялоону талап кылат.

“XXI кылымдын кадрлары” деген Президенттик билим берүү программасында төмөндөгүдөй негизги багыттар боюнча жогоруда көрсөтүлгөн милдеттерди чечүүгө Кыргыз Республикасын президентинин көмөк көрсөтүүсү каралган:

- Кыргызстандын балдарын жана жаштарын билим берүү жана илим, анын ичинде экологиялык, эстетикалык жана көркөм билим берүү жагынан эл аралык программаларга киргизүү;
- жөндөмдүү балдарды жана таланттуу жаштарды чет өлкөлөрдө окутуу; мыкты даярдалган жаш адистерди андан ары кесиптик жактан өсүшүнө көмөк көрсөтүү;
- жаңы техника жана технологиялар жагынан дүйнөнүн алдыңкы окуу жана илимий борборлорунда адистерди даярдоо жана кайра даярдоо;
- дүйнөнүн эң көп таралган тилдерин, компьютердик сабактарды үйрөнүү боюнча республикалык теле жана радио программаларын уюштуруу, окутуу боюнча телеборборун түзүү;
- окутуунун жаңы технологияларын эске алуу менен жаңы окуу адабияттары, ар түрдүү окутуу каражаттары менен камсыз кылуу маселелерин чечүү;
- республикада эл аралык окуу жайлары жана борборлорун өнүктүрүү;
- дистанциялык окутуу, компьютердик мультимедияны, теле коммуникациялык каражаттарды пайдалануу жагынан кызматташтыкты кошуп алганда билим берүү чөйрөсүндө чет өлкөлөр менен маалыматтык жана техникалык кызматташтыкты өнүктүрүү;
- чет өлкөлөрдө адистерди даярдоо маселелери боюнча ар түрдүү уюмдарды, министрликтерди, ишканалардын координацияланышын жакшыртуу;
- билим берүү жана илим жагынан өтө маанилүү эл аралык долбоорлорду иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу, аларды жүзөгө ашыруу үчүн материалдык ресурстарды, техникалык жардамды табуу.

Бул максатта урматтуу Президент ар дайым ойлонуп, түйшөлүп келгендигин байкайбыз. Мисалы, Президенттин укук маселелери боюнча кеңешчиси Л.И.Левитин өзүнүн журналист менен болгон маегинде төмөнкүлөрдү белгилейт: “А.Акаев Германияда болгон учурунда, Германиянын канцлери Гельмут Коль Акаевден сурады: Сиз менден эмне каалайсыз? – деп. Биздин Президент айтты: “Балдарыбыз Сиздер жактан келип окушса, ушундан гана жардамдашыңыз”, - деп. Анда тигил канцлер айтып атпайбы: “Менден көбү эле финансылык жардам сурап келишчү эле. Мен мындай терең, келечектүү түшүнүгү бар адамдарды сейрек жолуктурам. Туура. эң башкысы акыл инвестициясы”.

Мындай мисалдарды издесек, Президент А.Акаевдин аткарган ишинде, сүйлөгөн сөздөрүндө өтө эле көп кездешет.

Президенттик программанын негизги багыттары Улуттук университетте да ийгиликтүү ишке ашырылууда. Анын эң негизгилери учурдун талабына ылайык жаңы факультеттердин, борборлордун, институттардын, башка структуралык бөлүмдөрдүн түзүлүшү (1-таблица) жана аларда билим берүүнүн дүйнөлүк тажрыйбаларын үйрөнүп, натыйжалуу пайдаланууга мүмкүндүк түзүү болуп эсептелет (2, 3-таблица).

Таблица-1

(1932-1992)	
Факультеттер:	
1.	Кыргыз тили жана адабияты
2.	Орус тили жана адабияты
3.	Физика жана электроника
4.	Математика жана колдонмо математика
5.	География жана жаратылышты пайдалануу
6.	Юридикалык
7.	Англис тили жана котормо
8.	Немец жана француз тилдери
9.	Химия-биологиялык
10.	Банк бизнеси
11.	Бухучет жана коммерция
12.	Тарых жана регион таануу
13.	Философия жана мамлекеттик кызмат

Жаңы институттар, борборлор, факультеттер, кафедралар жана башка структуралык бөлүмдөр
1993
<i>Факультеттер, кафедралар:</i> 1. Философиялык 2. Кыргыз-Америкалык 3. Контракт-коммерциялык
1994
<i>Факультеттер, кафедралар:</i> 1. КМУУнун Ош филиалы 2. Журналистика 3. Уйгур филологиясы <i>Борборлор:</i> 1. Кадрларды кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу 2. Кыргыз таануу 3. Эл аралык <i>Структуралык бөлүмдөр:</i> 1. Студенттерди социалдык жактан колдоо фонду 2. Окутуучуларды социалдык жактан колдоо фонду 3. ТАСИС-1 программасы (РГФ)
1995
<i>Факультеттер, кафедралар:</i> 1. Кыргыз-Европалык 2. Чыгыш таануу 3. Юрист кадрларын даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу <i>Борборлор:</i> 1. Япон 2. Дистанттык билим берүү 3. Менеджмент жана бизнес <i>Структуралык бөлүмдөр:</i> 1. КМУУнун радиостанциясы 2. КМУУнун коргоо кызматы 3. ТЕМПУС-1 (КЕФ) программасы 4. Археология жана этнология кафедрасынын музей-лабораториясы
1996
<i>Факультеттер, кафедралар:</i> 1. Адистерди максаттуу даярдоо

2. "Мамлекеттик тилдин теориясы жана практикасы" кафедрасы
3. "Официалдуу орус тили" кафедрасы
4. КМУУнун Кемин филиалы

Борборлор:

1. Жаңы биотехнологиялар
2. Спутник байланышы
3. Магистратура, аспирантура жана улуттук билим берүү программалары
4. Реабилитациялык
5. ТАСИС программасы боюнча тилдерди үйрөнүү
6. "Стратегиялык изилдөөлөр жана саясий илимдер" окуу борбору

Институттар:

1. Эл аралык билим берүү программаларын интеграциялоо (ЭБПИИ)
2. Кадрларды кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу

Структуралык бөлүмдөр:

1. "Жазылуу укугу", "Абитуриент", "Тест" топтору
2. КМУУнин телестудиясы
3. Этнокультурология бөлүмү
4. Фитобөлүм
5. КМУУнун музейи

1997

Факультеттер, кафедралар:

1. Кыргыз-Америкалык-Интернет
2. КМУУда Экологиялык окутуу боюнча ЮНЕСКО кафедрасы

Борборлор:

1. Медициналык
2. Адистерди максаттуу даярдоо

Институттар:

1. Фундаменталдык илимдер
2. Чет тилдер институту

Структуралык бөлүмдөр

1. ИНТАС программасы
2. Евроазия фонду
3. ТАСИС-2 программасы
4. ТЕМПУС-2 программасы

1998

Факультеттер, кафедралар:

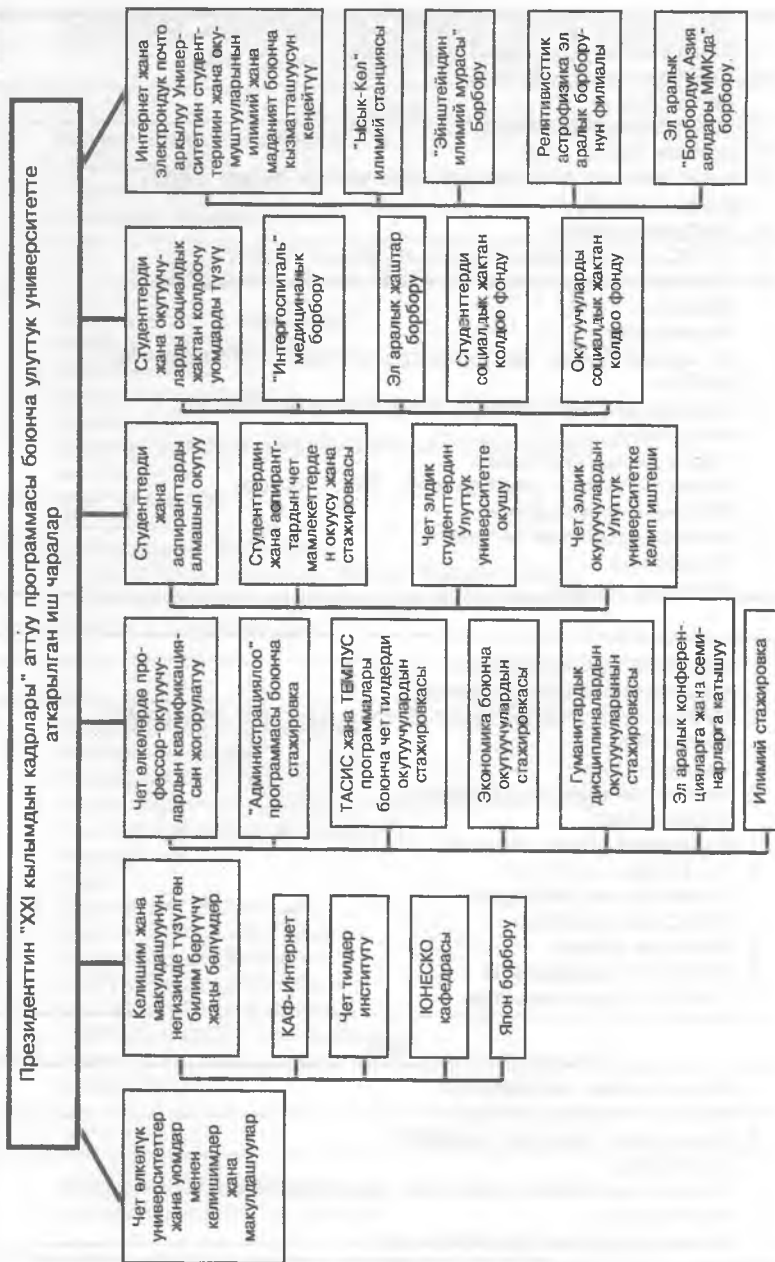
1. Англис тили жана котормо
2. Немис жана француз тилдери

Борборлор:

1. Лингвистика жана котормонун Европалык союзу

Институттар:

1. Билим берүү мектеби Институту

**УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТТИН ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК УНИВЕРСИТЕТТЕР
ЖАНА УЮМДАР МЕНЕН ТҮЗГӨН КЕЛИШИМДЕРИНИН,
МАКУЛДАШУУЛАРДЫН ЖАНА ПРОТОКОЛДОРДУН ТИЗМЕСИ**

<i>№</i>	<i>Документтин аты</i>	<i>Өлкө</i>	<i>Жылы</i>
1.	Индиана штатынын университети менен кызматташуу жөнүндөгү макулдашуунун долбоору	<i>АКШ</i>	<i>1992</i>
2.	Анкара университети менен кызматташуу жөнүндөгү келишим	<i>Түркия</i>	<i>1992-1996</i>
3.	Жогорку квалификациялуу кадрларды даярдоо боюнча Орто Азия жана Казакстандын дунгандар Ассоциациясы менен кызматташуу жөнүндө макулдашуу		<i>1992</i>
4.	Небраска-Линкольн университети менен макулдашуунун меморандуму	<i>АКШ</i>	<i>1993-1998</i>
5.	Көз салуучулар Кеңеши менен КАФтын уюштуруу келишими	<i>АКШ</i>	<i>1993-1998</i>
6.	Бангалор университети менен макулдашуунун меморандуму	<i>Индия</i>	<i>1994</i>
7.	"Себат" фирмасы менен анын кызматчыларын окутуу жөнүндөгү келишим.	<i>Түркия</i>	<i>1994</i>
8.	Борбордук Азия республикаларында жогорку билим берүү тармагында кызматташуу боюнча региондук жолугушуунун келишими		<i>1994</i>
9.	Тилдер жана Чыгыш цивилизациясы улуттук университети менен кызматташуу жөнүндө келишим	<i>Франция</i>	<i>1995</i>
10.	Аммосов М.К. атындагы Якут мамлекеттик университети менен илимий жана окуу-методикалык жактан кызматташуу жөнүндө келишим	<i>СОХА Республикасы</i>	<i>1996</i>
11.	"Сумитомо Корпорейшн" фирмасы менен "Сумитомо Корпорейшн фирмасынын стипендиясын" белгилөө меморандуму	<i>Япония</i>	<i>1996</i>

12.	Тегеран университети менен кызматташуу жөнүндө келишим	<i>Иран</i>	<i>1996</i>
13.	Россиялык Бажы Академиясы менен Эл аралык билим берүү программаларын интеграциялоо институтунун бажы жана юрист кадрларын даярдоо факультетинин келишими	<i>Россия</i>	<i>1996</i>
14.	UNED менен кызматташуу жөнүндө макулдашуу	<i>Испания</i>	<i>1996</i>
15.	Кытайдын инвестициялоо Борбору менен кызматташуу жөнүндө келишим	<i>Кытай</i>	<i>1996-2006</i>
16.	TODAIЕ менен кызматташуу жөнүндө макулдашуу	<i>Түркия</i>	<i>1996-2001</i>
17.	Д.И.Менделеев атындагы Россия химия-техникалык университети менен кызматташуу жөнүндө макулдашуу	<i>Россия</i>	<i>1997-2001</i>
18.	Мериленд университети менен билим жана маданият боюнча кызматташуу жөнүндө келишим	<i>АКШ</i>	<i>1997</i>
19.	Бангалор университети менен кызматташуу жөнүндө келишимдин негизинде протокол	<i>Индия</i>	<i>1997</i>
20.	Миннесотты университети менен кызматташуу жөнүндө макулдашуу	<i>АКШ</i>	<i>1997</i>
21.	Гонконг менен экономикалык жана маданий кызматташуу жөнүндө макулдашуу	<i>Кытай</i>	<i>1997</i>
22.	КМШ бирдиктүү билим берүү мейкиндигин түзүү боюнча кызматташуу жөнүндө макулдашуу		<i>1997</i>
23.	Мехран Университети менен академиялык алмашуу жөнүндө келишим	<i>Пакистан</i>	
24.	Эл аралык билим берүү боюнча Канадалык Бюро СВІЕ менен билим берүү кызматташтыгын түшүнүү жөнүндөгү меморандум	<i>Канада</i>	<i>1998</i>
25.	Вашингтондун СИЭТЛ университети менен билим, илим жана маданият тармагындагы макулдашуу	<i>АКШ</i>	<i>1998</i>

ИНТЕРНЕТ ДЕГЕН ЭМНЕ? СПУТНИК БАЙЛАНЫШЫ БОРБОРУНУН КЫЗМАТЫН ПАЙДАЛАНАЛЫ

Биз сиздер менен ХХI кылымдын босогосунда турабыз. Бул кылым мурдагы жылдарга караганда эмнеси менен айырмаланат? Албетте, мында өзгөчө белгилердин саны өтө эле көп экени белгилүү. Бирок, адам баласы үчүн алардын эң негизгиси кайсы? Бул күндөлүк турмушка керек болуучу ар кандай маалыматтардын көптүгү жана алардын зарылдыгы. Ошол маалыматтар бир жерге чогултулганбы? Эгер болсо ал кайда? Эгер, мындай болсо аны кайдан жана кантип алууга болот? Дегеле мындай болушу мүмкүнбү?

Мына ушундай суроолорго жоопту "ИНТЕРНЕТ", Спутник байланышы, электрондук почта жана башкалар берет. ИНТЕРНЕТ азыркы учурда бүт дүйнө жүзүн багындырып алды. Ал жөнүндө телевидениеден айтышат, газета-журналдардын беттерине жазып жатышат. Ошол эле учурда миллиондогон адамдар Интернетке умтулушууда. Чындыгында эле булар ХХ кылымда адамзат жетишкен асыл баалуулуктардын негизгилери. ХХ кылымдын ХХI кылымдын жашоочуларына даярдаган асыл белеги. Аны ар бирибиз туура түшүнүшүбүз жана пайдалана билишибиз зарыл. Антпесек, өз учурубуздун талабына жооп бере албай, анын ылдам учкан кемесинен сыртта калып кала берерибиз бышык. Эмесе адамга керек болуучу маалыматтарды топтоонун, аралыкка берүүнүн жана кабыл алуунун жолдоруна кыскача токтололу.

Айрым чет элдик адабияттарга көз салсак, төмөнкүлөрдү окуйбуз. Америка Кошмо Штатында окутуучу болуп иштеген Девид өз лекциясына Интернеттин материалдарын пайдаланат. Канадалык бир адам Интернеттин жардамы аркылуу Россиядагы өзүнүн кызы менен ар дайым кабарлашып турат. Үй кызматчысы болуп иштеген аял Ааламдын пайда болушу жөнүндөгү илимий маалыматтарга ээ болуу үчүн Интернетке кайрылып турат. Ал эми бир фермер өз чарбасынан көп түшүм алыш үчүн, үрөн себүүнүн прогрессивдүү методдорун дагы эле болсо Интернеттен издейт. Фирманын башчысы өзү чыгарган продукциясын миң-миллиондогон кардарга билдирүү үчүн ошол эле Интернетке кайрылат. Демек, Интернет жер жүзүндөгү кабарлоо жана маалымат алуу кызматынын жеткен чеги. Өз үйүндө олтуруп, Жер шарынын каалаган чекитинен тийиштүү

маалыматты ала аласың. Бирок, мындай кубанычка баарыбыз эле жетише алабызбы? Ал үчүн кандай шарттар керек? Мындай мүмкүнчүлүккө кантип жетишебиз?

ИНТЕРНЕТ – бүткүл Жер шарын камтыган көптөгөн компьютерлердин жана компьютердик топтордун жыйындысы. Жер бетинин каалаган шаарында жашаган адамдын телефону болсо, аны менен телефон аркылуу сүйлөшүүгө боло турган сыңары эле, Интернетке кошулган компьютердеги маалыматтарды алууга жана аларга тийиштүү маалыматтарды берүүгө болот. Муну так элестетүү үчүн төмөнкүдөй салыштырууну сунуш кылышкан. Мисалы, көптөгөн жөргөмүштөр жашаган бөлмөнү элестетеличи. Алардын ар бири бөлмө ичинде өздөрүнүн желесин токушат. Желелер ушунчалык көп. Бирок, алар бири-бири менен чаташпастан, үзгүлтүксүз туюк тор сыяктуу тыгыз байланышып турушат. Ал желелердин бети боюнча жөргөмүштүн ар бири комнатанын каалаган чекитине оңой эле жетип бара алат.

Кай бир учурда Интернетти жер бетин курчаган маалыматтардын өзгөчө магистралы деп коюшат. Тандап алган жол боюнча өлкөнүн каалаган шаарына барууга мүмкүн болгон сыяктуу эле, Интернет боюнча маалыматтарды бири-бири менен байланышкан түрдүү компьютерлердин тобуна берүүгө болот. Компьютерлердин мындай түйүндөрү бирдиктүү эреженин негизинде бири-бири менен байланышып турат. Мындай туташуу спутниктик байланыш аркылуу ишке ашат. Анткени жер шарынын бир бөлүгү менен экинчисин өткөргүч кабель аркылуу туташтыруу оңойго турбайт. Жогорудагыдай спутник байланышы болгон учурда, мындай түз туташтыруунун зарылдыгы да жок болуп калат.

Интернет терминин так түшүнүү үчүн анын реалдуу мүнөздөмөлөрүн ачып берүүгө аракеттенели.

Интернет - баарлашуунун каражаты. Анткени Интернетти пайдалануучулар негизинен өз тааныштары менен кабар алмашууга, сүйлөшүүгө кызыгат.

Интернет маалымат алуунун ресурсу катары кызмат кылат. Интернеттин өзүндө миң-миңдеген компьютерлер бар. Алардын эсинде көптөгөн документтердин,

китептердин, сүрөттөрдүн ж.б. мазмуну сакталып турат. Компьютерди колдонуучу кайсы бир предмет боюнча билим алгысы келеби же Жер жүзүнүн каалаган шаарынын белгилүү музейи менен таанышкысы келеби, ал ар дайым пайдалуу бир маалыматты ала алат.

Интернет маалыматтарды сактоочу өтө көңири кампа. Бир эле компьютерде жүздөгөн же миңдеген файл болорун билесиңер. Ал канча текстти, сүрөттү, графиктерди кармап турат. Эми ошону миллион компьютерге көбөйтүп көргүлөчү. Ошондо силер Интернет кампасында канчалык көп сандагы маалыматтардын сакталып тургандыгын элестете аласыңар.

Интернет – бирдиктүү уюм катары кызмат өтөйт. Анткени Интернеттеги ар билдирүүнүн, документтин же программанын артында аны түзгөн адамдар турат. Интернеттин көптөгөн демилгечилери убактыларын аяшпастан маалыматтарды чогултушат, программаларды иштеп чыгышат жана суроолорго жооп беришет. Албетте, мындай татаал жана бир караганда башкарууга мүмкүн эместей болгон иш эч кандай борбордук же мамлекеттик башкаруу органын талап кылбагандыгы таң каларлык көрүнүш. Интернеттин көпчүлүккө керек экендиги жана анын баалуулугу мына ушунда деп ойлойбуз.

Кийинки маалыматтарга караганда Жер жүзүндө 30000ден ашык компьютердик түйүндөр ИНТЕРНЕТке кошулган. Анын курамында 10млндон ашык компьютер бар жана 30млнго жакын адам алардын кызматынан пайдалана алат.

Интернеттен каалаган темадагы чексиз көп маалыматтарды табууга болот. Анда илимдин ар кандай багыттары боюнча жаңы ачылыштар, искусствонун бардык түрлөрү, экономика жана башкаруу боюнча маалыматтар, ошондой эле студенттер жана окуучулардын окуусуна тийиштүү болгон эң бир керектүү маалыматтар топтолгон. Интернетке ар кандай справочниктер, сөздүктөр, энциклопедиялар жана географиялык карталар киргизилген.

Интернеттин кызматынын айрым түрлөрүнө токтололу.

FTP. Файлдарды берүү протоколу (File Transfer Protocol).

Бул компьютерлер тобунун каалаган жеринен файлды сиздин компьютерге берүүнүн негизги каражаты. Бардык учурда анонимдүү FTP колдонулат жана башка компьютерге киргенде пароль катары өзүнүн электрондук почтосунун адреси алынат. FTPдин типтүү инструкциясы өзүнө хост-компьютердин атын (файл турган компьютердин аты), каталогду (компьютерде файлдын жайгашкан орду) жана файлдын атын камтыйт.

Usenet – талкууга алынуучу темалардын жыйындысы. Мындай темалар жаңылыктардын группасы деп аталат да, ал бардык адамдарга арналып, бардык темаларды өз кучагына алат.

World Wide Web (Бүткүл жүйнөлүк чаташуу). Керектүү кошумча маалымат алуу үчүн китептин бир бетинен башка бир бетке өтүүнү элестетет. Webдин ар бир документи пайдалуу маалыматты кармап турат жана андагы белги же фраза башка Webдеги маалыматты алуу үчүн көргөзмө берет.

Mailung Lists (Почта тизмеси). Электрондук почтонун конкреттүү тема боюнча маалыматтарды туруктуу жиберүү системасы. Эгер кимдир-бирөө кыргыз тилин үйрөнүүнүн жаңы ыкмасы менен таанышкысы келсе, ал почтонун тизмесине жазылууга тийиш. Ошондон кийин электрондук почто аркылуу керектүү маалыматтар адресатка берилип турат.

Telnet. Бул Интернетке кирген башка компьютердин кызматынан өзүнүкүндөй эле пайдалануу мүмкүнчүлүгү. Мисалы, башка компьютердин программасын пайдаланып өз компьютеринен жаңылыктарды билип алуу. Албетте, бардык эле компьютерге каалаган адам кошулууга болбойт. Ошондуктан башка компьютерге кошулууну каалаган адам, тийиштүү компьютерге счет ачып, ага өзүнүн паролун жана тийиштүү мүнөздөмөлөрдү берүүгө тийиш.

ИНТЕРНЕТ аркылуу маалыматтардын берилиши бүткүл дүйнөлүк электрондук почто (E-mail) аркылуу ишке ашат. Электрондук почто кандай иштейт? Бул суроого жооп берүү үчүн, кадимки эле почтонун иштөө принцибин карап көрөлүчү.

Мисалы, сен Бишкекте жашап туруп, Ташкентте жашаган досуңа кат жаздың дейли. Катты конвертке салып,

анын бетине досундун так адресин жазасың да почтонун яцигине саласың. Ошентип, кат өз жолуна түшөт. Ал жолдо көптөгөн ар кандай почто бөлүмдөрүнө барып тактоолордон өтүп отуруп, акыры сенин досун жашаган адреске жетет.

Электрондук почто дагы ушундай эле тартипте иштейт. Бирок маалыматты даярдоо, жиберүү жана аны кабыл алып окуу электрондук каражаттардын жардамында ишке ашат. Компьютердин экранына катты жазгандан кийин, аягына сенин досун пайдаланган адреси (E-mailди) көрсөтөсүн. Электрондук кат сенин компютеринден модем аркылуу ИНТЕРНЕТке берилет. Ошентип, кат ар кандай компьютерлер аркылуу өтүп, акыры керектүү адреске келип жетет. Эгер компьютердик система үзгүлтүксүз иштеп турган болсо, электрондук корреспонденция бир континенттен экинчи континентке болсо да бир нече минутада эле жетип барат.

Модем – телефон менен компьютердин ортосундагы котормочу. Анткени, телефон тармагы жана компьютер маалыматтарды түрдүүчө жолдор менен жөнөтөт жана иштетет. Компьютерлер цифралардын тилинде “сүйлөшөт” жана маалыматтарды көптөгөн сандардын удаалаштыгы катары кармап турат. Телефон тармагы болсо электрдик сигнал катары берилип осцилографтын экранында толкундун элесин берет. Эгер маалыматты бир компьютерден экинчи компьютерге телефон аркылуу берүү керек болсо модем компьютердеги сандарды толкунга өзгөртүп түзөт. Эгер модемге маалымат толкун түрүндө келсе, модем аны сандардын катарына өзгөртүп компьютерге берет.

Акыркы учурларда модемдер түздөн-түз компьютерлерге орнотулуп жүрөт. Эгер модеми жок компьютер болсо, аны өзүнчө сатып алып кошсо да болот. Бирок, мында модем маалыматты кандай ылдамдыкта берүүсү чоң мааниге ээ. Модемдин ылдамдыгы секундадагы биттин (бод) саны менен ченелет.

Бод – бир секунда ичинде жөнөтүүчү же кабыл алуучу биттердин саны. Бир тамга же белги 8 биттен турат. Акыркы модемдердин ылдамдыгы 14 400 бод. Демек бул 1 секундада 1800 тамганы же белгини жөнөтөт же кабыл алат дегенди билгизет.

ИНТЕРНЕТ качан жана кайда пайда болгон?

ИНТЕРНЕТ 1960-жылдарда Америка Кошмо Штатында пайда болгон. Анын келип чыгыш тарыхы коргоо Министрлигинин талабы менен байланышкан. Куралдануу жана коргонуу максатында иштеген көптөгөн окумуштуулардын жана изилдөөчүлөрдүн бири-бири менен болгон байланышын үзгүлтүксүз камсыз кылып туруу үчүн, алардын иштеринин жыйынтыгын бир системага бириктирүү зарылдыгы келип чыккан. Ошондуктан ар кайсы региондордогу лабораториялардын маалыматы топтолгон компьютерлерди бир түйүнгө бириктирип, маалымат алмашуунун бирдиктүү системасын түзүшкөн.

Ал эми кийинчерээк азыркы ИНТЕРНЕТ системасы пайда болду. Бул биздин тилге которгондо – “Бүткүл дүйнөлүк түйүн”, башкача айтканда, бүткүл дүйнөлүк маалымат алмашуу түйүнү дегенди билгизет. ИНТЕРНЕТ кызматынан пайдалануунун ыңгайлуу абалы броузерлердин пайда болушу менен түзүлдү. Броузерлер – ИНТЕРНЕТтен тийиштүү адрести тандап алууга ылайыкталган компьютердик программалар болуп эсептелет.

ИНТЕРНЕТ аркылуу маалымат алмашуу үчүн спутник байланыш борбору болушу керек деп эскерттик эле. Мындай борбор Кыргызстандагы жогорку окуу жайлардын ичинен биринчи жолу Кыргыз Мамлекеттик Улуттук университетинде түзүлгөндүгүн да айтканбыз.

Улуттук университеттин спутник байланыш борбору 1996-жылы ачылган. Анын ачылышына ТЕМПУС Европалык Комиссиясынын программасы, Piere Mendes атындагы университет (Гренобль, Франция), Jean Monnet университети, (Сент-Этьен, Франция) жана UNED университети (Мадрид, Испания) өз салымдарын кошушкан. Азыркы учурда бул борбор телекоммуникациянын акыркы жетишкендиктерин пайдаланып жогорку билимдүү адистерди даярдоого зор салымын кошууда. Анын жардамында билим берүүнүн Эл аралык программалары топтолуп, университеттин ар кандай факультеттерине жана институттарына сунуш кылынууда. Электрондук китепкананы пайдалануу, ар кандай аралыктан туруп окутуу процессин жүргүзүү, телеконференция жана жолугушууларды уюштуруу иши колго алынууда. Албетте, бул

борбордун келечеги кенен жана жалгыз эле Улуттук Университеттин эмес, бүткүл Кыргызстандын элинин маалымат алуу борборуна айланарында шек жок.

Университеттин спутник байланышы борбору ушул күндө эмнени камсыз кыла алат?

Студенттерди, окуучуларды, окутуучуларды дистанттык окутуу,

Дүйнөлүк илимий-техникалык жаңылыктардан маалымат берүү;

Ар кандай аралыктан телеконференцияларды, семинарлар жана жолугушууларды өткөрүү;

Дүйнөлүк университеттер менен байланышуу жана кызматташуу.

Университеттин спутник байланышы борборунун жакынкы учурдагы өнүгүү келечеги кандай?

-Кыргызстанда дистанттык билим берүүнүн корпоративдик түйүнүн түзүү;

-Кыргыз Республикасынын билим, илим жана маданият Министрлигинин информациялык байланыш мейкиндигин кеңейтүү;

-Дүйнөлүк маалымат алмашуу коомчулугуна биригүү ж.б.

Университеттин спутник байланыш борбору окуу процессин жакшыртуу максатында кандай тейлөө кызматын көрсөтө алат?

Кыргыз Республикасынын жогорку жана орто окуу жайларын, башка билим берүүчү мекемелерин байланыштын спутниктик каналы аркылуу ИНТЕРНЕТке кошуу.

Бири-биринен алыс турган компьютер колдонуучу адамдарды, уюмдарды байланыштыруунун жаңыча жолдорун иштеп чыгуу жана ишке киргизүү.

Азыркы учурдагы компьютердик жана телекоммуникациялык технологиянын негизинде дистанттык билим берүү ишин күндөлүк практикага кескин киргизүү.

Телекоммуникациянын мындан башка дагы тейлөө

кызматынын түрлөрүн сунуш кылуу: окуу материалдарынын банкын түзүү, билим берүү тармагындагы ар кандай кулактандырууларды, жаңылыктарды ИНТЕРНЕТке жайгаштыруу, окуу курстарын жаңы технология менен өткөрүүдө ИНТЕРНЕТтин мүмкүнчүлүктөрүн кеңири пайдалануу, WEB системасы аркылуу дүйнөлүк электрондук китепканаларды жана информациялык архивдерди окуу ишине пайдалануу, дүйнөнүн эң жакшы музейлерин студенттерге көрсөтүүнү камсыз кылуу ж.б.

Университетте орнотулган спутник байланышы борборунун техникалык мүнөздөмөлөрү кандай?

Аппаратуранын тиби:

- ✓ Спутник байланышынын Жердеги станциясы ASAT TES™.

Антенна:

- ✓ Параболоид – диаметри 2.4.
- ✓ Антеннанын күчөтүү коэффициенти:
Кабыл алуу +46.7 дБ (жыштыгы 11.0 ГГц)
Берүү +48. дБ (жыштыгы 14.0 ГГц)

- ✓ Сызыктуу поляризация:
Кабыл алуу – вертикаль багытта
Берүү - горизонталь багытта
Берүүчү аппарат:

- ✓ Нур чыгаруу классы – G8W
- ✓ Кубаттуулугу – 8 Вт

Кабыл алуучу аппарат:

- ✓ Чуу температура МШУ (LNC) – 160 К
- ✓ Сигналдын мүмкүн болгон катышы / чуу 18 дБ / К

Борбордук жыштыктар:

- ✓ Кабыл алууга – 11164 МГц
- ✓ Берүүгө - 14214 МГц

Колдонулган Жердин жасалма спутниги

- ✓ INTELSAT 703,57°E

Каналдын ылдамдыгы:

- ✓ Ар биринде 3.6 Мбиттен болгон 4 алып жүрүүчү.

Модем:

- ✓ Тип: ACT-ONE
- ✓ Берүүнүн тиби: импульстук режим.

- ✓ Код түзүү: цифралуу (модуляция QPSK)
- ✓ Ортоңку жыштык: 70 МГц
- ✓ Иштөөчүлөрдүн саны: 32ге чейин
- ✓ Кабыл алуудагы сезгичтиги: -25 DBm

Байланыш түйүнү:

- ✓ Маршрутизатор: Catalyst 2900 (14 порт) 10/100 Mbps
- ✓ Модемдик түркүк: ZyXel RS – 1612E
- ✓ Почто Сервери: Pentium Pro-200*2, RAM 128 MB? DIMM (60 ns) 3*2.1 GB, Wide Ultra SCSI Hard Drive
- ✓ WWW Сервери: Pentium Pro-200*2, RAM 128 MB? DIMM (60 ns) 3*2.1 GB, Wide Ultra SCSI Hard Drive
- ✓ Proxy Сервери: Pentium Pro-200*2, RAM 128 MB? DIMM (60 ns) 3*2.1 GB, Wide Ultra SCSI Hard Drive
- ✓ Администратордун жана оператордун жумушчу орду: Pentium Pro-200, RAM 64 MB, 2*2.1 GB.
- ✓ Компьютер классы: Локалдык түйүнгө туташтырылган 10 Pentium 166 RAM 32MB, 1.7 MB.

Кыргыз мамлекеттик Улуттук университети жөнүндөгү маалыматтарды ИНТЕРНЕТ аркылуу төмөнкү адрестер боюнча алса болот:

http: || WWW online/ Kg

http: || 195. 82. 3. 194.

Интернетти пайдалануунун эң жакынкы натыйжасы – дистанттык окутууну камсыз кылуу.

ДИСТАНТТЫК ОКУТУУ ДЕГЕН ЭМНЕ? АЛ КАНДАЙЧА ЖҮРГҮЗҮЛӨТ?

Дистанттык окутуу (гректин distantia – аралык деген сөзүнүн негизинде) адамдарды аралыктан окутуу дегенди түшүндүрөт. Көпчүлүк учурда муну мурда көнүмүш болгон сырттан окуу менен бир катарга коюшат. Албетте, булардын окшош жана бири-биринен кескин айырмалануучу жактары бар.

Алсак окутуунун сырттан окуучу формасында студент окуу жылынын башында окуу жайына келип тийиштүү курстарды угуп, тапшырмаларды алып кетет. Жыл бою өз алдынча даярданып, текшерүү жумуштарын аткарып, окуу жайына жөнөтүп турат. Окуу жылынын аягында келип, тийиштүү зачет, экзамендерди тапшырса, курстан курска көчүрүлөт. Мында окуу студенттин өз алдынча иштөөсүнө, өз алдынча билим алуусуна негизделген. Окуу жылынын башындагы жана аягындагы сессия учурунан башка убактарда окуу жайы менен байланышы көп учурда болбойт. Өзү окуу жайынан алыс аралыкта туруп, андан түздөн-түз билим ала алган эмес. Өлкөбүздө болуп келген экономикалык кыйынчылык, сырттан окуган студенттердин ар кандай консультация алуу үчүн эмес, милдеттүү сессияга келишине да тоскоолдук кылды. Көпчүлүгү келе албай калды. Мурдагыдай ар кайсы региондорго мугалимдерди жиберип турууга да шарт жок. Мына ушул абалды жеңилдетүү максатында, чет элдик тажрыйбаларды үйрөнүүнүн натыйжасында 1995-жылы Улуттук университетте дистанттык окутуу (ДО) борбору түзүлгөн. Мунун сырттан окутуудан айырмасы эмнеде?

Эң негизгиси – азыркы техниканын, өзгөчө байланыш техникасынын жетишкендиктерин пайдаланып студенттерге аралыктан үзгүлтүксүз билим берип турууну камсыз кылуу. Ал максатта телефондук байланыш, радиоберүү, телеберүүлөр, спутник байланышы жана Интернет түйүнү аркылуу компьютерди пайдалануу. Кыскасын айтканда, информациялык революциянын натыйжасында пайда болгон жаңы технологиянын билим берүү мүмкүнчүлүгүн кеңири колдонуу болуп эсептелет. Билим берүүнүн мындай жолу эл аралык практикада XX кылымдын 70-жылдарында пайда болгон. Улуттук университетте дистанттык окутуу борбору испаниялык жана франциялык кесиптештердин көмөгү

менен, алардын тажрыйбаларынын негизинде уюшулган.

Мисалы, Франциянын Пуатье шаарында билим берүү, жогорку билим берүү жана илим-изилдөө Министлигинин дистанттык окутуунун улуттук борбору уюштурулган. Борбордун курамына 8 институт жана алардын ар кай жердеги филиалдары менен бөлүмдөрү кирет. Борбордо 3000ден ашуун окуучу окуйт. Алар башталгыч билим алуудан баштап жогорку адистикке чейин билим алышат. Спутниктик телевидениени пайдаланып борбор Франциянын 600дөн ашык окуу жайына билим берүүчү программаларды берип турат. Ал программалар, дүйнөдөгү эң ири адистердин лекциялары видеокассеталарга, аудиокассета жана жөнөкөй дискеталарга жазылып кошумча материал катары таратылып турат.

Мурдагы учурларда сырттан окутуунун негизги максаты жогорку жана атайын орто билим берүү гана болуп келген. Бирок, кийинки учурларда сырттан окутууну талап кылуучулардын санынын өскөндүгү, ошондой эле окутуу каражаттарынын мүмкүндүгүнүн кеңейгендиги алыскы аралыктан түздөн-түз окутуунун жаңы формасын табууну талап кылды. Ал дистанттык окутуу болду. Мында окуучу менен окутуучу телефон, компьютер, радио, телевизордун жардамы менен түздөн-түз байланыша алат. Бул негизинен күндүзгү окутуу учурундагыдай эле мугалимдин окуучуга жасаган түз байланышын жана окуучунун мугалимге жасаган тескери байланышын камсыз кылат. Ошентип дистанттык окутуу учурунда окуучулардын, б.а. кардарлардын саны кескин көбөйөт.

Анда дистанттык окутуу системасынын кызматынан кимдер пайдалана алат?

- сырттан окуган студенттер;
- эки же андан көп программалар боюнча окууну каалаган студенттер;
- кошумча адистик алууга же кошумча билимге ээ болгусу келген студенттер;
- жашаган ордун тез өзгөртүп туруучу студенттер жана окуучулар, мындай шартта алар туруктуу программалар боюнча мугалимдердин туруктуу контингентинен билим алышат;

- жогорку окуу жайынын мугалимдеринен атайын программалар боюнча билим алууну каалаган окуучулар;
- ар кандай окуу предметтери боюнча окуучулардын жана студенттердин олимпиадаларын уюштуруучулар жана катышуучулар;
- мамлекеттик жана жеке менчик уюмдардын квалификациясын жогорулатуучу, кайра даярдалуучу кызматчылары, инженер-техникалык жана илимий кызматкерлер.

Дистанттык окутуу системасы өзүнө техникалык, программалык жана методикалык каражаттарды камтыйт. Алардын катарына кубаттуу серверлер жана жумушчу станциялар, персоналдык компьютерлер, коммуникациялык каражаттар, ар кандай программаларды камтыган аудио-жана видеотехникалар, окутуучу программалар жана аларды түзүүгө арналган каражаттар кирет.

Дистанттык окутуу системасын ишке ашырууда чечилүүчү маселелерди биз негизинен үч чоң топко бөлөбүз.

1. Уюштуруу маселелери:

- окуучулардын контингентин тактоо жана топтоо (окуучулар, абитуриенттер, студенттер, аспиранттар, жумушчулар, кызматчылар, инженер-техникалык жана илимий кызматкерлер);
- дистанттык окутууну уюштуруунун негизги базасы (кайсы каражаттын негизинде окуйт, окуучуларга кандай кызмат көрсөтүлөт, эмнелер берилет);
- окуу предметинин курамы (кайсы предметтерди аралыктан окутууга боло турганын тактоо);
- окутуучу жана тейлөөчү кызматкерлердин курамы (анткени бардык эле окутуучулардын мындай кызматты аткарууга мүмкүнчүлүктөрү жок), алардын иштөө графигин аныктоо;
- окуу үчүн төлөнүүчү каражаттын суммасын аныктоо;

2. Методикалык маселелер:

- окуу-методикалык материалдардын түрлөрүн жана аны даярдоонун жолдорун аныктоо;
- көнүгүүчү жана текшерүүчү тестти өткөрүүнүн

формаларын табуу жана уюштуруу;

- окутуунун графигин жана текшерүү иш чараларын түзүү, ишке ашыруу;
- окуу китептеринин жана методикалык көрсөтмөлөрдүн түрлөрүн аныктоо, аларды түзүү;
- аудио- жана видеотехникаларды пайдалануунун мүмкүнчүлүктөрүн аныктоо ж.б.

3. Дистанттык окутуунун техникалык камсыздоо маселелери.

- техникалык каражаттардын курамы (персоналдык компьютерлердин, жумушчу станциялардын, модем жана башка коммуникациялык каражаттардын типтери, аудио-видео каражаттар);
- программалардын курамы (компьютерлер жана эсептөө түйүнү үчүн амалдарды аткаруучу системалар, электрондук почтонун программаларынын тобу, алыс жактагы жабдууларды башкаруу каражаттары);
- программалык каражаттарды дистанттык окутуунун жергиликтүү шарттарына ылайыкташтыруу (диалогдук жана группалык иштерди аткаруучу кеңири масштабдагы берүүлөрдү уюштуруу, ишти белгилүү график боюнча аткарууну камсыз кылуу).

Университеттин дистанттык окутууну уюштуруу борборунда студенттер үчүн окуу-методикалык каражаттарды түзүү жана аларды окутуу процессинде натыйжалуу пайдаланууга өзгөчө көңүл бөлүнөт. Андай материалдардын катарына төмөнкүлөр кирет:

- базалык окуу китеби;
- теориялык материалдарды үйрөнүүгө көрсөтмө;
- маселелер жыйнагы жана өзүн-өзү текшерүүгө суроолор;
- лабораториялык практикумдар боюнча тапшырмалар, лабораториялык иштерди аткарууга методикалык көрсөтмөлөр;
- курстук иштерге тапшырмалар жана аларды аткарууга көрсөтмөлөр;
- текшерүүчү суроолорго берген студенттердин жообуна мугалимдин эскертүүлөрү;
- окуу материалын андан ары үйрөнүүгө сунуштар;

- теориялык курсту өздөштүрүүдө, лабораториялык же курстук иштерди аткарууда пайда болгон суроолорго жооптор;
- жалпы курс боюнча кошумча суроолор ж.б.

Дистанттык метод менен окуган студенттерге окуу китебин түзүүнүн да өзүнчө жол жобосу бар. Китеп түзүүчү авторлор ириде ошол талаптарды терең үйрөнүп, ошонун негизинде иштейт. Ал окуу китептердин түзүлүшүн жана аны пайдалануунун эрежесин билүү окугандар үчүн да пайдалуу. Демек дистанттык окутууга арналган окуу китептери төмөнкүдөй дидактикалык талаптарга жооп бериши керек.

1. Окула турган предметтин мазмунун белгилүү бир түшүнүктөрдүн, теориялардын тегерегине топтоо. Мисалы, кайсы гана окуу предмет болбосун ал илимий теорияларга беш иет. Алсак, физика предмети: классикалык механика, молекулалык-кинетикалык, электродинамикалык жана кванттык теориялардын негизинде түзүлөт. Антпеген күндө окулуучу предметтин мазмуну бирдиктүү бүтүндүктү түзбөстөн, бири-бири менен байланышсыз фактылардын жыйындысы болуп калат. Мындай принципте түзүлгөн окуу китеби окуган студенттерге да жеткиликтүү болуп, системалуу билим алууга өбөлгө түзөт.

2. Берилген предмет боюнча студенттер ээ болуучу билимдердин структуралык элементтерин аныктоо. Мисалы, табигый илимдер боюнча билимдердин системасы төмөнкү элементтерден турат: илимий фактылар, илимий түшүнүктөр, закондор, теориялар, изилдөө методдору жана билимдердин практикада колдонулушу. Дидактика илими далилдегендей билимдердин бул элементтерин өздөштүрүүгө өз-өзүнчө талаптар коюлат жана окуп-үйрөнүүнүн жолдору да ар башка. Ушул тартипте жазылган окуу китептеринин материалдары ар кандай билимдин элементтерин өздөштүрүүгө жасалган бирдиктүү мамилени талап кылат.

3. Предмет боюнча билимдердин дидактикалык бирдигин ирилештирүү. Мындай ыкманы колдонуп түзүлгөн окуу китебинде мазмуну боюнча окшош же карама-каршы болгон материалдар бир учурда берилет. Алардын окшош

жактарын жана карама-каршылыктарын салыштыруу аркылуу материалды жеңил өздөштүрүүгө болот. Бир теорияга же законго баш ийген материалдарды бир жерге топтоо окутууну этаптык-модулдук системада жүргүзүүгө мүмкүндүк берет.

4. Фундаменталдык билимдерди түшүндүрүү үчүн ар дайым анын практикадагы колдонулуштарынан мисал келтирилет. Албетте прикладдык суроолор өз алдынча берилбестен теориялык материалга кошумча катары берилет. Бул өндүрүштө иштеп жүргөн студенттердин билимин практика менен байланыштырууга зор көмөк берет.

5. Дистанттык окутууга арналган окуу китеби предметтер аралык байланышты максималдуу пайдалануу менен түзүлөт. Анткени студент бир эле учурда бир нече предметти өз алдынча окуп үйрөнүшү керек. Ар дайым лекция угуп, ар бир предметтин башка предметтер менен болгон байланышын мугалимден сурап турууга мүмкүндүк жок. Ошондуктан тектеш предметтердин өз ара байланышы тийиштүү предметтин тийиштүү параграфтарында берилет. Студент окуу предметин өз алдынча окуганда мына ушуга көңүл бурушу талап кылынат.

6. Окуу материалдарынын окуу китепте проблемалуу баяндалышы. Ал болсо, окуу материалынын суроо-жооп иретинде түзүлүшү менен шартталат. Көбүнчө материалды баяндоо эмне үчүн?, эмне себептен?, кандайча? жана башка суроолор менен башталып, ага жооп табуунун жолдору көрсөтүлөт. Албетте мындай ыкма менен жазылган окуу китебин пайдаланууга студент даяр болушу керек.

7. Окуу китебинде метапредметтик билимдердин болушу. Бул окуу китебин кантип окуш керек? – деген суроого жооп берет, же жөнөкөй айтсак: “окуганга үйрөн” дегенди билгизет. Параграфтын же главанын материалын баяндаганда билимдин элементтерин үйрөнүүнүн жалпы планы колдонулуп, кай бир учурда анын ар бир пунктуна так жооп берилет. Улам кийинки главага же параграфка өткөндө алар ирилештирилип, көнүмүш ыкмага айланып кетет. Мындай окуу китептери менен иштөө үчүн студент китептеги ар кандай методикалык сунуштарды, көрсөтмөлөрдү көңүл

коюп окуп чыгып, аны аткарууга аракет жасоосу зарыл.

Дистанттык окутуу борборунда окуу китебин түзүүчүлөргө да катуу талаптар коюлуп, эксперттик баанын негизинде тандалат. Окуу китебин даярдоо этабынын схемасы төмөндөгүчө:

1. Окуу китебин түзүүгө коюлуучу дидактикалык талаптарды аныктоо. Бул талаптар эки багытта болот: окуу китебин түзүүгө коюлуучу талап; окуу китебинин мазмунуна коюлуучу талап.

2. Программага ылайык окуу китебинин мазмунун тандап алуунун критерийлерин аныктоо.

3. Автордук коллектив түзүү.

4. Окуу китебинин варианттарынын даярдалышы.

5. Даяр кол жазмаларды эксперттик баалоодон өткөрүү.

6. Эгер эксперттер тарабынан оң баа берилсе басмага сунуш кылуу, ал эми тескери болсо авторлорго кайра иштөөгө берүү.

Мына ушундай жолдор менен жазылып жана тандалып алынган окуу китептери дистанттык методду колдонуп сырттан окуган студенттерге тийиштүү таасирин берет деп ойлойбуз. Мындан сырткары студенттер үчүн ар кандай максаттагы методикалык көрсөтмөлөр сунуш кылынат.

Мурда белгиленгендей дистанттык окутуунун негизги базасы болуп персоналдык компьютерлер, локалдык (жергиликтүү) жана глобалдык (жалпы) эсептөөчү түйүндөр эсептелет. Электрондук почто эң чоң аралыктан түздөн-түз окутууну камсыз кылат. Мында телефондук байланыштын коммутаторунун негизинде жалпы түйүн пайдаланылат. Дистанттык билим берүү борбору телефон аркылуу окуучулар менен байланышканда, алар өздөрүнүн компьютерлери же компьютердик класстар аркылуу билим алууга мүмкүндүк түзүлөт. Мындай окутууну камсыз кылуунун эки жолу бар.

Биринчиси. Дистанттык окутуу борборуна жакын жайгашкан окуучулар телефон аркылуу борбордун почтолук серверине түздөн-түз байланыша алат. Бул учурда борбордун почтолук сервери ар дайым телефон сигналын

күткөн режимде болуп турат.

Экинчиси. Дистанттык окуу борборунан алыс жайгашкан райондордо жашаган окуучулар шаар аралык телефон байланышынын кызматынан пайдаланат. Албетте, бул экономикалык жактан бир топ татаал. Бардык эле окуучу мындай мүмкүнчүлүккө ээ эмес. Ошондуктан ар бир региондо борбордун филиалдары түзүлгөн. Мисалы: Ош, Нарын, Каракол, Токмок шаарларында. Ушул шаарларга жакын жайгашкан окуучулар региондук борборго телефон аркылуу байланышат. Ал эми региондук түйүн маалыматтарды негизги борбордон алып, өздөрүндө сактап турат. Албетте, булардын иштөө режимдери өз ара макулдашылып, бирдиктүү график боюнча жүргүзүлөт.

Ушул окуу жылынан баштап дистанттык окуу боюнча кабыл алынган студенттерге эң алгач окуу ишин уюштуруу боюнча документтердин тобу сунуш кылынат. Анда окуу процессин уюштуруунун графиги, окула турган предметтердин программалары, тийиштүү адабияттар, аудио-видеокассеталар, өткөрүлүүчү радио жана телелекциялардын расписаниеси, телефондук байланыштын графиги, консультацияларды жана экзамен-зачетторду өткөрүүнүн формасы жана мөөнөтү көрсөтүлөт. Ушул жана башка документтердин негизинде студент өзүнүн бир жылдык окуу ишин жүргүзө алат.

1997/98-окуу жылында борбордун алты курсунда 3700 студент окуп, 270 окутуучу сабак беришет. Анын ичинде 19 илимдин докторлору, профессорлор, 58 илимдин кандидаттары, доценттер бар.

УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТ ОКУУГА ЧАКЫРАТ

Урматтуу жаштар!

Силер мектепте окуп он бир жыл бою илимдин ар кандай түрлөрү боюнча орто билимге ээ болдуңар. Ал эми кай бириңер кесиптик-техникалык окуу жайын аяктап, кайсы бир кесип боюнча алгачкы билимди алдыңар. Айрымдарыңар атайын орто окуу жайын бүтүрдүңөр. Эми алдыңарда жогорку билим алуу, ар бириң каалаган кесипке ээ болуп, келечекте өз турмушуңарды туура жолго коюу, элиңерге ак эмгек өтөө милдети турат. Бул максатыңарга жетүү үчүн республикада толук шарттар бар. Аларды өлкөбүздүн борборунда жана ар кайсы булуң бурчтарында ачылган университеттер жана институттар ишке ашырат. Алардын алдыларына койгон максаты, материалдык-техникалык базасы, окутууну уюштуруу шарттары, мугалимдер курамынын илимий-окутуучулук дараметтери да ар түрдүү. Ошондуктан силердин алдыңарда көптөгөн белгисиз суроолор турат. Анын эң негизгиси азыркы шартта биздин республика кандай адистерге муктаж? Кайсыл адистикке ээ болгон адам кыйналбай кызмат орун таба алат? Иштеген кызматы үчүн алган маянасы өзүн, ата-энесин, үй-бүлөсүн багууга жетеби? Келечекте кем карчсыз жашоого шарт түзө алабы? Урматтуу жаштар, ириде силер мына ушулар жөнүндө ойлонгула.

Эгер силер жогорку суроолорго туура жооп тапсаңар, кайсы бир кесипти тандап алсаңар, анын келечектүү экендигине көзүңөр жетсе, анда изденүүнүн экинчи баскычына өтсөңөр болот. Ал республикадагы жогорку окуу жайларынын иш аракеттерин талдоодон башталат. Силер тандап алган адистикти кайсы окуу жайы даярдайт? Ошондой кесипти даярдоо боюнча окуу жайынын тажрыйбасы барбы же жаңыдан эле баштап жатабы? Кайсыл окуу жайын бүтсө, республикада гана эмес чет мамлекеттерде да иштеп кете алат? Тандап алган адистик боюнча илим алууну андан да жогорулатуу үчүн ошол эле окуу жайында улантууга болобу, башкача айтканда илимий даража алууга, илимдин кандидаты же доктору болууга шарттар түзүлгөнбү? ж.б.

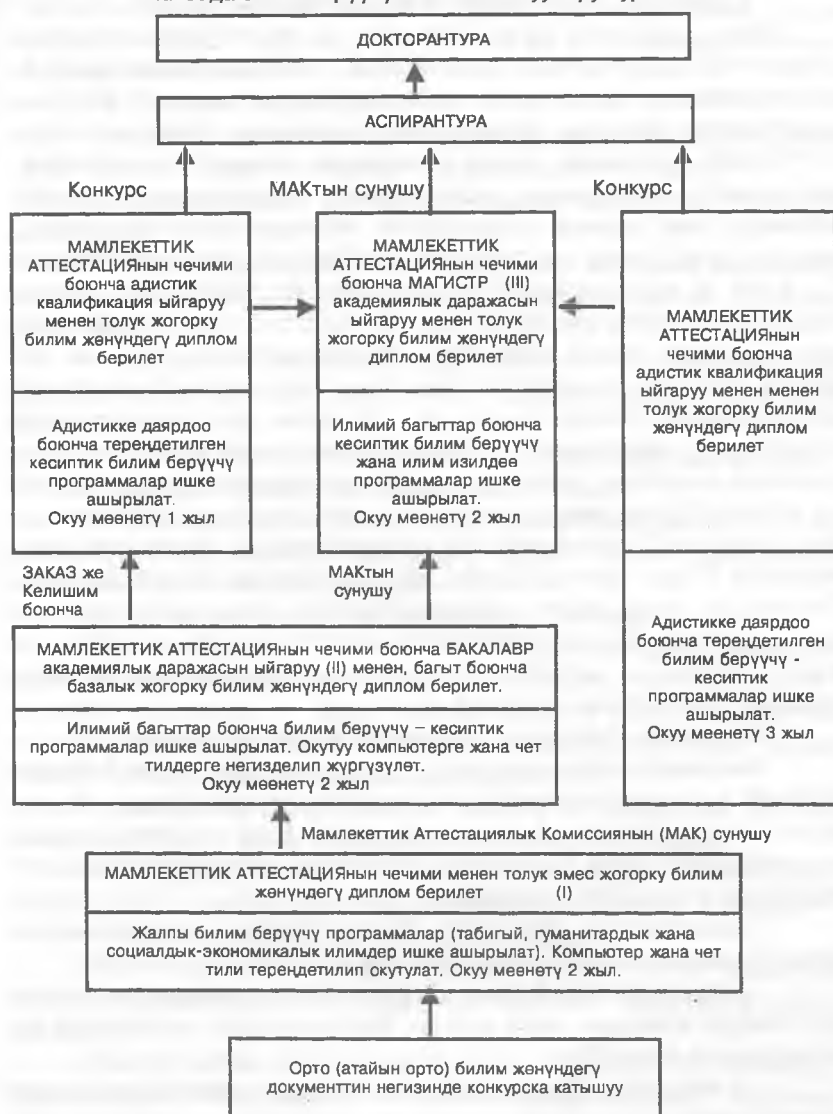
Силердин алдыңарда турган өшундай суроолорго аз да болсо жооп берүү үчүн биз Кыргыз Мамлекеттик Улуттук

Университетинде окутуунун түзүлүшүнө кыскача токтололу

Кыргыз Республикасынын “Билим берүү жөнүндөгү” мыйзамында жогорку билим берүүнүн көп баскычтуу түзүлүшү ишке ашырылаары көрсөтүлгөн. Мына ушул мыйзамга ылайык Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университети республикада биринчилерден болуп жогорку квалификациядагы адистерди даярдоонун көп баскычтуу деңгээлине өткөн. Ушул ыкма менен бир нече жылдан бери адистер даярдалып келе жатат. Ал түзүлүш 4-таблицада келтирилген.

4-таблица

КМУУда билим берүүнүн көп баскычтуу структурасы

Ар бир баскычтын мазмунуна кыскача токтололу.

I баскыч. *Толук эмес жогорку билим берүү.*

Бул баскычта окуу мөөнөтү 2 жыл болуп, бардык студенттер табигый-математикалык, гуманитардык, социал-экономикалык багыттагы предметтерди окушат. Бардык адистиктер боюнча социал-экономикалык предметтерге 1770 саат бөлүнгөн. Анда негизинен тарых, философия, маданиятты үйрөнүү, психология, педагогика, саясат үйрөнүү, укук таануу, социология, экономиканын теориясы, кыргыз (орус) тили, чет тили окулат. Бардык факультеттердин 1- жана 2-курстарында компьютерди жана чет тилин үйрөнүүгө өзгөчө көңүл бурулат. 2-курсту бүткөн студенттер компьютерди эркин колдоно билүүгө жетишет. Ал эми чет тилин негизги адабияттарды түшүнүү жана баарлашуу деңгээлинде билип чыгышат. Экинчи курстун аягында студенттер мамлекеттик аттестациядан өтүшөт. Атайын түзүлгөн мамлекеттик аттестациялык комиссия студенттерге ар кандай багыттарды сунуш кылышы мүмкүн. Биринчиси, окуу мөөнөтү 2 жыл болгон бакалавр багыты. Экинчиси, окуу мөөнөтү 3 жыл болгон толук жогорку билим берүү багыты. Үчүнчүсү, толук эмес жогорку билим жөнүндөгү диплом берүү менен башка адистикке которулуу же өндүрүштө иштөө багыты. Албетте бул учурда студенттин өзүнүн каалоосу да өзгөчө мааниге ээ.

II баскыч. *Бакалавр (базалык жогорку билим)*

Бакалаврларды даярдоо программасы илимий багыт боюнча жогорку билимге ээ болуунун негизги бөлүгү болуп эсептелет. Окуу мөөнөтү 2 жыл. Бул программаны өздөштүргөн адам бакалавр даражасын алат жана төмөнкү иштерди аткарууга даярдалат:

- конкреттүү кесиптик билим берүү программасы менен аныкталган ишмердүүлүктү аткарат;

- мамлекеттик билим берүү стандартында каралган деңгээлде изилдөө иши менен байланышкан маселелерди өз алдынча чече алат;

- тийиштүү багыт боюнча окуусун магистратурада уланта алат.

Мамлекеттик аттестациялык комиссиянын чечими

менен бакалавр даражасын жана илимий багыт боюнча базалык жогорку билим жөнүндөгү диплом алган адам магистратурада окууга сунуш этилет же толук жогорку билим алууга багытталат.

III баскыч. *Магистр.*

Магистратурада окутуу тийиштүү илимий багыт боюнча жүргүзүлөт. Окуунун нормативдүү мөөнөтү 2 жыл. Магистр даража сын алгандар төмөнкү иштерди аткарууга даярдалат:

- берилген багыт боюнча илимий-изилдөө жүргүзөт, атайын даярдыкты талап кылган маселелерди өз алдынча чече алат;

- кошумча психология-педагогикалык программаларды өздөштүрсө жогорку мектепте педагогикалык иштерди аткара алат;

- айрым билим берүү мекемелелеринде иштей алат;

- аспирантурада билимин уланта алат.

Магистратурага *“бакалавр”* квалификациясы барлар жана белгилүү шартта *“дипломдуу адис”* квалификациясын алгандар да тапшыра алышат.

Дипломдуу адис (толук жогорку билим)

Бул программа боюнча окугандар жогорку билимдүү адис квалификациясын алышат. Нормадагы окуу мөөнөтү *5 жылдан* кем эмес. Бул билим берүү программасын өздөштүргөндөр адистин квалификациясын алат жана төмөнкү иштерди аткарууга даярдалат:

- мамлекеттик билим берүү стандарты менен аныкталган ар түрдүү ишмердүүлүктөрдү аткарат;

- кошумча психология-педагогикалык программаларды өздөштүрсө, педагогикалык ишмердүүлүктөрдү аткарат;

- аспирантурада окуусун уланта алат.

Магистратуранын жобосунда көрсөтүлгөн шарттар аткарылса магистрдик программа боюнча окуусун улантса да болот.

Көрсөтүлгөн баскычтар боюнча жогорку билим берүү ар кандай адистиктер боюнча жүргүзүлөт. Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университетинде даярдалуучу адистиктердин тизмеси 5-таблицада келтирилген.

1992 - жылга чейин		1993-97 - жылдарда	
№	Адистиктер	№	Адистиктер
1		2	
1.	Биология	28.	Рекреациялык география, край таануу жана туризм
2.	Тарых	29.	Политология
3.	Кыргыз тили жана адабияты	30.	Философия
4.	Орус тили жана адабияты	31.	Социология
5.	Физика	32.	Культурология
6.	Математика	33.	Психология
7.	Немис тили	34.	Бухгалтердик учет жана аудит
8.	Француз тили	35.	Экономика жана башкаруу
9.	Англис тили	36.	Мамлекеттик жана региондук башкаруу
10.	Укук таануу	37.	Англис тилинин лингвист- котормочусу
11.	Экономика жана өндүрүштү башкаруу	38.	Немец тилинин лингвист-котормочусу
12.	Финансы жана кредит	39.	Француз тилинин лингвист-котормочусу
13.	Химия	40.	Стандартташтыруу жана сертифицикатташтыруу
14.	Экономика жана социалдык пландоо	41.	Регион таануу
15.	Материалдык каражаттарды башкаруу жана сооданы уюштуруу	42.	Экономикадагы информациялык технология
16.	Экономика жана эмгек социологиясы	43.	Статистика
17.	Бухгалтердик эсеп жана чарбалык ишмердүүлүктү текшерүү	44.	Коммерция
18.	Экономика жана соодадагы	45.	Социалдык чөйрөдөгү менеджмент

башкаруу	
19. Азык-түлүк эмес товарларды таануу	46. Менеджмент
20. Азык-түлүк товарларын таануу	47. Маркетинг
21. Журналистика	48. Дүйнөлүк экономика
22. Прикладдык (колдонмо) математика	49. Эл аралык байланыштар
23. Электроника жана микроэлектроника	50. Массалык информация каражаттары
24. Метеорология	51. Бизнеси башкаруу
25. Экономика жана өндүрүштү башкаруу	52. Эконометрика
26. Чыгыш таануу	53. Уйгур тили жана адабияты
27. Жаратылышты пайдалануу	54. Япон тили жана адабияты
	55. Кытай тили жана адабияты
	56. Перси тили жана адабияты
	57. Түрк тили жана адабияты
	58. Араб тили жана адабияты
	59. Корей тили жана адабияты
	60. Салыктар жана салык салуу
	61. Биржа иши
	62. Мамлекеттик жана муниципалдык кызмат
	63. Бажыкана иши
	64. Компьютердик маалымдоо системасы жана Интернет

Урматтуу адистикке кызыккан жана жогорку билим алууга куштар болгон жаштар! Эгер өзүң кайсы бир кесипти тандап алсаң, ал Улуттук Университетте даярдала турган кесиптердин тизмесинин арасында бар болсо, анда силерге өзүңөрдүн ата-энеңердин, ага-эжелериңердин жана мугалимиңердин жардамы сөссүз түрдө керек. Анткени алардын билим алуу боюнча, турмушта жашоонун аркы-беркисин түшүнүү боюнча тажрыйбалары бар эмеспи. Алар силерден кеп-кеңешин ар дайым аябайт. Ага биз ишенебиз. Мындай тажрыйба ар дайым болгон жана да боло бермекчи.

Урматтуу ата-энелер!

"Карга баласын аппагым дейт," - дегендей, ар бир ата-эне өз перзентин: уулун же кызын, эртелеп эр жетип, алгач өздөрүнүн жеңилин жерден, оорун колдон алса, андан кийин элинин кызматына жараса деп тилейт эмеспи.

- Адамда канча адистик болот? - деп акылмандан сураса, ал: "Эң кеминде экөө" деген тура.

"Биринчиси окуп-чокуп алган адистик болсо, экинчиси ата-эне болуу адистиги". Бул калетсиз сөз. Калетсиз чындык. Ата-эне балага сынчы, баланын таянычы жана тирөөчү. Бала анын кубанычы, бактылуу келечеги. Эгер башкача болсо, анын муң-зары, азап-тозогу.

Албетте, биз силерге акыл айтып, силердин аракетинерди талдоодон алыспыз. Бирок, өз балдарыңардын келечегине, алардын кийинки жашоо-турмушуна кайдыгер карабай, алардын максаттуу жашоосуна, күндөн-күнгө күч алып өсүп бара жаткан татаал шарттарда жашап кетүүсүнө, жөн эле жашап өтпөстөн элине, өлкөсүнө татыктуу кызмат өтөөсүүнө шарт түзүп берет деп терең ишенебиз. Бул силердин асыл максатыңар экенин билебиз. Андан эч кандай да күмөн саноого болбойт.

Силер балдарыңарды бөпөлөп чоңойттуңар. Алар орто билимге ээ болушту. Эми алдыда андан да чоң милдеттер турат. Балаңыз же кызыңыз жогорку билимге ээ болушу керек. Мурда айтылып же жасалып келгендей "дипломго эле ээ болуу" эмес, кесипке ээ болуу, болгондо да бүгүнкү күндүн талабына жооп берүүчү кесипке ээ болуу милдети турат. Мына ушул милдеттин аткарылышында, дагы бир жолу кайталайлы, силердин кыраакылыгыңар, келечекти

көрө билүүңөр, куру намыс менен башкаларга атандашуудан алыс болууңар өтө маанилүү.

Балким, урматтуу ата-энелер, өзүңүздөр ушул университеттен окуп билим алгандырсыздар. Анын кенен жана жарык бөлмөлөрүндө олтуруп илимдин сыйкырдуу дүйнөсүнө саякат кургандырсыздар. Кенен залдарында жалпы лекцияларды угуп, майрам күндөрдө ыр ырдап, бийлеп көңүл ачкандырсыздар. Саябандуу гүлзарларын аралап басып, спорт аянтчаларында моокумуңар канганча машыккандырсыздар. Айрым көзү өтүп кеткен же ушул күндө да чаалыкпай иштеп жүргөн эже-агайыңарды, ардактуу профессорлорду же жөнөкөй эле карапайым, бирок мээримдүү окутуучуларды эстеп, сагынарсыздар. Ошол өткөн күндөр, ошол сонун учурлар менен кайрадан бир кездешүүчү учур мына эми келди. Анткени сиздин уулуңуз, кызыңыз кыргыздын Улуттук улуу Университетинен билим алууну каалап олтурат. Анын улуулугун, улуттук экендигин сезип олтурат. Анын дубалындагы “Илимде даңгыраган кенен жол жок...” деп бадырайта жазылган жазууну өзү келип окубаса да, ички сезиминде туюп, ага кандайдыр бир жагымдуу күч менен тартылып турат. Улуттук Университеттен гана фундаменталдуу жана универсалдуу, ар кандай өзгөрмөлүү жагдайларда пайдасы тие турган билимге ээ болоруна көзү жетип турат. Эмесе, аларга ак жол, ак тилек каалагыла. Кеңешиңерди бергиле. Түшүнбөгөн суроолорун түшүндүргүлө. Университетте болуп жаткан келечектүү өзгөрүүлөр, алдыга шилтелген кадамдардын арымдуу жана пайдалуу экендигин өз көзүңөр менен көрүп, ушул чакан эмгектен окуп ынангыла жана балдарыңарды ынандыргыла.

Эгер, урматтуу ата-эне, сиз биздин университеттен окубаган болсоңуз да анын кабарын угуп, сырттан таанырыңызды билебиз. Сиздин балаңыз Улуттук Университеттен окууну, андан билим алууну, таалим-тарбия көрүүнү каалап калган болсо, анда эч каршы болбойсуз го деп ойлойбуз. Анткени, өзүңүз аткара албай калган ишти балаңыз аткараарына ишениңиз. Эгер сиз ак жол каааласаңыз, ал сөзсүз аткарылат. Ушул китепте жазылгандардын кайсы бир жерлери түшүнүксүз болсо, же өз оюбузду сизге жеткире түшүндүрө албасак, бизди

кечириңиз. Бул анча деле коркунучтуу, кыжалат иш эмес. Анткени сиздин жаныңызда жакын көргөн кеңешчиңиз бар. Ага кайрылсаңыз бардыгын түшүндүрүп берет. Ал сиздин балаңызды окуткан мугалим.

Урматтуу кесиптеш!

Урматтуу мугалим!

Сиздин окуучуңуз Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университетинен окууну каалап калыптыр. Бул Сиз үчүн да, биз үчүн да сыймык.

Окуткан окуучуңуз жогорку билимге умтулса, айрыкча Сиз өзүңүз окуткан предмет боюнча адистикке ээ болууну кааласа, мугалим үчүн бул бакыт эмей эмне. Ал Сиздин талыкпаган эмгегиңиздин, өзүңүз тандап алган кесипти урматтагандыгыңыздын, ал кесиптин асыл жактарын өз окуучуңузга жеткире билгендигиңиздин, жугумдуу таалимчи экениңиздин күбөсү. Ылайым Сиздей мугалимдер көп болсун!

Илим-билимге ээ болбогон, анын асыл баалуулугун элдин турмушун жакшыртууга колдоно албаган журттун келечеги кең болбосу тарыхта көп жолу далилденди. Бул жагдайда эл арасынан чыккан даанышмандардын, сөзгө чечен ойчулдардын, жети өлчөп бир кескен акылгөй калыстардын, акылман эл башкаруучулардын, окумуштуу-илимпоздордун чыккандыгын билебиз. Алар кандай гана кысталыш абалда болбосун эл-журтун алдыга сүрөп, кыйын кезеңдерден алып чыгып келгендиги белгилүү. Бирок, улуу баштарын кичик кылып ошондой асыл адамдардын бардыгы сыйлаган, урматтаган адам бул - мугалим. Ошол үчүн элибиз “мугалим – мөмөлүү дарак” деп коюшат эмеспи.

Чыгыштын “Оттуу дүйнө” деген китебинде төмөнкүдөй жазылат: “Мугалимдерин жакырчылык жарына такаган өлкөгө уят. Балдарын жокчулукка жонунан бастырган адам окутарын билгендерге уят. Келечек муундун мугалимдерине кам көрбөгөн калк нарксыздыгын эле эмес, наадандыгын да билгизет. Камыгып турган адамга кантип бала тагдырын табыштоого болот? Кайгылуу адам башкага кантип жарык чача алат? Басынып, чөгүп турган көңүл кимди көлбүтүп көк асманга учурат? Мугалимдикти болбогон иш көрүп борсоюуга болобу? Мектеп жалаң ыза болуп, басынуунун

жайына айланса, балдардан кантип рух аруулугун, актыгын күтөбүз. Аргасыз тиштенүү менен адам назилин өзгөртүүгө болобу? Рухтан учкун чыкпаса жүрөк кантип тутанат? Айтаарым да, кайталаарым да ушу: мугалимин унуткан эл – келечегин куруткан эл ...". Албетте бул сөздөр мындан алда канча мурда жазылса да, өзүнүн баасын, маанисин жоготкону жок. Азыркы учурда республиканын мектептериндеги мугалимдеринин жашоо шарты, турмуш ахвалы анча жогору болбосо дагы республиканын Президенти, өкмөтү алар үчүн камкордук көрүүнүн үстүндө аракеттенип жаткандыгы даана эле байкалып турат. Мугалимдердин айлык акысын төлөө республиканын бюджетинин эсебине өткөнү, мектепте милдеттүү түрдө окутуунун мөөнөтү он бир жыл эсебинде калгандыгы, айылдык мугалимдердин жерге ээ болуу укугу башка адистердин деңгээлине жеткирилгендиги, аз болсо да мектеп курулуштарынын жүрүп жаткандыгы, ар кандай типтеги окуу жайлардын ачылып жаткандыгы мунун айкын далили болуп эсептелет. Ошондуктан ардактуу биздин кесиптешибиз, окуучулардын сүйүктүү мугалимдери, ата-энелердин урматтуу кеңешчилери, өз бүтүрүүчүлөрүңөрдүн кийинки тагдыры силерди кайдыгер калтырбайт деген ойдобуз. Окуучуларыңыздын келечеги, демек сиздин эмгегиңиздин келечеги, алардын кесипти туура тандап алуусуна, ушул багыттагы алгачкы кадамын ишенимдүү таштоосуна байланыштуу. Мында дагы да болсо сиздин кеңешиңиз, педагогдук акыл-насаатыңыз зарыл. Анткени бул маселеде сиздин мол тажрыйбаңыз бар.

Жогорку окуу жайлары жөнүндөгү кеңири маалыматты, андагы окуу иштеринин уюштурулушунун абалын, окуу учурунда кездешүүчү кыйынчылыктар менен сүйүнүчтүү учурларды Сиз гана айтып бере аласыз. Эгер өзүңүз ушул улуттук университетти бүткөн болсоңуз, бул Сиз үчүн эч кыйынчылыкка турбайт, мындай кесипке багыттоо ишин жүргүзүү сиздин ыйык милдеттериңиздин бири деп түшүнөбүз. Ошондуктан жогоруда биз келтирген сүрөттөгү окутуунун баскычтарынын маанисин, анда студенттер ээ болуучу билимдердин мазмунун Сиз гана ачык түшүндүрүп бере аласыз. Ал эми 1- таблицада берилген адистиктердин маани-маңызын ачып берүү да Сиздин

колуңузда. Окуучу-бүтүрүүчүлөрүңүз алардын мазмунун, келечектеги маанисин, өзүнүн керт башына тийгизе турган таасирин туура түшүнгөндө гана алар ошол кесипке чыныгы дитин коюп, өзүн ошого багыттайт.

Университетке өтүү үчүн документ тапшыруу, конкурстук сыноолорго катышуу иши да Сиздин башыңыздан өткөн. Бул процессти өткөрүүдө биздин университетте болгон жаңылыктар ушул китептин кийинки бөлүгүндө келтирилген. Аны окуп түшүнүп, окуучуларыңызга толук маалымат берүүңүздү биз суранабыз жана аны аткарат деп ишенебиз. Сизге жана Сиздин окуучуларыңызга ийгилик каалайбыз.

Урматтуу жаштар!

БИЗ СИЛЕРДИ - РЕСПУБЛИКАДАГЫ ЭҢ АЛГАЧКЫ, ОШОЛ ЭЛЕ МЕЗГИЛДЕ АЗЫРКЫ УЧУРДУН ТАЛАПТАРЫНА ТІЛУК ЖООП БЕРГЕН ОКУУ ЖАЙЫ - УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТТЕ КҮТӨБҮЗ. Улуттук университет өзүнүн бүтүрүүчүлөрүнө планетанын каалаган жеринде иштеп кетүүгө мүмкүнчүлүк түзгөн эл аралык маанидеги диплом берет.

Өз өмүрүңдү Улуттук университет менен байланыштырсаң, Сен ХХІ кылымдын чыныгы кадры болууга жолдомо аласың.

**АК ЖОЛ САГА, УРМАТТУУ АБИТУРИЕНТ!
ЖОЛУҢ БАЙСАЛДУУ БОЛСУН!**

УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТТЕ ДАЯРДАЛУУЧУ АДИСТИКТЕР ЖАНА АЛАРГА ӨТҮҮ ҮЧҮН ЖАЗЫЛУУ УКУГУ

1998-99 - ОКУУ ЖЫЛЫНДА КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИНИН БИРИНЧИ КУРСУНА КИРҮҮГӨ ЖАЗЫЛУУНУН ЭРЕЖЕСИ

“Жазылуу укугу” – жогорку окуу жайын жөндөмдүү жаштар менен толуктоонун өзгөчө формасы. Европалык мамлекеттерде колдонулуп келе жаткан бул ыкма Кыргызстанда биринчи жолу Улуттук университетте мындан үч жыл мурда киргизилген.

Жазылуу укугу абитуриентке төмөнкүдөй мүмкүнчүлүктөрдү берет:

- илимдин белгилүү багытына (адистикке) жазылып, документин тапшырууга;

- бланкалык жана компьютерлик тест аркылуу өзүнүн билим рейтингин аныктоого;

- тесттен алган баллынын жыйынтыгы боюнча ар кандай формадагы окуунун биринчи курсуна өтүүгө.

Бюджеттин эсебинен күндүзгү окуу формасындагы илимий багыттар (базалык жогорку билим) жана адистиктер (толук жогорку билим) боюнча биринчи курска жазылуу жарыяланат.

Философия жана мамлекеттик кызмат факультети

– философия, мамлекеттик жана муниципалдык кызмат боюнча кадрларды даярдайт (билим рейтинги кыргыз (орус) тили жана адабияты; тарых; чет тили боюнча аныкталат)*.

1. Г.04. Философия

Г.09. Политология

6300. 310 Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу. Бул адистик Кыргыз республикасында биринчи жолу Улуттук университетинде киргизилген. Анын негизи болуп ПРООНдун “Адам укугу жана демократия” проектиси алынган. Анткени кийинки учурда жаңы мамлекеттик иш орундары, аларды башкаруунун жаңы механизмдери жана технологиялары пайда болууда. Бул болсо мамлекеттик кызматкерлерге жаңы талаптарды коюп, алардын кесиптик жоопкерчилигин көтөрүүдө.

* кашаада абитуриенттин билимин баалоочу предметтердин түркү көрсөтүлгөн

Кыргыз тили жана адабияты факультети улуттук тилди жана адабиятты, салыштырмалуу филологияны, тилди жана адабиятты мектепте жана жогорку окуу жайында окутууну учурдун талабына ылайык таанып билген филологдорду даярдайт (кыргыз тили жана адабияты; тарых; чет тили).

Орус тили жана адабияты факультети орус тилин жана адабиятын мектептерде жана жогорку окуу жайларында окутуучуларды, илимий кызматкер болуучу филологдорду даярдайт (орус тили жана адабияты; тарых; чет тили)

2. Г.03. Филология

Журналистика факультети массалык маалымат каражаттарынын кызматкерлерине коюлган талаптарга жооп берүүчү журналисттерди даярдайт (кыргыз (орус) тили жана адабияты; тарых; чет тили)

3. Г.06 Журналистика. Бул багыттагы адистерди даярдоодо Европалык Кошуундун Комиссиясынын TEMPUS/TACIS программалары, ошондой эле ПРООН жана ЮНЕСКОнун программалары ишке ашырылат.

Чет тилдер институту (ЧТИ) – англис, немис жана француз тилдери боюнча окутуучуларды жана котормочуларды даярдайт.

Англис тили жана котормо факультети (кыргыз (орус) тили жана адабияты; тарых; чет тили).

Немец жана француз тилдери факультети (кыргыз (орус) тили жана адабияты; тарых; чет тили)

Чет тилдер факультети учурдун талабына жооп берүүчү окутуучуларды жана котормочуларды даярдайт. Институтта лингафондук кабинеттер, компьютердик класстар түзүлгөн. Окутуучу компьютердик программалар колдонулат. Дүйнөнүн көрүнүктүү жогорку окуу жайларын бүтүргөн адамдар сабак берет. Алар Москва, Берлин, Гренобль университетин, американын Миннесота университетин бүтүрүшкөндөр.

4. Г. 05. Лингвистика

Тарых жана регион таануу факультети Борбордук Азия цивилизациясынын тарыхы, Кыргыз Республикасынын байыркы учурдан бүгүнкү күнгө чейинки социалдык-экономикалык жана саясий өнүгүшүнүн тарыхы боюнча учурдун талабына ылайык билими бар тарыхчыларды даярдайт (тарых; кыргыз (орус) тили; чет тили)

5. Г.08. Тарых

Юридика факультети жогорку деңгээлдеги юрист кадрларын даярдайт. Учурдун талабына ылайык окуу, илимий лабораториялар менен жабдылган. Юридика илиминин бардык тармактары боюнча фундаменталдуу изилдөөлөр жүргүзүлөт (кыргыз (орус) тили жана адабияты; тарых; чет тили)

6. Г.14. Юриспруденция

Банк бизнеси факультети рынок экономикасынын талабына ылайык мамлекеттик жана жеке менчик уюмдарда, жаңы пайда болгон тармактарда (банктер, биржалар, фирмалар, өнөктөш уюмдар ж.б.) иштей турган адистерди даярдайт (математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты; чет тили)

7. Г.16. Экономика, кошумча адистиги “Финансы жана кредит”

Бухучет жана коммерция факультети – бухучет жана коммерция, менеджмент жана статистика тармагында терең билимге ээ болгон кадрларды даярдайт (математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты; чет тили)

8. Г.16. Экономика, кошумча адистиги “Бухучет жана аудит”.

Г.15. Менеджмент.

Г.20. Коммерция.

Г.22. Статистика

Математика жана колдонмо математика факультети жогорку квалификациялуу математиктерди, колдонмо математика жана ЭЭМди математикалык камсыздоо

тармагында иштөөчү кадрларды даярдайт (математика; физика; кыргыз (орус) тили жана адабияты).

9. Е.01. Математика

Е.01. Колдонмо математика жана информатика

Физика жана электроника факультети фундаменталдуу физика илими жана анын колдонмо багыттары боюнча (электроника жана микроэлектроника, электрондук техниканын компоненттери жана материалдары, радиоэлектроника) кадрларды даярдайт (физика; математика; кыргыз (орус) тили жана адабияты)

10. Е.04. Физика

Т.07. Электроника жана микроэлектроника

Химия жана биология факультети – биология, химия, химиялык технология тармагы боюнча кеңири профилдеги адистерди даярдайт. “Биология” (математика; биология; кыргыз (орус) тили жана адабияты) “Химия”, “Химиялык технология жана биотехнология” (математика; химия; кыргыз (орус) тили жана адабияты)

11. Е.06. Биология

Е.05. Химия

Т.08. Химиялык технология жана биотехнология

География факультети Кыргыз Республикасынын уникалдуу шартында иштей алуучу географ-экологдорду даярдайт (математика; география; кыргыз (орус) тили жана адабияты)

12. Е.08. География

Е.11. Экология жана жаратылышты пайдалануу.

Мамлекеттик бюджеттин эсебинен окуучу бөлүмдөргө жазылуу 25-июндан 15-июлга чейин жүргүзүлөт. Медалист-абитуриенттердин билим рейтинги 12-июлда аныкталат.

Калган абитуриенттердин билим рейтинги 16-июлдан 30-июлга чейин аныкталат.

Биринчи курска кабыл алуу 5-августка чейин жүргүзүлөт.

Орто мектепти алтын медалы менен бүтүргөндөр

жана атайын орто окуу жайын артыкчылык диплому менен аяктагандар педагогикалык багыттарга дароо эле кабыл алынат. Ал эми педагогикалык эмес багыттарга бир предмет боюнча билим рейтинги эртелеп текшерилет. Эгер андан “эң жакшы” деген баа алса, башка тестирлөөдөн бошотулуп биринчи курска кабыл алынат. Атайын предметтер төмөнкүлөр болуп саналат: кыргыз (орус) тили жана адабияты (журналистика факультети); тийиштүү чет тили (чет тилдер Институтунун факультеттери); тарых (философия жана мамлекеттик кызмат, юридика факультеттери); математика (математика жана колдонмо математика, банк бизнеси, бухгалтер жана коммерция факультеттери); физика (физика жана электроника факультетинин “электроника жана микроэлектроника” багыты); химия (химия жана биология факультетинин “химиялык технология жана биотехнология” багыты); география (география факультетинин “экология жана жаратылышты пайдалануу” багыты).

1998-жылы окуучулардын республикалык олимпиадасында жеңүүчү болуп, биринчи даражадагы диплом алгандар тестирлөөдөн бошотулуп, тийиштүү багыттарга кабыл алынат.

Жогорку багыттарга жазылып, билим рейтингин текшерткен абитуриенттер, алган баллдарына жараша окутуунун төмөнкү түрлөрү боюнча конкурска катыша алышат:

- мамлекеттик бюджеттин эсебинен окуучу бөлүмдөргө; ошондой эле:

- контракттык бөлүмдөргө (билим алууга төлөнүүчү каражатты семестр боюнча толук эмес компенсациялоо менен);

- дистанттык (сырттан) окуу бөлүмдөргө (билим алууга төлөнүүчү каражатты жыл бою компенсациялоо менен).

Улуттук университет 1998/99 – окуу жылына өндүрүштөн ажыратылган түрдө бюджеттик эмес (контракттык) бөлүмдөрдүн биринчи курсуна өтүү үчүн жазылууну жарыялайт.

Университеттин бюджеттик эмес бөлүмдөрүнө

тапшырган студенттер билим алууга зарпталуучу айрым каражатты төлөйт. Алар университеттин материалдык-техникалык базасын чыңдоого жана окутуу процессин жакшыртууга жумшалат.

Окутуунун бюджеттик эмес формасына жазылуу жогоруда саналган факультеттердин бардык багытына жана адистиктерине жүргүзүлөт.

Андан сырткары "Регион таануу" адистигине жазылса болот. Бул адистик Тарых факультетинде даярдалат. Регион таануучу тарыхчылар өздөрү окуган региондун биринин тилин, б.а. чыгыш тилдеринин бирин билип чыгат (тарых; кыргыз (орус) тили жана адабияты; чет тили).

ЭЛ АРАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАЛАРЫН ИНТЕГРАЦИЯЛОО ИНСТИТУТУ (ЭБПИИ)

Эл аралык билим программаларын интеграциялоо институту Кыргыз Республикасынын билим, илим жана маданият Министрлигинин берген лицензиясынын негизинде кесиптик жогорку билим берүүнү камсыз кылат.

Институттун профессор-окутуучуларынын курамы республиканын жогорку квалификациялуу адистеринен топтолгон. Алардын көпчүлүгү Европанын, Американын, Англиянын жогорку окуу жайларынан стажировкадан өтүп келишкен. Институтта АКШ, Франция, Турция, Иран, Бириккен Араб Эмиратынан жана Россиядан келген окутуучулар да жемиштүү эмгектенет.

КМУУда "XXI кылымдын кадрлары" аттуу президенттик программасынын алкагында институттун студенттери төмөнкү чет өлкөлөрдөн окуусун уланта алышат. Алар: Америка, Англия, Индия, Кытай, Малайзия, Япония, Чехия республикасы, Германия. Институт "Сорос Фондунун" билим берүү программалар Борбору, Айрекс, Акселс фонддору, ПРООН жана ЮНЕСКОнун эл аралык программалары менен тыгыз байланышта иш алып барат. Европалык кошундар Комиссиясынын ТЕМПУС, ТАСИС билим берүү программаларын да ишке ашырып келүүдө.

КОМПЬЮТЕРДИК ТЕХНОЛОГИЯ ЖАНА ИНТЕРНЕТ БОЮНЧА КЫРГЫЗ-АМЕРИКА ФАКУЛЬТЕТИ (КАФ-Интернет)

Компьютердик технология жана ИНТЕРНЕТ факультетин түзүү республиканын экономикасынын, мамлекеттик бийлик жана башкаруу органдарынын кеңири информацияга болгон муктаждыгын канагаттандыруу жана жаңы информациялык технологияны пайдалануу максатын көздөгөн. ХХI кылымдын экономикасы компьютердик түйүндөргө жана ИНТЕРНЕТке негизделген экономика болот.

Факультетте адистерди даярдоо америкалык университеттер менен (Миннесота, Мериленд) түзүлгөн макулдашуунун негизинде (2+2+1 жана 2+2+2) системасы боюнча көп деңгээлде жүргүзүлөт. Группада студенттердин саны аз. Окутуу учурдагы компьютердик мультимедия лабораториясында жүргүзүлөт. Алар спутник байланышы борбору аркылуу Бүткүл дүйнөлүк компьютердик түйүн ИНТЕРНЕТке кошулган. Бул болсо факультеттин бүтүрүүчүлөрү Кыргызстанда эле эмес, жакынкы жана алыскы чет мамлекеттердин эмгек рыногунан да тийиштүү орун таба алат дегенди билгизет.

Т.28. Багыты. "Информатика жана эсептөө техникасы"
Адистиктери:

- 1) Компьютердик информациялык системалар жана Интернет,
- 2) Бизнестеги информатика жана электрондук системалар.

Базалык жогорку билим берүү (бакалавриат)

1-курс (бюджеттик жана бюджеттик эмес негиздеги 1-деңгээл). Орто билими барлар алынат (билим рейтинги математика; чет тили; кыргыз (орус) тили жана адабияты боюнча бааланат). Окуу мөөнөтү 4 жыл.

3-курс (2-деңгээл). Толук эмес жогорку билимдүүлөр аңгемелешүүнүн негизинде алынат. Окуу мөөнөтү 2 жыл.

Толук жогорку билим берүү (магистратура)

5-курс (3-деңгээл). Базалык же атайын жогорку билими барлар аңгемелешүүнүн негизинде алынат. Окуу мөөнөтү 2 жыл.

Жогорку кесиптик билим берүү.

Т. 28.302. Адистиги: “Интернеттин негизинде информацияны иштетүүнүн жана башкаруунун автоматташтырылган системалары”.

5-курс (3-деңгээл). Базалык жогорку билими барлар аңгемелешүүнүн негизинде алынат. Окуу мөөнөтү 1 жыл.

1-курска кабыл алуу мөөнөтү:

1-жолу: жазылуу 1 – 14-май, сыноо 15 – 20-май.

Студенттикке кошуу – 25-май.

2-жолу: жазылуу 1 - 30-июнь, сыноо 1 –3-июль.

Студенттикке кошуу – 5-июль.

3- жана 5-курстарга кабыл алуу мөөнөтү:

Жазылуу: 1-июлдан 25-августка чейин, аңгемелешүү 13-14-июль жана 26-27-август.

Студенттикке кошуу – 31-августка чейин.

ДИСТАНТТЫК ОКУТУУ

Дистанттык окутуу борборунун жана КАФ-Интернеттин базасында кабыл алуу

Багыты: Т.28. “Информатика жана эсептөө техникасы”.

Адистиктери:1). Компьютердик информациялык системалар жана Интернет. 2). Бизнестеги информатика жана электрондук системалар.

Окутуу компьютердик технологияны пайдалануу менен “кредит-саат” системасы боюнча жүргүзүлөт. Үйүндө же ишинде компьютерге же анын түйүнүнө кошулууга мүмкүнчүлүгү бар адамдар кабыл алынат.

Базалык билим берүүнүн биринчи деңгээлине (бакалавриатка) орто билимдүүлөр алынат (математика, чет тили, кыргыз (орус) тили).

Базалык билим берүүнүн (бакалавриат) экинчи деңгээлине толук эмес жогорку билимдүүлөр алынат.

Ар бир деңгээлде окуу мөөнөтү 2 же 3 жыл. Булар семестр боюнча студент тандап алган предметтин саны боюнча аныкталат.

Дистанттык окууга жазылуу мөөнөтү.

1-жолу: 15-31-март

2-жолу: 1-15-июнь

3-жолу: 1-10-август.

Билимдердин рейтингин текшерүү жана студенттикке кошуу группанын толукталышына жараша 31-августка чейин жүргүзүлөт.

Кошумча билим берүүчү программа (minor)

Адистиги: “компьютердик информациялык системалар жана ИНТЕРНЕТ” (бүткүл дүйнөлүк компьютердик түйүн Интернетти пайдалануучу). Окуу мөөнөтү 1 жыл.

Кыргызстандын окуу жайларында табигый жана техникалык илимдерге, экономика, бизнес, башкаруу, регион таануу, Эл аралык байланыш боюнча адистешкен 3,4,5-курстардын студенттери кабыл алынат.

Жазылуу 1-августтан 15-сентябрга чейин, студенттикке кошуу 20-сентябрга чейин жүргүзүлөт.

Эл аралык билим берүү программаларын интеграциялоо Институту өндүрүштөн ажыратылып, бюджеттик эмес формада окуу үчүн биринчи курска жазылуу жөнүндө жарыя кылат

Кыргыз-Европа факультети (КЕФ)

Багыты. “Экономика жана башкаруу”. ТЕМПУС программасынын алкагында европалык системада окутулат. Окуу мөөнөтү 4 жыл.

Билим рейтинги математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча бааланат.

Факультет жогорку категориядагы экономисттерди даярдайт. Алар француз тилин жана дагы бир дүйнөлүк тилди үйрөнүп чыгышат.

КЕФтин студенттери Европанын университеттеринен, анын ичинде Гренобль (Франция) университетинен окуй алышат.

БАЖЫКАНАЛЫК ЖАНА ЮРИДИКАЛЫК КАДРЛАРДЫ ДАЯРДОО ФАКУЛЬТЕТИ

Орто билимдин негизинде 6300.318. “Бажыкана кызматы” адистиги боюнча “Бажыкана кызматын уюштуруучу” квалификациясын берет. Окуу мөөнөтү 5 жыл. Билим рейтинги математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча текшерилет.

Окуу иштерин КМУУнун жана Россиянын Бажыкана Академиясынын жогорку квалификациялуу профессор-окутуучулары жүргүзүшөт.

Факультеттин бүтүрүүчүлөрү – бажы иши жана юриспруденция боюнча кесипке ээ болуу менен өз атамекенинде жана андан сырткары чөйрөлөрдө иштей алышат.

Жогорку билимдүүлөр 2,5 жыл ичинде ушул адистикке өндүрүштөн ажыратылбаган формада кайра даярдалат.

ЭЛ АРАЛЫК МАМИЛЕЛЕР ФАКУЛЬТЕТИ

Факультет 6300. 311 “Эл аралык мамилелер” адистиги боюнча “Дипломаттык жана консулдук кызмат” жана “тышкы саясат” квалификациясына ээ болгон кадрларды даярдайт. Алар эки тилди билип чыгышат. Билим рейтинги тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча текшерилет. Окуу мөөнөтү 5 жыл.

Биринчи чет тили катары англис тили, экинчиси катары – немис, француз, испан, араб, кытай, түрк, перс, япон тилдери окутулат.

Факультеттеги окуу процесси дүйнөлүк стандарттын деңгээлинде чет элдик мугалимдерди (АКШ, Япония, Испания, Турция, Иран) тартуу менен жүргүзүлөт. Кыргыз республикасынын тышкы иштер Министрлигинин жана дипломатиялык корпустун кызматкерлери да окутуу ишине тартылат.

Бүтүрүүчүлөр дипломатиялык жана консулдук иштерде, мамлекеттик жана эл аралык уюмдарда иштей алышат.

ЧЫГЫШ ТААНУУ ФАКУЛЬТЕТИ

Г.03.321. “Чыгыш филологиясы” адистиги боюнча япон, кытай, перс, түк, араб, корей тилин жана адабиятын үйрөнүшөт. Окуу мөөнөтү 5 жыл. Билим рейтинги тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча текшерилет.

Г. 13.312. “Регион таануу” адистиги: “Индия жана Түштүк-Батыш Азия өлкөлөрү”, “Пакистан жана Ортоңку Чыгыш өлкөлөрү”, “Иран жана Ортоңку Чыгыш өлкөлөрү”, “Турция жана Ортоңку Чыгыш өлкөлөрү”, “Араб өлкөлөрү”, “Кытай жана Ыраакы Чыгыш өлкөлөрү”, “Япония жана Түштүк-Чыгыш Азия өлкөлөрү”, “Корея жана Түштүк-Чыгыш өлкөлөрү”. Билим рейтинги тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча текшерилет. Окуу мөөнөтү 5 жыл. Бүтүрүүчүлөргө “Адис-филолог”, “Референт”, “Котормочу” кошумча квалификация ыйгарылат.

Бул факультеттин өзүнчө өзгөчөлүгү бар. Аны бүтүрүүчүлөр жогорку саналган өлкөлөр менен мамлекеттик деңгээлде алака түзүү кызматында иштей алышат. Ошондой эле аларга тышкы иштер Министрлиги, улуттук коопсуздук Министрлиги, элчилик жана консулдук кызматтын, жогорку окуу жайлардын да эшиги ачык.

УЙГУР ФИЛОЛОГИЯСЫ ФАКУЛЬТЕТИ

Г. 03.321. “Уйгур филологиясы” боюнча адис даярдайт. Билим рейтинги тарых, уйгур (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча текшерилет. Окуу мөөнөтү 5 жыл.

Уйгур улутундагы адамдар үчүн 1994-жылга чейин КМШда бир да жогорку окуу жайы болбой келсе, азыр филология илими боюнча бул жерде адистикке үйрөнө алат. Бул факультеттин кызматынан Алматы, Шымкент шаарларынын жана Талдуу-Коргон областтарынын жашоочулары да пайдалана алат.

Факультеттин бүтүрүүчүлөрү илимий-изилдөө жүргүзүүгө, илимий жана адабий басмаларда редакторлук иштерди аткарууга, мезгилдүү басма сөздө, телевидениеде жана радиодо, китепканаларда жана архивдерде, туристтик

жана коммерциялык уюмдарда котормочу, билим берүү жана башкаруу чөйрөлөрүндө иштөөгө укук алышат.

Эл аралык билим берүү программаларын интеграциялоо Институтунун бюджеттик эмес бөлүмдөрүнө жазылуунун мөөнөтү.

I жолу: жазылуу – 1-14-май 1998-жыл.
Кируу сынагы – 15-20-май 1998-жыл
Студенттикке кошуу – 25-май 1998-жыл.
II жолу: жазылуу – 1-30-июнь 1998-жыл.
Кируу сынагы – 1-3-июль 1998-жыл
Студенттикке кошуу – 5-июль 1998-жыл.

Институттун адреси:

Бишкек шаары, Фрунзе көчөсү 547, Башкы окуу корпусу
№1, тел 24-28-96, каб. 252.

Адистерди максаттуу даярдоо борбору (АМДБ) бюджеттик эмес формада күндүзгү жана кечки бөлүмдөрдүн биринчи курсуна жазылууну жарыялайт.

Адистерди максаттуу даярдоо Борбору 1997-жылы Кыргыз Республикасынын граждандарынын, министрликтеринин, мекемелеринин, уюмдарынын жогорку квалификациялуу кадрларга болгон талабын канааттандыруу максатында түзүлгөн. Окутуу атайын түзүлгөн келишимдин негизинде жүргүзүлөт.

Азыр Борбордун курамында адистерди максаттуу даярдоо факультети жана Кеминдеги филиалы бар.

Күндүзгү бөлүмдө толук жогорку билим алууга жазылуу төмөнкү адистиктер боюнча жүргүзүлөт: Г. 14.310. "Юриспруденция"; 6300. 310 "Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу", Г. 05. 322. "Лингвистика" (англис, немис тилдерин которууга адистешет); Г. 15.312. "Социалдык чөйрөдөгү менеджмент"; Г.16. 304. "Финансы

жана кредит"; Г. 16.305. "Бухгалтердик учет жана аудит"; Г. 16.306. "Дүйнөлүк экономика"; 6200. 320. "Стандартташтыруу жана сертификация (тармактар боюнча)"; Г. 16.308. "Ишкана экономикасы".

Кечки бөлүмгө: Г. 14.310. "Юриспруденция"; 6300.310 "Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу", Г. 05. 322. "Лингвистика" (англис тилин которууга адистешүү); Г.16. 304. "Финансы жана кредит" Г. 16.305. "Бухгалтердик учет жана аудит".

Факультеттин группаларында студенттердин саны 8-10 адамдан болуп, окуу интенсивдүү технология менен жүргүзүлөт. Чет тилдердин бирөө тереңдетип окутулат, андан башка иш кагаздарын тейлөөнүн, машинада басуунун жана компьютердик технологиянын негиздери окутулат. Окуу мөөнөтү: күндүзгү бөлүмүндө 5 жыл, кечки бөлүмүндө 5,5 жыл. Факультеттин бүтүрүүчүлөрү жогорку билим жөнүндөгү диплом, лингвист-котормочунун сертификатын, ЭМдин операторунун же иш кагаздарын тейлөөнүн сертификатын алышат.

Адистерди максаттуу даярдоо Борборунун Кеминдеги филиалы "Кыргыз химия-металлургиялык заводунун" базасында (Орловка шта) түзүлгөн. Анда төмөнкү адистиктер даярдалат: Т. 07. 301."Катуу нерселер электроникасынын материалдары жана компонентери"; Т. 08. 308. "Металл эмес жана силикат материалдарынын химиялык технологиясы"; Г. 15.312. "Социалдык чөйрөдөгү менеджмент"; Г. 16.304. "Финансы жана кредит"; Г. 16.305. "Бухгалтердик учет жана аудит".

Окутуу 1-2-курстарда Орловкадагы заводдун базасында, ал эми 3,4,5-курстары факультеттин базасында жүргүзүлөт.

Кеминдеги филиалдын дареги: Орловка шаар тибиндеги айылы, Кудряшев көчөсү, 18.

"Социалдык сферадагы менеджмент", "Финансы жана кредит", "Бухгалтердик учет жана аудит", "Стандартташтыруу жана сертификация" бөлүмдөрүндө билим рейтинги математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча текшерилет.

"Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу",

“Юриспруденция”, “Лингвистика” бөлүмүндө – тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили; “Катуу нерселер электроникасынын материалдары жана компоненттери” бөлүмүндө – физика, математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты; “Металл эмес жана силикат материалдарынын химиялык технологиясы” бөлүмүндө - химия, математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты.

КМУУнун Адистерди максаттуу даярдоо Борборунун
дареги: Бишкек шаары, Киев көчөсү, 132, комн. 51/а,
26. Тел. 21-66-14, 21-73-58.

“Мамлекеттик кызматты жана саясий илимдерди
стратегиялык изилдөө” Окуу Борбору бюджеттик эмес
формада өндүрүштөн ажыратылган окутуунун
биринчи курсуна жазылууну жарыялайт.

1. 6300.310 “Мамлекеттик жана муниципалдык
башкаруу”. Адистиктери: “Мамлекеттик кызматчы юрист”,
“Мамлекеттик кызматчы менеджер”, “Мамлекеттик
кызматкер политолог”, “Мамлекеттик кызматкер социолог”.

2. Г. 09.302. “Политология”.

Билим рейтинги тарых, кыргыз (орус) тили жана
адабияты, чет тили боюнча текшерилет.

Аталган адистиктерге ээ болгон адам айыл
өкмөттөрүндө, райондук, шаардык, областтык мамлекеттик
администрацияларда, министрликтерде, премьер-
министрдин аппаратында жана Кыргыз Республикасынын
Президенттик администрациясында иштөөгө укук алат.

Окуу Борбору ПРООНдун гранты, “Евразия” жана
ТАСИС фонддорунун жардамы менен иштейт.

Окуу Борборунун дареги: Бишкек шаары, Фрунзе
көчөсү 547, Башкы окуу корпусу №1, каб. 232.

1996/98-окуу жылдарында орто мектепти алтын
медалы менен бүтүргөндөр, атайын орто окуу жайларын
артыкчылык диплому менен аяктагандар, окуучулардын
республикалык олимпиадаларынын жеңүүчүлөрү – 1,2,3-
даражадагы дипломдордун ээлери бюджеттик эмес

формадагы окуунун биринчи курсуна тестирилөөсүз эле кабыл алынат.

Окутуунун өндүрүштөн ажыратылган бюджеттик эмес түрүнө жазылуу 25-июндан 5-июлга чейин жүргүзүлөт.

**Билим рейтингин текшерүү 8-июлга чейин.
Биринчи курска кабыл алуу 10-июлга чейин.**

КМУУнун 1-курсуна жазылуу үчүн керек болуучу документтер: абитуриенттердин арызы (датасы коюлушу керек), орто жана атайын орто билим жөнүндөгү мамлекеттик үлгүдөгү документ (түп нускасы), №806-У формасындагы медициналык справка, 3x4 өлчөмүндөгү 6 фотосүрөт, аскерге милдеттүүлөр үчүн катталуу күбөлүгү же аскердик билет.

**КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИ
ОКУТУУНУН ӨНДҮРҮШТӨН АЖЫРАТЫЛГАН БЮДЖЕТТИК
ЭМЕС ФОРМАЛАРЫНА ТӨМӨНКҮ БАГЫТТАР БОЮНЧА
БАЗАЛЫК ЖАНА АДИСТИКТЕР БОЮНЧА ТОЛУК
ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮНҮН ЭКИНЧИ ДЕҢГЭЭЛИНЕ
(3-КУРС) ЖАЗЫЛУУНУ ЖАРЫЯЛАЙТ**

3-курска жазылуу укугуна мурда университетте 3(4) курстарда окуп, кандайдыр бир себептер менен окубай калгандар жана Кыргыз Республикасынын башка жогорку окуу жайларынан биринчи деңгээл боюнча билим алгандар ээ болушат.

Философия жана мамлекеттик кызмат факультети
(философия; информатика; чет тили)

1. Г.04. Философия

Г.09. Политология

6300. 310 Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу *Кыргыз тили жана адабияты факультети* (азыркы кыргыз тили; информатика; чет тили).

Орус тили жана адабияты факультети (азыркы орус тили; информатика; чет тили)

2. Г.03. Филология

Журналистика факультети (кыргыз (орус) тили; информатика; чет тили)

3. Г.06 Журналистика.

Чет тилдер институту (ЧТИ)

Англис тили жана котормо факультети (чет тили; кыргыз (орус) тили; информатика).

Немец жана француз тилдери факультети (чет тили; кыргыз (орус) тили; информатика)

4. Г. 05. Лингвистика

Тарых жана регион таануу факультети (тарых; информатика; чет тили)

5. Г.08. Тарых

Юридика факультети (мамлекет жана укук теориясы; информатика; чет тили)

6. Г.14. Юриспруденция

Банк бизнеси факультети (математика; кыргыз (орус) тили; чет тили)

7. Г.16. Экономика. “Финансы жана кредитке” адистешүү менен

Бухучет жана коммерция факультети (математика, кыргыз (орус) тили; чет тили)

8. Г.16. Экономика, “Бухучет жана аудитке” адистешүү менен.

Г.15. Менеджмент.

Г.20. Коммерция.

Г.22. Статистика

Математика жана колдонмо математика факультети (математикалык анализ; кыргыз (орус) тили; чет тили)

9. Е.01. Математика

Е.01. Колдонмо математика жана информатика

Физика жана электроника факультети (физика; информатика; чет тили)

10. Е.04. Физика

Т.07. Электроника жана микроэлектроника

Химия жана биология факультети. “Биология” (жалпы биология; информатика; чет тили) “Химия”, “Химиялык технология жана биотехнология” (жалпы жана органикалык эмес химия; информатика; чет тили).

11. Е.06. Биология

Е.05. Химия

Т.08. Химиялык технология жана биотехнология

География “География” (географияга киришүү; информатика; чет тили). “Экология жана жаратылышты пайдалануу” (физикалык география; информатика; чет тили)

12. Е.08. География

Е.11. Экология жана жаратылышты пайдалануу.

Билим алуунун экинчи деңгээлине (3-курска) жазылуу
1998-жылдын 1 – 20-августуна чейин жүрөт.

Рейтинг 21 – 28-августта.

Студенттикке кошуу 31-августка чейин.

Экинчи деңгээлге (3-курска) жазылуу үчүн керек болуучу негизги документтер: студенттин арызы (мөөнөтү көрсөтүлүшү керек), толук эмес жогорку билими жөнүндөгү мамлекеттик үлгүдөгү документ (түп нускасы) же академиялык справка, 3x4 өлчөмүндөгү 6 фотосүрөт, аскерге милдеттүүлөр үчүн катталуу күбөлүгү же аскер билети.

КМУУ 1998/99-окуу жылына билим алуунун
3-деңгээлине жазылууну жарыялайт

Адистерди даярдоонун көп баскычтуу системасын камсыз кылуу боюнча КМУУде 1996-жылы магистрлерди даярдоо башталган. Бул максатта 1996-жылы магистрлерди, аспиранттарды даярдоо Борбору ачылып, биринчи жолу 17 багыт боюнча магистрлер кабыл алынган. Магистратурага кабыл алуу төмөнкү багыттар жана адистешүүлөр боюнча жүргүзүлөт:

Ка - тар №	Окуу планынын шифри	Багыттардын аттары	Шифр	Адистешүүнүн аттары
Табигый илимдер багыты				
1.	510100	Математика	510101	Математикалык анализ
2.	510200	Колдонмо математика жана информатика	510102	Диф. теңдемелер
3.	510400	Физика	510201	Диф. теңдемелер
			510202	Математикалык физика
			510203	Компьютердик технология (тармак боюнча)
			510401	Теориялык физика
			510402	Физикалык электроника
			510403	Катуу заттардын физикасы
			510405	Атмосферанын жана Жерге жакын космос мейкиндигинин физикасы
4.	510500	Химия	510503	Органикалык химия
5.	510600	Биология	510504	Физикалык химия
			510601	Өсүмдүктөрдү өнүктүрүүнүн биологиясы
			510602	Зоология
			510603	Өсүмдүктөрдүн физиологиясы
			510604	Экология
6.	510800	География	510605	Өсүмдүк ресурстары
			510801	Физикалык география
			510802	Экономикалык, социалдык жана саясий география
Техникалык илимдер багыты				
1.	550800	Химиялык технология жана биотехнология	550801	Органикалык эмес заттардын технологиясы
			550802	Оңой эрибөөчү металл эмес жана силикат материалдарынын технологиясы
Гуманитардык илимдер багыттары				
1.	520300	Кыргыз филологиясы	520301	Кыргыз адабияты
2.	520300	Орус филологиясы	520302	Кыргыз фольклору
			520303	Кыргыз тил жана тил илими
			520304	Орус адабияты
			520305	Россия элдеринин адабияты
			520306	Орус тили
			520307	Салыштырып тил үйрөнүү
3.	520400	Философия	520401	Онтология жана таанып-билүү теориясы
4.	520800	Тарых	520402	Социалдык философия
			520801	КМШнын жалпы тарыхы
			520802	Ата Мекен тарыхы
			520803	Археология
			520804	Этнология
5.	520500	Лингвистика	520501	Немец тили жана адабияты
6.	521400	Юриспруденция	5205025	Тилди салыштырып үйрөнүү
			21402	Мамлекеттик укук ишмердиги
			521402	Граждандык-укук ишмердүүлүгү
			521403	Кылмыш-укуктук ишмердүүлүк
7.	520600	Журналистика	520601	Журналистика
8.	520900	Политология	520901	Политология
9.	521200	Социология	521202	Коомдук пикир

Экономикалык илимдер багыты

1.	521600	Экономика	521601 521602 521603 521604 521605	Экономикалык теория Экономика жана эл Чарбасын башкаруу Регионалдык экономика Бухгалтердик учет жана аудит Финансы жана кредит
2.	522000	Коммерция	522001 522002 522003 522004	Коммерция Маркетинг Стандартизация Эл аралык маркетинг
3.	521500	Менеджмент	521501 521502 521503 521504	Мамлекеттик башкаруу жана укук Мамлекеттик жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу Мамлекеттин башкаруу саясаты Экономиканы мамлекеттик жөнгө салуу

Билим берүү багыты

1.	540500	Педагогика	540501 540502 540503 540504	Жалпы педагогика Кыргыз адабиятын окутуу методикасы Кыргыз тилин окутуу методикасы Физиканы окутуу методикасы
----	--------	------------	--------------------------------------	--

Магистратура базалык же толук жогорку билими барлар кабыл алынат. Алган адистигине туура келген багытка жазылгандар аңгемелешүүдөн өтүшөт.

Адистигине туура келбеген багытка жазылгандар, мамлекеттик стандарттын бакалавр боюнча программасынын көлөмүндөгү билимдерин далилдеши керек.

Окутуу күндүзгү жана сырттан окуу формасында болот. Окуу мөөнөтү: күндүзгү бөлүмдө 2 жыл, сырттан окуу бөлүмүндө 2,5 жыл. Күндүзгү бөлүмдө окутуу бюджеттин эсебинен жана бюджеттик эмес формада, ал эми сырттан окуу бюджеттик эмес (контракт) негизде болот.

Документ кабыл алуу:

Сырттан окууга:

1-жолу. 15-30-март, кирүү сынагы 1-апрель.

2-жолу. 1-15-сентябрь, кирүү сынагы 16-сентябрь.

Күндүз окууга:

15-25-август, кирүү сынагы 26-августта.

Магистратурага жазылуу үчүн негизги документтер: тапшыруучунун арызы (датасы көрсөтүлсүн), базалык же толук жогорку билими жөнүндөгү мамлекеттик үлгүдөгү документ (түп нускасы, тиркемеси менен), № 086-У формадагы медициналык справка, 3x4 өлчөмүндөгү 6 фотосүрөт, аскерге милдеттүүлөр үчүн катталуу күбөлүгү же аскер билети.

Дареги: Бишкек шаары, Турусбеков көчөсү 109,

№7 – окуу корпусу, каб 100, 102.

Тел. 25-80-00, 25-15-87

КМУУНУН ЭЛ АРАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАЛАРЫН ИНТЕГРАЦИЯЛОО ИНСТИТУТУНУН ДИСТАНТТЫК ОКУТУУ БОРБОРУ ЖАРЫЯ КЫЛАТ

Дистанттык (аралыктан) окутуунун көнүмүш болгон сырттан окуудан айырмасы мында окутуучу менен студенттин түздөн-түз байланышы камсыз кылынбастан, алар башка каражаттардын жардамында ишке ашат. Ал каражаттар: окуу-

методикалык адабияттар, аудио-видеолекциялар, электрондук почто жана телефон байланышы.

Дистанттык билим берүү Борбору төмөнкү адистиктерге даярдайт:

Г.14.310. “Юриспруденция” (тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

Г.16.308. “Ишкана экономикасы” (математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

Г.16.305. “Бухгалтердик учет жана аудит” (математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

Г.16.304. “Финансы жана кредит” (математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

6300.318. “Бажы кызматы” (математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

0.01.309. “Биология” (биология, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

0.02.306. “Тарых” (тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

Г.06.314. “Журналистика” (кыргыз (орус) тили жана адабияты, тарых, чет тили).

Г.03.321. “Филология” (кыргыз) (кыргыз тили жана адабияты, тарых, чет тили).

Г.03.321. “Филология” (орус) (орус тили жана адабияты, тарых, чет тили).

0.01.318. “География” (география, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили).

Окуу мөөнөтү 6 жыл

Жазылуу мөөнөтү:

1-жолу. 15 –31-март,

рейтинг жана кабыл алуу 1-5-апрель

2-жолу. 1 – 15-июнь,

рейтинг жана кабыл алуу 16 – 20-июнь

3-жолу. 1 – 10-август,

рейтинг жана кабыл алуу 11 – 15-август.

Дареги: Бишкек шаары, Турусбеков көчөсү 109,
комн. 220. Тел. 21-46-55, 24-07-92.

КАДРЛАРДЫ КАЙРА ДАЯРДОО ЖАНА КВАЛИФИКАЦИЯСЫН ЖОГОРУЛАТУУ ИНСТИТУТУ

Институт жалгыз гана Кыргызстанда эмес бүткүл Борбордук Азия чөлкөмүндөгү ири окуу жайларынан болуп калды. Институт 1994-жылдын 10-ноябрында Кыргыз Республикасынын билим, илим жана маданият Министр-лигинен билим берүү ишин жүргүзүүгө АЛ №001 Мамлекеттик лицензиясын алган. Ал Казак Республикасында да жактырылып, 3 жылдан бери филиалдары иштеп жатат.

Институтка укук коргоо жана башкаруу кызматтарына кайра даярдоо үчүн жогорку, бүтпөгөн жогорку жана атайын орто билимдүү адамдар кабыл алынат.

Кайра даярдоо иши төмөнкү адистиктер боюнча жүргүзүлөт:

Г.14.310. “Юриспруденция”

Г.16.304. “Финансы жана кредит”

Г.15.311. “Менеджмент”.

Г.16.305. “Бухгалтердик учет жана аудит”

Адистикке кайра даярдоого жазылуучулар аңгемелешүүдөн өтөт.

Жогорку билимдүүлөр үчүн окуу мөөнөтү 2,5 жыл.

Бүтүрүүчүлөргө Кадрларды кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу институтунун экинчи жогорку билим жөнүндөгү жаңы үлгүдөгү диплому берилет.

Институтта төмөнкү адистикке даярдоо жүргүзүлөт:

Г.16.304. “Финансы жана кредит”

Г.15.311. “Менеджмент” (тармактар боюнча).

Г.16.305. “Бухгалтердик учет жана аудит” адистигине билим рейтинги математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча жүргүзүлөт.

Г.14.110. “Укук таануу” – тарых, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили.

Толук эмес жогорку жана орто билимдүүлөр үчүн окуу мөөнөтү 4 жыл. Окууну аяктаганда аларга 4 жылдык мөөнөттө окуган адистин диплому берилет.

Окутуунун өндүрүштөн ажыратылбаган бюджеттик эмес формасына жазылуу мөөнөтү:

1-жолу. Жазылуу – 12 –29-март;
билим рейтингин текшерүү – 30-март - 1-апрель;
кабыл алуу – 4-апрель.

2-жолу. Жазылуу – 6-апрель – 25-май;
билим рейтингин текшерүү – 26 – 28-май;
кабыл алуу – 1-июнь.

3-жолу. Жазылуу – 4-июнь – 5-июль;
билим рейтингин текшерүү – 6 –8-июль;
кабыл алуу – 11-июль.

Кошумча маалыматтарды төмөнкү даректерден алсаңыздар болот:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 180а. т.: 25-47-36
Ош шаары, Салиева көчөсү, 37. т.: 3-48-10
Каракол шаары, 1-май көчөсү, 32 т.: 2-50-48; 2-04-77
Талас областы, Кызыл-Адыр айылы, К.Маркс көчөсү, 9.
т.: 2-23-57

Алматы шаары, Мечников көчөсү, 41. т.:32-25-86
Тараз шаары, Желтоксон көчөсү, 80. т.:3-07-00; 3-14-03
Шымкент шаары, Казыбек-би көчөсү, 2. т.: 51-33-19
Шу шаары, Сейфулин көчөсү, 24. т.: 2-12-91; 2-32-54.

ЭКОНОМИКА ЖАНА БАШКАРУУ БОРБОРУ төмөнкү
адистиктер боюнча кадрларды даярдайт:

Г.15.311. “Менеджмент” (тармактар боюнча).
Г.16.304. “Финансы жана кредит” (салык жана салык
салуу).
Г.16.109. Банк иши.
Г.16.305. “Бухгалтердик учет жана аудит”.
Г.16.308. “Ишкана экономикасы” (тармактар боюнча)

Г.20.115. Маркетинг (тармактар боюнча).

Билим рейтинги математика, кыргыз (орус) тили жана адабияты, чет тили боюнча жүргүзүлөт.

Окуу мөөнөтү толук эмес жогорку жана атайын орто билимдүүлөр үчүн 4 жыл. Окууну аяктаганда аларга 4 жыл мөөнөттө окуган адистин диплому берилет.

Өндүрүштөн ажыратылбаган окутуунун бюджеттик эмес формасына жазылуу жана өтүү мөөнөтү:

1-жолу: жазылуу 1 – 15-апрель;

билим рейтингин текшерүү 16-18-апрель.

Өтүү – 20-апрель.

2-жолу: жазылуу – 15-25-июнь

билим рейтингин текшерүү 26 –28-июнь

өтүү – 1-июль.

3-жолу: жазылуу 15 – 25-август

билим рейтингин текшерүү 26-28-август

өтүү – 31-август

Дареги: Бишкек шаары, Турусбеков көчөсү, 109, ком.
206, 207, тел.: 25-18-09.

**ЭЛ АРАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОГРАММАЛАРЫН
ИНТЕГРАЦИЯЛОО ИНСТИТУТУНУН БАЖЫКАНАЛЫК
ЖАНА ЮРИДИКАЛЫК КАДРЛАРДЫ ДАЯРДОО
ФАКУЛЬТЕТИ**

Укук коргоо органдарынын жана бажы кызматкерлери төмөнкү адистиктер боюнча кайра даярдоого кабыл алынат.

6300.318. “Бажы кызматы” (“Бажы ишин уюштуруучу” квалификациясы берилет).

Г.14. 310. “Юриспруденция” Адистиги “Бажы укугу”. “Юрист” квалификациясы кошо берилет.

Окуу мөөнөтү 2,5 жыл. Окууну аяктаганда ЭБПИИнин экинчи жогорку билим жөнүндөгү жаңы үлгүдөгү диплому берилет.

Жазылуу 15-марттан башталат. Билим рейтингин текшерүү жана студенттикке кабыл алуу группалардын топтолушуна жараша болот.

Дареги: Бишкек шаары, Фрунзе көчөсү, 547, №1-корпус, 328-кабинет.

Ким экендигин жана граждандуулугун аныктоочу документин тапшыруучу өзү көрсөтөт.

КМУУнун кабыл алуу комиссиясы

Дареги: 720024, Бишкек шаары, Абдумомунов көчөсү, 323, окуу-лабораториялык корпусу №7, 21-комната

КМУУГА ӨТҮҮНҮН ЖОЛДОРУ

УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТКЕ КАБЫЛ АЛУУ ТАРТИБИ

Жазылуу укугу

Дүйнөлүк билим берүү принциптеринин жолуна түшүү, окутуунун жаңы технологиясы жана Улуттук деген статустун өзү Университеттен жаңы структураларды, окутуунун жаңы ыкмаларын түзүүнү гана талап кылбастан, студенттер контингентин калыптандыруу, башкача айтканда кабыл алуунун жаңы принциптери менен эрежелерин да талап кыла баштады.

Мындай принциптер цивилизациялуу дүйнөнүн өлкөлөрүнүн бардык университеттеринде так сакталат жана ал “Жазылуу укугу” деп аталат. Ушул ыкма университетке таланттуу жана даярдыгы бар жаштарды кабыл алууга жана буга чейин кетирилип жүргөн айрым кемчиликтерди кайталабоого өбөлгө түзөт. Европа өлкөлөрүнүн тажрыйбаларын үйрөнүүнүн натыйжасында бул ыкма Кыргызстанда биринчи жолу КМУУда 1995-жылы киргизилген.

Жазылуу укугу абитуриенттерге төмөнкүдөй мүмкүнчүлүктөрдү берет:

- ⇒ *бардык багыттарга (адистиктерге) жазылууга жана документ тапшырууга;*
- ⇒ *өзүнүн билим рейтингин бланкалык жана компьютерлик тестирлөө аркылуу аныктоого;*
- ⇒ *тестирлөөдө топтогон баллына жараша окутуунун түрдүү формасынын биринчи курсунун студенттигине “жумшак” рейтинг боюнча кабыл алынууга ж.б.*

Бул учурда абитуриент *жазылуу укугунун* шарттары менен байланышкан чыгымдарды төлөйт (информациялык тейлөө, рейтинг тренинги, бланкалык документтерди, компьютер класстарын даярдоо, рейтинг тестирлөөсүн өткөрүү, жекече жана топтук консультацияларды уюштуруу жана тейлөөнүн башка формалары).

БЛАНКАЛЫК ЖАНА КОМПЬЮТЕРДИК ТЕСТИРЛӨӨ

Профилдик предметтер боюнча абитуриенттин жеке билимин аныктоонун бир формасы болуп бланкалык тестирлөө эсептелет. Бланкалык тестирлөөнү ишке ашыруу үчүн КМУУда салттуу бланкалык тестти, компьютердик тестти жана салттуу жазуу иштеринин элементтерин айкалыштырган атайын бланк иштелип чыккан. Ал бланк тапшырмалардын үч тобунан турат да, абитуриенттин билиминин ар түрдүү деңгээлин бир мезгилде аныктоого мүмкүндүк берет.

Биринчи топ 5 суроону камтып, анын эки гана жообу берилет. Анын бири туура, экинчиси туура эмес. Бул суроолор 1-деңгээлдеги билимди текшерүүгө багытталган (формулаларды, даталарды, чыгармалардын авторлорун, аныктамаларды, түшүнүктөрдү, закондорду ж.б. билүү). Бул топ үчүн коюлган баа баллдын жалпы санынын үчтөн бирин түзөт.

Экинчи топ ир аз татаал суроолордон турат. Анын ар бирине жооп берилип, 2-деңгээлдеги билимди текшерүүгө багытталган (маанилүү белгилерди, түшүнүктөрдү, алардын ортосундагы байланыштарды өздөштүргөнүн, кубулуштардын маанисин түшүнгөнүн көрсөтүү ж.б.). Баалоо мында да баллдын жалпы санынын үчтөн бирин түзөт.

Үчүнчү блок. Бланкалык тесттин тапшырмасынын бул блогу математикалык, химиялык, физикалык маселелерди чыгаруу, же кыска изложение жазуу боюнча билимдерди текшерүүгө багытталган. Бланканын бул бөлүгү абитуриенттин үчүнчү деңгээлдеги билимдерин жана окуу ыкмаларын текшерүүгө мүмкүндүк берет. Абитуриент үчүнчү блоктун суроолоруна туура жооп берген учурда жалпы баллдын үчтөн бирин алат.

Бланкалык тесттин тапшырмалары ар кандай даярдыктагы абитуриенттердин ичинен татыктуусун кылдат тандап алуу максатын көздөйт жана алардын билимдеринин бардык кырларын ачууга көмөк берет. Бланкалык тест абитуриенттердин салттуу "2" жана "5" деген бааларды кокусунан алып калууларын иш жүзүндө жокко чыгарат жана объективдүү "жумшак" рейтингди аныктоого көмөк берет.

Бланкалык тесттерге шифр коюуда да европалык тажрыйба пайдаланылат. Мында абитуриент жазган ишин өзү шифрлеп, өз ишинин жашырындыгын өзү аныктайт. Бул ишке жооптуу катчы жана кабыл алуу комиссиясынын башка мүчөлөрү катышпайт.

Абитуриенттердин билимин аныктоодо мындай бланкалык тестти пайдалануу иштин кимдики экендигинин билинип калышын гана жокко чыгарбастан, оперативдүү текшерүүгө жана кыска мөөнөттүн ичинде абитуриенттин, алардын ата-энелеринин катышуусунда алган баллын жарыялоого мүмкүнчүлүк түзөт.

КМУУда бланкалык тестирлөө кирүү сыноосунун биринчи этабында жүргүзүлөт жана комплекстүү тестирлөөнүн биринчи бөлүгү болуп эсептелет.

Тестирлөөнүн экинчи этабы компьютердин жардамы менен жүргүзүлөт. Эгер бланкалык тест адистикке тиешелүү бир предмет боюнча жүргүзүлсө, компьютердик тест эки предметти камтыйт.

Бланкалык жана компьютердик тесттин тапшырмалары улуттук тестирлөө борбору тарабынан түзүлгөн тесттердин ичинен тандалып алынат. Албетте алар сунуш кылган тесттик тапшырмалардын эң туурасы, так жообу барлары гана кошулат. Ошол себептен улуттук борбор сунуш кылган тесттик тапшырмаларды толук аткарып, алардын тактыгына жана тууралыгына көңүл бурууңарды өтүнөбүз.

Бланкалык жана компьютердик тестке кирген суроолор орто мектептин программасынын чегинен чыкпайт.

Төмөндө КМУУга тапшыруу учурундагы пайдаланылган айрым предметтер боюнча бланкалык тесттердин үлгүлөрү келтирилген.

Кыргыз Мамлекеттик Улуттук Университети

Багыты: _____

Группасы: _____

Баллдар	Текшерүүчүлөрдүн фамилиясы, аты жана колу

Көңүл бургула!

Таанып алуучу белги байкалса, иш текшерилбейт.

ФИЗИКА

1-вариант

1-бөлүм

1. Материялык чекит деп эмнени айтабыз? (8 б)
 - а) Мейкиндиктеги (x, y, z) координаталары бар чекит
 - б) ченемдери жокко эсе болгон нерсе
2. Бөтөлкөдө суунун 6 мону бар. Молекуланын саны канча? (8 б)
 - а) $12 \cdot 10^{23}$
 - б) $36 \cdot 10^{23}$
3. Эгерде эки чекиттик заряддын ортосундагы аралыкты 2 эсеге чоңойтсок, анда алардын бири-бирине аракет этүү күчү кандай өзгөрөт? (8 б)
 - а) 2 эсе азаят
 - б) 4 эсе азаят

4. Магнит талаасынын энергиясы 2 эсе азайганда контурдагы токтун күчү кандай өзгөрөт? (8 б)

а) 4 эсе азаят

б) $\sqrt{2}$ эсе азаят

5. Ультрафиолет нурлары жер атмосферасына киргенде (8 б)

а) көп жутулат

б) жутулуусуз өтөт

2-бөлүк

6. Жактары 3 м жана 4 м болгон тик бурчтуктун диагонали боюнча нерсенин басып өткөн жолунун чоңдугун аныктагыла (8 б)

а) 4 м,

б) 3 м,

в) 5 м,

г) 7 м.

7. Көлөмү 8,31 л баллондо температурасы 127°C болгон 7 г газ толтурулган. Басымы 100 кПа болсо, газдын молярдык массасы кандай? (8 б)

а) 0,002,

б) 0,008,

в) 0,028

г) 0,032

8. Эгер өткөргүчтүн узундугун 2 эсеге чоңойтсок, анда өткөргүчтөгү токтун күчү кандай өзгөрөт? (8 б)

а) 2 эсе чоңойот

б) 4 эсе чоңойот

в) 2 эсе азаят

г) 4 эсе азаят

9. Нерседен экранга чейинки аралык 1 м. Экранда нерсенин так сүрөттөлүшүн алуу үчүн фокус аралыгы 9 см болгон линзаны алардын ортосуна линзадан канча аралыкка жайгаштыруу керек? (8 б)

а) 0,1 м

б) 0,3 м

в) 0,9 м

г) 0,4 м

10. α бөлүкчөнүн заряды элементардык заряд бирдигинде канчага барабар? (8 б)

а) -2, б) -1 в) 2, г) 1

3-бөлүк

11. Нерсе 30 м/с баштапкы ылдамдык менен тик өйдө ыргытылды. Ал канча убакыттан кийин түшөт? (40 б)

а) 2с, б) 3с, в) 6с, г) 10с.

2-вариант

1-бөлүк

1. Жол менен которулуштун айырмасы эмнеде? (8 б)

а) жол - вектордук чоңдук, которулуш - скалярдык чоңдук
б) жол - скалярдык чоңдук, которулуш - вектордук чоңдук

2. Цельсий шкаласынын (-53°), абсолюттук температура-сынын кайсы маанисине туура келет? (8 б)

а) 220 б) 326

3. Заряддалган өткөргүчтүн энергиясын аныкточу туура формуланы тапкыла (8 б)

а) $\frac{Sdu^2}{2E_0E}$ б) $\frac{Sde^2}{2E_0E}$

4. Термелүү контурунун өздүк термелүүлөрүнүн мезгили кайсы формула менен туюнтулат? (8 б)

$$\text{а) } T = 2\pi\sqrt{L^2 C^2} \quad \text{б) } T = 2\pi\sqrt{LC}$$

5. Өсүмдүктөрдүн жашыл түсү эмне менен түшүндүрүлөт?
(8 б)

а) жашыл нурларды өткөрөт, б) жашыл нурларды чагылдырат.

2-бөлүм

6. Кумурска өзүнүн уюгунан $g=0,1$ м/с турактуу ылдамдык менен түз сызык боюнча жөргөлөп баратат. Ал 5 сек убакыт өткөндөн кийин канча жол өтөт? (8 б)

а) 0,02 м, б) 0,1 м, в) 0,15 м, г) 0,5 м.

7. Кайсы параметрлер идеалдык газдын абалын аныктарын көрсөткүлө (8 б)

а) P, ρ, T, n б) ρ, T, E, m в) m, P, V, T г) T, m, g, V

8. Каршылыктары бирдей ($R=110$ Ом) эки электр лампасы чыңалуусу $U=220$ В болгон ток булагына удаалаш туташтырылган. Ар бири аркылуу кандай ток өтөт? (8 б)

а) 0,2 А, б) 0,4 А, в) 0,8 А, г) 1 А

9. Төмөнкү толкундардын кайсынысы электромагниттик толкун эмес? (8 б)

а) жарык нурлары, б) үн толкундары
в) рентген нурлары г) радиотолкундар

10. Төмөнкү кубулуштардын кайсынысы жарыктын кванттык жаратылышын далилдейт? (8 б)

а) жарыктын интерференциясы, б) дифракция,
в) поляризация, г) фотоэффект

3-бөлүм

11. Ылдамдыгы 300 м/с коргошун огу окоптун дубалына келип тийип анда калат. Эгерде октун кинетикалык энергиясынын 20%ти анын ички энергиясына өтүп кетсе, ок канча градуска ысыйт? Коргошундун салыштырма жылуулук сыйымдуулугу 130 Дж/кг. °С (40 б)
- а) 30, б) 45, в) 60, г) 90

ХИМИЯ

1-вариант

1-бөлүм

1. Уюлсуз коваленттик байланыш бар бирикмени көрсөткүлө: (8 б)
- а) Cl_2 ; б) NaF
2. NaCl тузунун эритмесин электролиздегенде электроддордо кайсы заттар бөлүнөт? (8 б)
- а) Na, H_2 б) H_2 , Cl_2
3. Хлордун жогорку оксидинин формуласы кандай? (8 б)
- а) ClO_2 б) Cl_2O_7
4. Төмөнкү бирикмелердин кайсынысы метанды лабораторияда алууда пайдаланылат? (8 б)
- а) CH_3OH б) CH_3COONa
5. Төмөнкү заттардын ичинен кайсынысы полипепгиддерди пайда кылууга жөндөмдүү? (8 б)
- а) аминокaproн кислотасы; б) уксус кислотасы

2-бөлүм

6. Составында 18 электрону жана 16 протону бар иондун заряды: (8 б)

- а) -18; б) -24 в) +18; г) +2

7. Төмөндөгү көрсөтүлгөн факторлордун кайсынысы реакция-нын тең салмактуулугун сол жакка жылдырат?
 $\text{SO}_{2(2)} + \text{O}_{2(2)} \rightleftharpoons 2 \text{SO}_{3(2)} + Q$ (8 б)

- а) температураны чоңойткондо
б) реакциялык идиштин көлөмүн азайтканда
в) температураны төмөндөткөндө
г) O_2 концентрациясын көбөйткөндө

8. Келтирилген реакциялардын кайсынысы практика жүзүндө кайталанбас болот? (8 б)

- а) $\text{KNO}_3 + \text{HCl} \rightarrow$ б) $\text{BaCl}_2 + \text{NaNO}_3 \rightarrow$
в) $\text{Na}_2\text{SO}_4 + \text{Cu}(\text{NO}_3)_2 \rightarrow$ г) $\text{AgNO}_3 = \text{HCl} \rightarrow$

9. Ацетиленди бутандан кантип айырмалоого болот? (8 б)

- а) агрегаттык абалы боюнча;
б) бром суусунун түссүздөнүшү боюнча;
в) жыты боюнча;
г) аба менен жарылуучу аралашманы пайда кылуусу боюнча.

10. Карбон кислоталары спирттер менен аракеттенишкенде кандай зат пайда болот? (8 б)

- а) туздар; б) жөнөкөй эфирлер;
в) татаал эфирлер; г) эфирлер.

3-бөлүм

11. Алюминийдин суюлтулган күкүрт кислотасы менен өз ара аракеттенүү реакциясынан 3,42 г алюминийдин

сульфаты алынган болсо, канча грамм алюминий реакцияга киргендигин эсептегиле. (40 б)

2-вариант
1-бөлүм

1. Берилген заттардын кайсынысындагы байланыш иондук байланыш? (8 б)

а) NaBr

б) HBr

2. Берилген заттардын кайсынысы күчтүү электролиттерге кирет? (8 б)

а) CH_3COOH

б) KOH

3. Натрийди сууга эриткенде кайсы эритме пайда болот? (8 б)

а) натрий гидрооксидинин эритмеси;

б) натрийдин оксидинин эритмеси.

4. Каучуктарды келтирилген реакциялардын кайсынысы менен алууга болот? (8 б)

а) гидрогенизация;

б) полимеризация;

5. Төмөнкү кислоталардын кайсынысы эки негиздүү кислота? (8 б)

а) уксус кислотасы;

б) козу кулак кислотасы;

2-бөлүм

6. Элементтердин ичинен кайсынысы күчтүү металлдык касиетке ээ? (8 б)

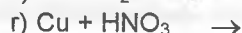
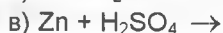
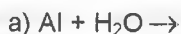
а) Na

б) Cs

в) K

г) Pb

7. Лабораторияда суутекти кайсы схема боюнча алышат? (8 б)

8. Азоттун атомунун электрондук конфигурация төмөнкүчө берилген: (8 б)

а) $:\text{N}:$ б) $.\text{N}:$ в) $\text{N}:$ г) $\text{N}:$

9. Аминокислоталар өз ара аракеттенишкенде алардын ортосунда кандай химиялык байланыш пайда болот? (8 б)

а) пептиддик байланыш; б) металлдык байланыш;
в) суутектик байланыш; г) донор-акцептордук;

10. Ацетиленди тримерлештирилгенде кайсы углевод пайда болот? (8 б)

а) бензол б) гексан
в) циклогексан г) гексин – 1

3-бөлүм

11. 5 проценттүү 700 г. натрий сульфатынын эритмесин даярдоо үчүн канча натрий сульфаты жана суу керектелерин эсептегиле. (40 б)

ГЕОГРАФИЯ

1-вариант

1-бөлүм

1. Горизонттун негизги жактарын аныктоочу курал кайсы? (8 б)

а) нивелир; б) компас;

2. Абсолюттук монархия деп эсептелген өлкөнү атагыла? (8 б)

а) Улуу Британия б) Сауд Аравиясы

3. Сугат жерлердин аянты боюнча кайсы өлкө биринчи орунда турат? (8 б)
- а) Индия б) Турция
4. Кыргызстандын кайсы областында суу транспорту бар? (8 б)
- а) Талас б) Ысык-Көл
5. Жер шаарындагы эң чоң арал кайсы? (8 б)
- а) Гренландия б) Суматра

2-бөлүм

6. Төмөндөгү аралдардын кайсынысы материктик жол менен пайда болгон? (8 б)
- а) Маршал аралдары б) Гавай аралдары
в) Улуу Бретань аралы г) Кораллдык рифтер
7. Жер шаарында канча материк бар? (8 б)
- а) 4 б) 3 в) 6 г) 7
8. Дүйнөдөгү эң бийик чоку кайсы тоо системасында жайгашкан? (8 б)
- а) Памир б) Алтай в) Гималай г) Анды
9. Жер титирөөнүн күчү кайсы бирдик менен ченелет? (8 б)
- а) см. менен б) мм. менен
в) градус менен г) баллдык система менен
10. Төмөнкү аталган өрөөндөрдүн кайсынысы Ички Тянь-Шанга кирет? (8 б)
- а) Талас б) Чүй в) Кемин г) Ак-Сай

3-бөлүм

11. Кыргызстандын калкы жана эмгек ресурстары (40 б)

2-вариант

1-бөлүм

1. Океандык жер кыртыштын калыңдыгы канча? (8 б)

а) 70 км

б) 5-10 км

2. Түндүк Америка менен Евразияны кайсы кысык бөлүп турат? (8 б)

а) Гибралтар

б) Беринг

3. Саздар менен түздүктө кеңири таралган (8 б)

а) Чыгыш Европа

б) Батыш Сибирь

4. Украина КМШда кайсы айыл-чарба өсүмдүгүн өстүрүү боюнча 1-орунду ээлейт? (8 б)

а) буудай

б) кант кызылчасы

5. Кумтөр алтын кени Кыргыстандын кайсы областында жайгашкан? (8 б)

а) Талас

б) Ысык-Көл

2-бөлүм

6. Кыргызстанда айыл-чарбанын кайсы тармагы негизги ролду ойнойт? (8 б)

а) чочко чарбасы

б) жашылча өстүрүү

в) дан өстүрүү

г) кой чарбасы

7. Айыл чарбанын интенсивдүү жол менен өнүгүшү деген эмне? (8 б)

- а) мелиорациялоо
- в) механизациялоо

- б) жаңы сортторду колдонуу
- г) айдоо жана жайыт жерлерди көбөйтүү

8. Батыш Европадагы эң ири таш көмүр кенин атагыла (8 б)

- а) Рур
- в) Эльзас

- б) Лотарингия
- г) түндүк деңиздин шельфи

9. Калкынын саны 1 млрд. кишиден ашкан өлкөнү атагыла (8 б)

- а) Индонезия
- в) Кытай

- б) Индия
- г) АКШ

10. Кайсы өлкө бүтүндөй материктердин аймагын ээлейт? (8 б)

- а) АКШ
- в) Россия

- б) Бразилия
- г) Австралия союзу

3-бөлүм

11. Куба Республикасынын чарбасына жалпы мүнөздөмө.

(40 б)

КЫРГЫЗ ТИЛИ ЖАНА АДАБИЯТЫ

34 – вариант

1-бөлүм

1. Тил илими менен кептин айырмасы барбы? (8б)

- а) бир эле түшүнүк

- б) кеп болуш үчүн тил керек

2. Фразеологизмдер кайсы формасында колдонулат? (8б)

- а) оозеки формасында

- б) оозеки жана жазуу формасында

3. Үнсүз тыбыштардын бөлүнүшүндө негизги белгилер кайсылар? (86)

а) үн узундугу б) жасалуу орду, жасалуу ыгы

4. Төмөнкү сөз айкаштарынын кайсынысы фразеологизмдер? (86)

а) алп кара куш б) ачык ооз

5. Макал-лакаптар фразеологизмдерге киреби? (86)

а) кирбейт б) кирет

2-бөлүм

6. Б.Жакиевдин “Атанын тагдыры” пьесасында Акылбек карыянын келини Зуура эмне үчүн төркүнүнө кайра кетет? (86)

а) Кайра- кайра ооруп түк айыга албай койгонунан

б) Күйөөсү Болотбек менен оту күйүшпөй калгандыктан

в) Кайын энеси Уулкан менен келише албай койгонунан

г) Күйөөсү Болотбек согуштан кайтпай калгандыктан

7. А.Токомбаевдин “Жараланган жүрөк” повестиндеги башкы каарман Бектурган карыя кайсы доордо жашаган адам? (86)

а) Чынгызхандын чабуулундагы орто кылым учурунда

б) Кокон хандыгынын мезгилинде

в) Октябрь революциясына чейин

г) Октябрь революциясына чейинки жана кийинки

8. А.Осмоновдун “Жеңишбек” поэмасындагы башкы каарман ким? (86)

- а) Нурбай б) Эсенбай
в) Миңбай г) Бейшенбай

9. Т.Сатылгановдун чыгармачылыгынын таасири менен Жеңижоктун ырларынын кайсы багыты курчуган? (8б)

- а) лирикалуулугу б) монументалдуулугу
в) саясий багыты г) публицистикалуулугу

10. “өңү кула, кара жал,
өзгөчө сонун бу бир мал!
Чаткаягы Чаткалдай,
Жүктүү төө баткандай” - деп “Манас” эпосунда кайсы тулпар сыпатталат? (8б)

- а) Тайтору б) Телтору
в) Койкүрө” г) Аккула

3-бөлүм

11. Берилген тема боюнча изложение жазуу (40б)

32-вариант 1-бөлүм

1. Этиш сөздөрдүн негизги канча чагы бар? (8б)

- а) эки чагы бар б) үч чагы бар

2. Кайсы мүчөлөр этиштен зат атоочту жасайт? (8б)

- а) андай мүчөлөр жок б) -ым, -ма, -ынды

3. Омоним сөздөр деп кандай сөздөрдү айтабыз? (8б)

- а) айтылышы, жазылышы бөлөк сөздөрдү
б) жазылышы бирдей, мааниси ар башка сөздөрдү

4. Сүйлөмдүн баш мүчөлөрүнө кайсылар кирет? (8б)

- а) айкындооч мүчөлөр б) ээ, баяндооч

5. Биз колдонуп жаткан алфавит кандай аталат? (8б)

а) Латын

б) Кириллица

2-бөлүм

6. А.Осмоновдун “Толубай сынчы” поэмасында Толубайдын көзүн ким ойдуурат? (8б)

а) баскынчы калмактар

б) Калмак чал

в) Каракан

г) Азизхан

7. 1939-жылы Мосвада өткөн декадада кайсы кыргыз драмасы коюлуп, ийгиликке жеткен? (8б)

а) “Жаңыл Мырза”

б) “Курманбек”

в) “Айчүрөк”

г) “Ажал ордуна”

8. Дагы кайсы чыгармада ким деген каарман Акылбек Карыяга окшоп майданга кетип кайтпай калган уулун күтүп, параходду тосуп, көл жээгине күндө келет? (8б)

а) Т.Сыдыкбековдун “Биздин замандын кишилери” романындагы Акман карыя

б) Ч.Айтматовдун “Кылым карытар бир күн” романынан азангап карыя

в) У.Абдукаимовдун “Майдан” романындагы Молдо Ибраим

г) А.Осмоновдун “Же”ишбек” поэмасындагы Миңбай карыя

9. “Кемчонтой” поэмасынын негизги идеясы кайсы? (8б)

а) Тунук акыл - эсти да”азалоо

б) Бийликке умтулуу

в) Байлык издөө

г) Ач көздүк

10. ”Түрктөр биригип эл болгонун да, жаңылганымды да баяндап, айтайын деген сөздөрүмдү түбөлүк ташка

чектим. “Бийлигиме караган түрк тектери, элдери эми жа”ылбагыла!” - деген насаат сөздөр түрктөрдүн кайсы жазма эстелигинде калтырылган? (8б)

- а) Орхон-Эне-Сай эстелигинде
- б) Кул Тегин эстелигинде
- в) “Кут алчу билимде”
- г) Түрк сөздөр жыйнагында

3-бөлүм

11. Берилген тема боюнча изложение жазуу (40б)

ОРУС ТИЛИ БОЮНЧА

Вариант 20

Часть 1

1. Какой согласный звук в русском языке всегда твердый? (8 б)

а) [щ]

б) [ц]

2. Слова какой пары не являются однокоренными? (8 б)

а) рисовый - рисовальный

б) нога - подножие

3. Вставьте пропущенные буквы Е или И, (8 б)

непр...ступная твердыня, пр...дать храбрости,
пр...бытие поезда, пр...клоняться перед талантом,
радиопр...емник.

а) и, и, и, е, и

б) и, и, е, е, и

4. Как изменяется слово прочитан? (8 б)

1) по числам 2) по родам 3) по падежам 4) по лицам

а) 2

б) 1+2

5. Какое из данных сочетаний слов не является словосочетанием? (8 б)

Шашлык по-кавказски (1), нужный людям (2), известный в стране (3), он застал (4), взад и вперед (5), в течение часа (6), никто над землей (7), и след простыл (8) (8 б)

а) 5, 6, 7, 8

б) 4, 5, 6, 8

Часть 2

6. Кому из персонажей комедии А.С.Грибоедова "Горе от ума" принадлежит афоризм: (8 б)

"Счастливые часов не наблюдают"?

а) Софья

б) Чацкий

в) Молчанов

г) Лиза

7. Какой поэт написал эти строки о судьбе поэта в России: (8 б)

С тех пор, как вечный судия
Мне дал всеведень? пророка,
В очах людей читаю я
Страницы злобы и порока.
Провозглашать я стал любви
И правды чистые ученья:
В меня все ближние мои
Бросали, бешено каменя?

а) А.С. Пушкин

б) В.К. Кюхельбекер

в) М.Ю. Лермонтов

г) К.Ф. Рылеев

8. Кто из персонажей романа "Отцы и дети" И. Тургенева утверждал, что "все люди друг на друга похожи как телом, так и душой ...небольшие изменения ничего не значат"? (8 б)

а) А.Кирсанов

б) В.Ситнеков

в) П.П.Кирсанов

г) Е.Базаров

9. Кто из писателей второе половины XIX века писал: "Боюсь только Толстого. Ведь подумайте, ведь это он написал, что Анна сама чувствовала, видела, как у нее блеснут глаза в темноте! Серьезно, я его боюсь"? (8 б)

а) И.С. Тургенев

б) А.П. Чехов

в) Ф.М. Достоевский

г) Г.И. Успенский

10. В Москве у входа в книжный магазин, где очередь стояла за Спиносой. (В. Маяковский)
Определите вид тропа. (8 б)

а) метафора

б) сравнение

в) олицетворение

г) метонимия

Часть 3

11. Изложение по заданной теме (40 б)

Вариант 21

Часть 1

1. В каком слове все согласные звуки звонкие? (8б)

а) разъезд

б) сдавал

2. Какое слово состоит из корня? (8б)

а) ложе

б) браже

3. Найдите орфографическую ошибку в словах (8б)

1. Восточно-Европейская равнина

2. Южно-австралийская котловина

3. Западносибирские реки

а) 2

б) ошибок нет

4. Укажите глагол 2 лица, единственного числа, совершенного вида. (8б)

а) берешь

б) возьмешь

5. Найдите сложносочиненное предложение с общим придаточным предложением. (8б)

а) Ели маленькая сестренка еще не спала в своей качалке в соседней комнате, я подходил к ней и мы тихо разговаривали.

б) Лед на окнах стал таять, и из этого можно было заключить, что мороз стал меньше.

Часть 2

6. Принцип какого художественного метода используется Пушкиным в поэме "Цыгане" для создания такой картины действительности:

Огни везде погашены,
Спокойно все, луна сияет
Одна с небесной вышины
И тихий табор озаряет...? (8б)

а) классицизма	б) сентиментализма
в) реализма	г) романтизма

7. Какой элемент композиции литературного произведения называется латинским словом, которое переводится как "столкновение"? (8б)

- а) фабула б) конфликт в) кульминация г) апофеоз

8. К какому градоначальнику города Глупова "Предстояло совершить два великих подвига: разрушить город и устранить реку"? (8б)

а) Угрюм-Бурчееву	б) Прыщу
в) Органчике	г) Фердышенко

9. О ком из своих героинь М. Горький пишет: "Время согнуло ее пополам, черные когда-то глаза были тусклы и

слезились. Ее сухой голос звучал странно, он хрустел ..."? (8б)

- а) Василиса Карповна
- в) Старуха Изергиль

- б) Ниловна
- г) Анна

10. О ком из своих героев М. Шолохов писал: "Глаза его, словно присыпанные теплом наполнены такой тоской, что в них больно смотреть"? (8б)

- а) о Макаре Нагульном
- в) об Андрее Соколове

- б) о Григории Мелихове
- г) об Андрее Разметнове

Часть 3

11. Изложение по заданной теме (40 б)

АНГЛИС ТИЛИ

Вариант № 1

Part 1 choose the correct answer

1. It _____ an original idea. (8 б)

- а) such
- б) so

2. My friend is not married _____. (8 б)

- а) too
- б) yet

3. What _____ miserable weather! (8 б)

- а) a
- б) _____

4. When do you _____ the news? (8 б)

- а) hear
- б) listen to

5. I ____ dinner about an hour ago. (8 6)

- a) ate б) have eaten

Part 2 choose the correct answer

6. She ____ in Italy since April. (8 6)

- a) has been б) was в) were г) is

7. When I ____ home, I will call him immediately. (8 6)

- a) come б) comes в) will come г) came

8. Who made you _____. (8 6)

- a) laugh б) to laugh
в) laughing г) laughed

9. If she had listened to my directions, nothing (happen). (8 6)

- a) had happened б) have happened
в) would happened г) would have happened

10. Since the accident he has walked with a _____. (8 6)

- a) slope б) limp в) lame г) strain

Part 3 Make up a situation (composed of more than 20 Sentences) using the phrases listed below : (40 6)

- 1) to have a headache
- 2) to have a fever
- 3) to take one's temperature
- 4) to have a prescription made up
- 5) to consult a doctor

- 6) a light epidemic of flu
7) to take something easy

МАТЕМАТИКА

Вариант 6.
1-бөлүк.

1. Эсептегиле. $\left(\frac{186}{25} - 0,48\right) \times \left(\frac{63}{60} + 4,1\right) \div \left(\frac{70}{6} - \frac{31}{15}\right)$; (8 б)
а) 2,51; б) 2,61.
2. Жөнөкөйлөткүлө. $(3m - n)^3 - (27m^3 - n^3)$; (8 б)
а) $9mn^2 - 27m^2n$; б) $27m^2n - 9mn^2$;
3. $\sqrt{x^2 + 9} - \sqrt{x^2 - 7} = 2$ теңдемесинин тамырларынын көбөйтүндүсүн тапкыла. (8 б)
а) 16; б) -16;
4. Барабарсыздыкты чыгаргыла. (8 б)
 $\frac{(x+2) \cdot (x+3)}{(x-1) \cdot x^2} < 0$;
а) $(-\infty; -3) \cup (-2; 0) \cup (0; 1)$; б) $(-2; 0) \cup (0; 1)$;
5. Эгер x саны, $7^{2x+2} + 2 \cdot 7^{2x-1} = 345$ теңдемесинин чыгарылышы болсо, анда $\frac{x}{x+1}$ ди тапкыла. (8 б)
а) $\frac{1}{3}$; б) $\frac{2}{7}$.

2-бөлүк.

6. Эгерде геометриялык прогрессиянын биринчи алты мүчөсүнүн суммасы 910, ал эми ал прогрессиянын жалпы бөлүүчүсү 3 болсо, анда прогрессиянын биринчи жана бешинчи мүчөлөрүнүн суммасын тапкыла. (8 б)

а) 123; б) 205; в) 164; г) 287.

7. $\sin x + \sin 5x + 2 \sin^2 x = 1$ теңдемесинин, $(-90^\circ; 0^\circ)$ аралыгында жаткан тамырларынын суммасын тапкыла. (8 б)

а) -70° ;

б) -45° ;

в) -115° ;

г) -90° ;

8. $f(x) = \ln(\sin x) + 2x$ функциясынын туундусунун $x_0 = \frac{\pi}{3}$ точкасындагы маанисин тапкыла. (8 б)

а) $2 - \frac{\sqrt{3}}{3}$;

б) $-\frac{2\sqrt{3}}{3}$;

в) $\frac{\sqrt{3}}{3}$;

г) $\frac{\sqrt{3}}{3} + 2$;

9. $f(x) = \frac{1}{3}x^3 - 5x^2 + 21x - 15$ функциясынын максимумга ээ болгон точкадагы маанисин тапкыла. (8 б)

а) 12;

б) 14;

в) 16;

г) 10.

10. Параллелограммдын параллель жактарына туура келген бурчтардын бирөө экинчисине караганда 7 эсе чоң. Параллелограммдын чоң бурчунун маанисин тап. (8 б)

- а) 135° ; б) $157,5^\circ$;
 в) 162° ; г) $152,5^\circ$;

3-бөлүк.

11. Төрт бурчтуу туура пирамиданын көлөмү 3 кө барабар. Бийиктиги-1. Пирамиданын каптал бетинин аянтын тапкыла. (40 б)

Вариант 7. 1-бөлүк

1. Эсептегиле. $11 - \frac{(6,8 - \frac{16}{5}) \cdot \frac{35}{6}}{87,5} \cdot (1,25 + \frac{5}{6}) \div \frac{1}{3}$; (8 б)

а) 9,5

б) 8.5

2. Бөлчөктү кыскарткыла. $\frac{a^2 - 2ab + b^2 - 49}{a - b - 7}$; (8 б)

а) $a+b-7$

б) $a-b+7$

3. a нын кандай маанисинде $49x^2 - 35x + 30a = 0$ теңдемеси, бири-бирине барабар болгон эки тамырга ээ болот. (8 б)

а) $\frac{5}{24}$

б) $-\frac{7}{38}$

4. Эгер x саны $2 + \sqrt{x+1} = 5$ теңдемесинин чыгарылышы болсо, анда $\frac{x^2 + 2x}{x-4}$ тү тапкыла. (8 б)

а) 17

б) 20

- а) 2; б) 1;
в) 5; г) 0;

10. Тең капталдуу ABC ($AB=BC$) үч бурчтуктун BAC бурчу 30° ка барабар, ал эми AB каптал жагынын узундугу $4\sqrt{3}$ кө барабар. Бул тең капталдуу үч бурчтуктун аянтын тапкыла. (8 б)

- а) 14; б) 12; в) 16; г) 11.

3-бөлүк.

11. Пирамиданын негизи болуп, жактарынын узундугу 4 жана 6 болгон тик бурчтук кызмат кылат. Каптал кырлардын ар бири 7 ге барабар. Пирамиданын көлөмүн тапкыла. (40 б)

ТЕСТИРЛӨӨНҮН ЖЫЙЫНТЫКТАРЫН ТАЛДОО

1996-1997-жылдары абитуриенттердин билимин аныктоодо алынган натыйжаларга талдоо жүргүзүү үчүн рейтингдик тестирлөөнүн материалдарын математикалык жол менен иштетүү ыкмасы пайдаланылган.

Университетке өтүш үчүн белгиленген баллдын эң аз санына жакын балл топтогон абитуриенттерге окуунун: контракттык күндүзгү, дистанттык, сырттан (усулдук, техникалык жана психологиялык пландагы түрдүү кошумча кызматтарды көрсөтүү менен) окуунун түрлөрү сунуш кылынат.

Абитуриенттердин рейтингдеринин натыйжаларын математикалык иштетүү төмөнкүлөргө мүмкүнчүлүк түзөт:

- ✓ *түрдүү бөлүмдөрдө түрдүү моделдер боюнча окуу үчүн абитуриенттерди билимине карата багыттоо жана өтүш баллын эсептөө;*
- ✓ *түрдүү багыттарга тапшырган абитуриенттердин билим деңгээлдерин бир эле предмет боюнча көрсөтмөлүү салыштыруу;*
- ✓ *бир гана багытка тапшыруучу абитуриенттердин билим деңгээлдерин түрдүү предметтер боюнча аныктоо ж.б. .*

АБИТУРИЕНТТЕРДИН АЛГАН БАЛЛДАРЫНЫН САНЫН САЛТТУУ БААГА АЙЛАНТУУ ПРИНЦИПТЕРИ

“Кыргыз Республикасынын жогорку жана атайын орто окуу жайларына кабыл алуудагы компьютердик жана бланкалык тестирлөө жөнүндөгү” жобого ылайык окутуунун бюджеттик жана бюджеттик эмес формаларына кабыл алуу учурунда бланкалык жана компьютердик тестирлөөдөн абитуриенттердин топтогон баллынын санын салттуу баага айлантуу кабыл алынган.

1. Бюджет бөлүмүнө тапшырган абитуриенттердин бланкалык тестирлөөдө топтогон баллынын максималдуу (эң көп) саны 120 болот.

Баллдын санын салттуу баага айландыруунун төмөнкүдөй ыкмасы колдонулат:

Баа	Баллдын саны	Проценти
“2”	0 — 24	0 — 20
“3”	25 — 62	21 — 52
“4”	63 — 101	53 — 84
“5”	102 — 120	85 — 100

Эгер бланкалык тесттин жыйынтыгында абитуриент 25тен аз балл алса, кийинки компьютердик тестке киргизилбейт.

2. Мамлекеттик бюджеттин эсебинен окуу бөлүмүнө тапшырган абитуриенттердин компьютердик тестирлөөдөн (эки предметтен) алган баллдарынын жогорку чеги да - 120.

3. Мамлекеттик бюджет бөлүмүнө тапшырган абитуриенттердин билиминин рейтинги бланкалык жана компьютердик тестирлөөдөн алган баллдарынын суммасы менен аныкталат. Бул учурда эң жогорку балл 240 болушу керек.

4. Бюджеттик эмес бөлүмгө тапшырган абитуриенттердин билимин аныктоодо компьютердик тестирлөөдөн алган баллдын санын салттуу баага айландыруунун төмөнкүдөй ыкмасы колдонулат. Мында да жогорку баллдын саны 240.

Баа	Туура жооптордун саны	Баллдын саны	Проценти
"2"	0 — 6	0 — 48	0 — 20
"3"	7 — 18	56 — 144	21 — 52
"4"	19 — 25	152 — 200	53 — 84
"5"	26 — 30	208 — 240	85 — 100

СТУДЕНТТЕРДИН КОНТИНГЕНТИН ТҮЗҮҮ

Студенттердин контингентин түзүүдө КМУУ салттуу түрдөгү экзамендерден баш тартышкан. Анын максаты абитуриенттердин мыктыларын гана тандап алуу. Ал экзамендердин ордуна ар бир абитуриенттин билимин аныктоого багытталган комплекстүү тестирлөө пайдаланылат.

КМУУга студенттер контингентин топтоону ишке ашыруу үчүн кабыл алуу комиссиясы салттуу, көп сандаган предметтик жана техникалык комиссиялардын ордуна *"Абитуриент"*, *"Тест"* жана *"Жазылуу укугу"* деген бири-бирине көз карандысыз 3 топту түзүшкөн.

Бул топтордун ар биринин өз алдынча милдеттери бар. Алсак, *"Абитуриент"* тобу абитуриенттердин документтерин кабыл алууга жана аларды билим рейтингин баалоого даярдоого жооп берет. *"Тест"* тобу бланкалык жана компьютердик тестирлөө жүргүзөт, натыйжаларын чыгарат. *"Жазылуу укугу"* тобу болсо абитуриенттердин билим рейтингдеринин негизинде студенттикке кабыл алууга материал даярдайт. Кабыл алууда ишти ушундайча уюштуруу абитуриенттерди тандоодо чоң жоопкерчиликти жана объективдүүлүктү камсыз кылат. Бул окутуунун ар кандай формаларына студенттердин контингентин түзүүгө бирдиктүү мамиле жасоого мүмкүнчүлүк берет. Мындай ыкма колдонула баштагандан бери үч жыл өтсө да, абитуриенттерден жана алардын ата-энесинен кабыл алуу комиссиясына бир да даттануу түшпөгөндүгү анын демократиялуу жүргүзүлүп жаткандыгын айгинелеп турат.

Окутуунун ар кандай формаларынын ар бири өз алдынча каржыланат: республиканын мамлекеттик бюджетин

нен; менчиктин түрдүү формасындагы ишканалар менен уюмдардын - адистерге заказ берүүчүлөрдүн - чегерүүеөрүнөн; чет элдик инвестиция жана грант түрүндө демөөрчүлүк жардамдардан, ошондой эле бюджеттик эмес бөлүмдөрдө окугандыгы үчүн жеке адамдар төлөгөн каражаттардан. Бюджеттик эмес бөлүмдөрдө адистерди даярдоонун финансылык негизи бир студентти мамлекеттик бюджеттин эсебинен окутуу үчүн кеткен чыгымдарды эске алуу менен бөлүнгөн каражатка карата түзүлөт. Мисалга алсак, бюджеттик бөлүмдө бир студент-экономистти даярдоо үчүн мамлекет жылына 6759 сом чыгымдайт; коммерциялык максаттуу даярдоодо ушул эле студентти окутуу үчүн жылына 11 000 сом керектелет. Булардын айырмасы окутуунун бюджеттик эмес формаларында студентке кошумча каржылоону талап кылган мамлекеттик стандарттан сырткары кызматтардын сунуш кылынары менен түшүндүрүлөт.

Мисалга Кыргыз-Европа факультеттен алсак болот. Мында “Экономика жана башкаруу” адистиги боюнча окутууда мамлекеттик стандарттан сырткары төмөнкүдөй кызматтардын түрү сунуш кылынат:

- европалык билим берүү программасынын (TEMPUS, TACIS) базасында окутуу;
- 2-курстан кийин мыкты окуган сөуденттерди Европа университеттерине которуу мүмкүнчүлүгү;
- эки европа тилин үйрөнүү, бул учурда ошол өлкөлөрдөн алынган окуу китептерин пайдалануу жана ошол өлкөлөрдөн окутуучулар чакыруу;
- 4 жыл бою информатиканы терең үйрөтүү;
- практикалык сабактарды 10-12 студенттен турган группаларда өткөрүү;
- практикалык сабактарда иштелүүчү материалдарды көбөйтүүчү аппаратуранын жардамы менен берүү;
- студенттерге лингафондук жана компьютердик класстарда өз алдынча иштөөлөрүнө мүмкүндүө түзүү.

Ошентип, абитуриент өзүнүн экономикалык мүмкүнчүлүгүнө жана билим деңгээлине жараша окутуунун ар кандай моделдеринин ичинен еаалаганын тандап алса болот.

ОКУТУУНУ УЮШТУРУУ ЖАНА БИЛИМ САПАТЫ

Демократияга ык койгон, көз карандысыз Кыргыз Республикасында билим берүү системасын максаттуу өзгөртүү процесси жүрүүдө. Эл аралык стандарттын алкагында окутуунун максатын жана мазмунун, методдорун жана каражаттарын кайра кароо зарылдыгы пайда болду. Анткени, “XXI кылымга кирүү алдында билим алууга болгон аракет өсүп-өнүгүүнүн башкы кыймылдаткыч күчү” (А.Акаев) болуп калды. Мына ушундай шартта билим берүүнүн жаңы технологиясын иштеп чыгуу, аны күндөлүк турмуш практикасына киргизүү университеттин биринчи кезектеги милдети экендиги айдан ачык. Албетте, бул иште кескин секирик жасоо, көнүмүш болгон окутуу ыкмаларын ыргытып таштап, таптакыр жаңы системага өтөбүз деген ой олдоксондук жана иш билбегендик болор эле. “Иш билбеген өзүн да, элди да кыйнайт” деген ушул эмеспи. Ошондуктан Улуттук университетинде окутуунун жаңы формасына өтүү тийиштүү удаалаштыкта, анын оң жана терс жактарын “жети өлчөп, бир кесүү” аркылуу ишке ашууда.

Кийинки жылдары университетте сынак иретинде жүргүзүлүп келген иштердин жыйынтыгын талдап, адистерди даярдоонун көп баскычтуу формасына өтүү биротоло чечилди. Анын ар бир этабында кандай жумуштар жасалары, ошондой эле ар бир баскычка көтөрүлгөндө студент кандай ийгиликке ээ болору аныкталды. Адис даярдоонун ушул атайын схемасы 6- таблицада келтирилген. Мындан көрүнгөндөй биринчи жана экинчи курстарда студенттер гуманитардык, социалдык-экономикалык, табигый илимдердин негиздерин окушат. Ошону менен катар бардык факультеттердин студенттери компьютерди жана компьютердик технологияны үйрөнүү боюнча тереңдетилген программадагы курстарды угушуп, практикалык иштерди аткарышат. Бул максатта университетте 29 компьютердик класс түзүлүп, анда 350дөн ашык жаңы типтеги компьютерлер орнотулган. Алар университеттин 8 окуу корпусунда жана ар кайсы региондордогу филиалдарында жайгашкан (7-таблица). Мындай жайгаштыруу студенттердин жана окутуучулардын убактысын үнөмдөп, билим алуунун сапатын жогорулатууга ыңгайлуу шарт түзөт.

6-таблица
30%

Магистратура

(илимдин багыттары боюнча)

6

5

Окуу жылдары

5	Колонно математика	Эколог	Комп. матем. системалар	Орус тили жана адабияты	Кыргыз тили жана адаб.	Философ	Лингвист-көпчүлүк	Метролог - эксперт	Статист (банкир)	Чуураалар	Бажы кызматчысы	Мамлекеттик кызматкер	Социал-саясатчы	Журналист	Юрист	Табиый багыттар	Окутуучу
4																	
3																	

70%

Компьютерди пайдалануучуларды даярдоо жана кыргыз, орус, англис, немец, француз ж.б. тилдерин үйрөтүү

2

1

Гуманитардык, социалдык-экономикалык жана табигый-математикалык илимдер боюнча фундаменталдуу даярдык

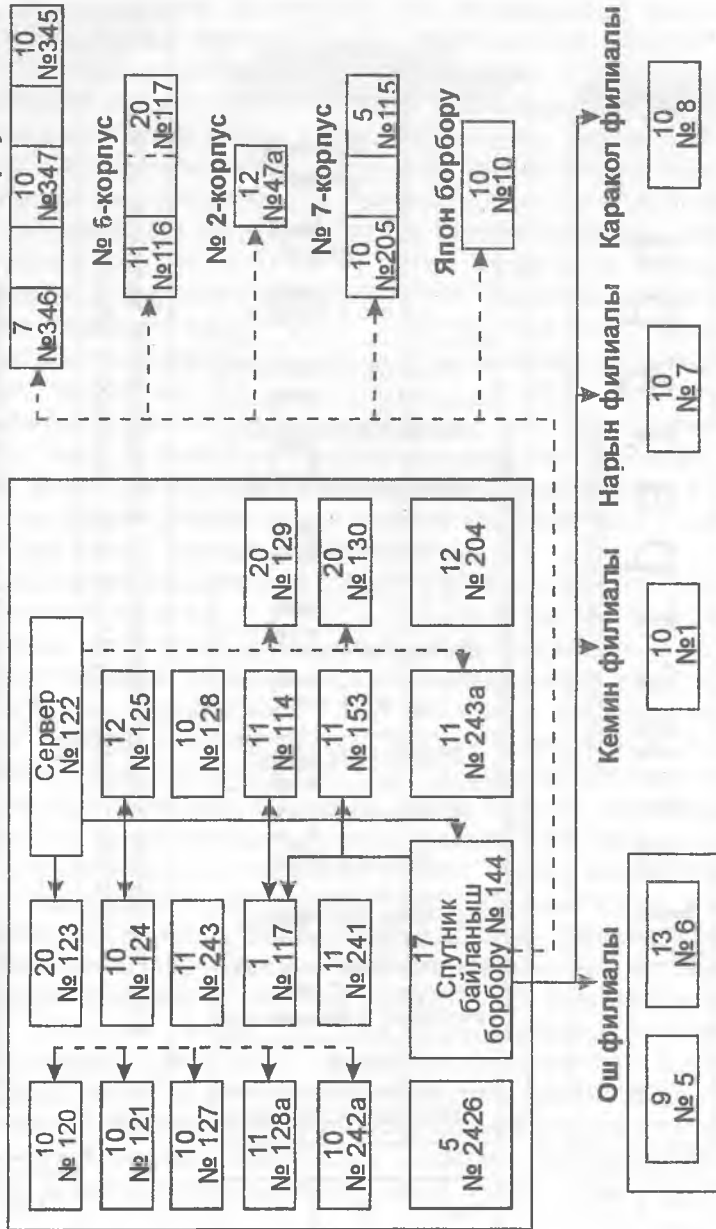
100%

КМУУда компьютерлерди жайгаштыруунун схемасы

7-таблица

№ 1-корпус

№ 3-корпус

Белгилөө: - компьютерлердин саны; бөлүмү - аудиториянын номери

Бардык компьютердик класстарды спутник байланышы борбору же сервер аркылуу Интернетке бириктирүү пландаштырылган. Ал эми айрым компьютердик класстар, Ош жана Нарын шаарларындагы филиалдар Интернетке кошулган. Алардын жардамы менен студенттерди дистанттык окутуу проблемасы чечилмекчи.

1-2-курстарда чет тилдерин окутуу үчүн 16 лингафондук кабинет түзүлгөн. Алардын жайланышы 8-таблицада көрсөтүлгөн:

Студенттерди компьютерге жана чет тилдерге үйрөтүүнүн сапатын жогорулатуу максатында университетте жаңы эки кафедра түзүлгөн: Биринчиси, информатика, компьютердик технология жана Интернет кафедрасы, экинчиси тилдер технологиясы кафедрасы деп аталат. Ал кафедраларда иштей турган окутуучулар атайын тестирлөөдөн өтүшүп, эң жогорку балл алгандары гана контракт менен алынат. Быйылкы жылы тестирлөөнү көз каранды эмес эксперт-адистер өткөрүштү жана окутуучулардын билимдери эң кылдат талдоого алынды. Албетте, мында бардык эле окутуучулардын атайын билим деңгээлдери жогору эмес экендиги айкын болду. Мисалы, информатика кафедрасына 25 окутуучу алынышы керек эле. Тестирлөөнүн биринчи этабында 29 окутуучу катышып, анын 11и гана тийиштүү балл алууга жетишти. Ал эми инженер-техникалык кызматкерлерден 20сы катышып 10 адам өттү.

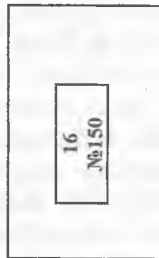
Тилдердин технологиясы кафедрасында окутуучуларды тестирлөө эки этапта өттү. Ага бардыгы болуп 31 адам катышып, анын ичинен 18 окутуучу тандалып алынды.

Кафедраларга окутуучуларды тандоодо алардын предмет боюнча гана атайын билимдери аныкталбастан, иштөө жөндөмүн мүнөздөгөн айрым сапаттары да эске алынды. Мисалы, алар окуткан студенттердин жетишүү проценти жана билимдеринин сапаты, жыл ичинде алган жазаларынын жана жетишкендиктеринин мүнөзү, жогорку окуу жайында иштеген стажысы, студенттердин окуу иштерин уюштуруу боюнча чыгарган эмгектеринин саны ж.б.

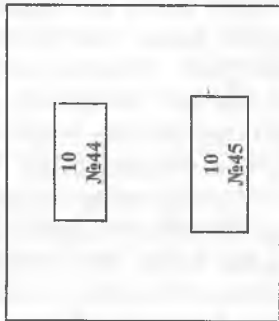
Университетте окутуу бир нече жылдардан бери этаптык-модулдук системада өткөрүлүп келе жатат. Мындай окутуунун мазмуну эмнеде? Алсак, айрым бир предметтин

КМУУда лингафондук кабинеттердин жайгашуу схемасы

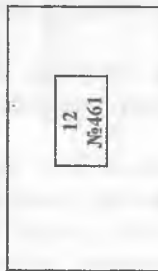
№ 1-корпус 16 орун

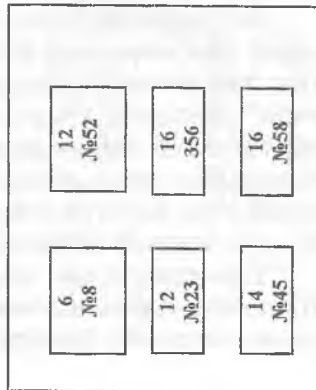
№ 2-корпус 20 орун

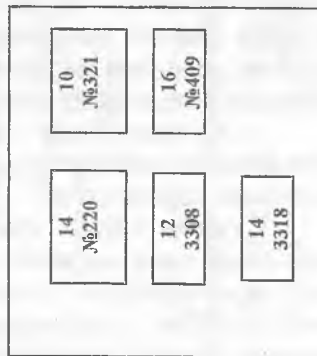
№ 3-корпус 12 орун

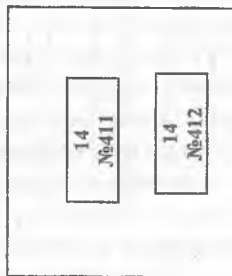
№ 4-корпус 76 орун

№ 5-корпус 66 орун

№ 6-корпус 28 орун

жалпы мазмунун негизги ойдун же теориянын тегерегине топтоштурулат. Андан кийин ошол предмет боюнча студент ээ болуучу билимдердин элементтери аныкталып бир нече топко бөлүнөт. Окуу материалдарынын бөлүнгөн тобу модуль же блок деп аталат. Ар бир модуль боюнча текшерүүчү суроолор, маселелер, тесттик тапшырмалар түзүлөт. Ал эми текшерүү: оозеки суроо, аңгемелешүү, текшерүү иши, коллоквиум, реферат даярдоо, компьютердик жана бланкалык тестирлөө ж.б формада өткөрүлөт. Ар бир модулдун материалын окутуунун жүрүшүндө жана окуткандан кийин студенттердин билимдери үзгүлтүксүз текшерилип турат. Биздин практика боюнча 18 саатка ылайыкталган окуу материалы бир модулду түзөт. Эгер окуу курсу 54 саатка ылайыктылса, ал 3 модулдан турат. Студенттердин билимин, сабакка катышуусун күндөлүк текшерүүнүн, ошондой эле бланкалык же компьютердик тестирлөөнүн натыйжасында анын предмет боюнча илиминин рейтинги аныкталат. Билимдин сапаты балл аркылуу бааланат. Окуу материалдарынын бардык модулдары боюнча билимдерин текшергенде, студент максимум (100 балл) баллга ээ болушу керек. Эгер студент текшерүүнүн жыйынтыгында топтогон баллынын саны 54төн кем болсо, ага зачет коюлбайт, ал эми экзамен боюнча “2” коюлат, 55тен 69 баллга чейин – зачет же экзаменде “3” деген баа, 70ден 84 баллга чейин экзаменде “4”, 85тен 100 баллга чейин – “5” деген баалар коюлат. Окутуунун мындай формасын ишке ашырууда факультеттердин кафедраларына жана окутуучуларга зор милдеттер коюлат. Алар:

- кафедранын жыйынында окулуучу предметтин теориялык жана практикалык мааниси такталып, тийиштүү модулдарга бөлүнөт;

- окутуучу ар бир модуль боюнча окуу-методикалык материал даярдайт;

- предметти окутуу башталганга чейин модулдар боюнча текшерүү жүргүзүүнүн графиги түзүлүп, деканат тарабынан бекитилет;

- окуу башталган биринчи жумада текшерүүнүн түрү аныкталып, өткөрүү графиги студенттерге берилет;

- ар бир модуль окулгандан кийин студенттин билими

текшерилет жана сабактарга катышуусу, активдүүлүгү, семинарларда жасаган билдирүүлөрү эске алынып баа коюлат;

- эгер студент тийиштүү модуль боюнча текшерүүгө келбесе сабакка катышуусу, активдүүлүгү боюнча тийиштүү балл коюлат;

- өтүлгөн модуль боюнча баллын жогорулатуу боюнча кайра текшерилүүгө уруксат берилбейт;

- текшерүүгө жүйөлүү себептер менен келбей калган студент же сабакты көп калтырган студент КМУУнун окуу бөлүмүнүн начальнигинин уруксаты менен гана текшерүүгө жиберилет;

- жүйөлүү себеп менен келбей калган студент: арыз, студенттик поликлиника күбөлөндүргөн справка, сабакка катышпагандыгын далилдеген окутуучунун колу, факультеттин деканынын колу ж.б. тиркелген документ тапшырат;

- эгер семестр боюнча максималдуу 100 баллдан студент 55 балл же андан жогору балл топтоп алса, предметтин мазмуну өздөштүрүлдү деп эсептелет да, тийиштүү баа коюлат .

Кийинки убактарга чейин студенттердин билимдери мугалимдер тарабынан оозеки жана жазуу түрүндө текшерилип келген. Анын натыйжасында студенттерге зачет жана экзамендик баа коюлуучу. Билимдерди мындай текшерүүнүн оң жана терс жактары да бар. Мисалы, мугалим менен студент жекеме-жеке сүйлөшкөн учурда студенттин билими, интеллектуалдык деңгээли, ой жүгүртүүсүнүн жыйнактыгы, оюн сөзгө, сөзүн сүйлөмгө айландырып айтып берүүсү ар тараптан талданат. Албетте, буга көп убакыт зарпталат. Ошондой эле студенттин билимин баалоого мугалим менен студенттин өз ара мамилелери да таасир берет. Тааныштык, туугандык, тескерисинче жакшы көрбөгөн адамдардын студентке жакындыгы да кайсы бир деңгээлде роль ойнойт. Кыскача айтканда субъективизмге жол берилет. Мына ушундай жоруктарды токтотуу үчүн Улуттук Университетте студенттердин билимдерин окуткан мугалимдердин катышуусусуз жүргүзүү ыкмасы колдонулуп келет. Студенттердин билимин көз карандысыз эксперттер

жана байкоочулар текшеришет. Мындай текшерүү эки формада жүргүзүлөт. Биринчиси, компьютердик тест аркылуу, экинчиси – бланкалык тест аркылуу. Бирок, окуткан мугалим эки учурда тең текшерүүгө катышпайт. Мугалимге анын жыйынтыгы гана берилет.

Студенттердин билимин тесттик ыкма менен текшерүүнүн бир нече жетишкен жактары бар. Эң негизгиси студенттердин ой жүгүртүүсүнүн тездигин текшерет. Эгер студент окуган предметинин негизин толук өздөштүргөн болсо, кандай гана суроо болбосун ага тез багыт алып, жооп берүүнүн кыска жана так жолун тандап алат. Андан сырткары бланкалык тест жүргүзүүдө студенттер билимдерин жазуу жүзүндө билдиришет. Окуган предметинин мазмуну боюнча ой жүгүртүшүп, жыйынтык чыгарып, билимдерин системага келтиришет. Ал эми жазуу жүзүндөгү иштерди текшерүү учурунда мугалимдер катышышат. Бирок, алар кимдин жумушун текшерип жаткандыгын билбөөгө тийиш. Университеттин окуу бөлүмүндө маселенин ушул жагын чечүү үчүн да изденүү иштери кеңири жүргүзүлүп жатат.

Ошентип, мурда белгилегендей биринчи жана экинчи курсту бүткөн студент жалпы жогорку билим берүүчү предметтерди өздөштүрүү менен катар компьютерди жана чет тилдеринин бирин үйрөнүп чыгат. Андан кийин мамлекеттик аттестациядан өтүшөт. Аттестациянын жыйынтыгында мамлекеттик комиссия студенттерге түрдүү багыттарды сунуш кылат. Биринчиси, илимдин багыты боюнча бакалавриатта окуу. Экинчиси толук жогорку билимдүү адистикке окуу (3 жылдык). Ал эми студенттердин айрым бир бөлүгү ушул жалпы билим берүүчү программаны толук өздөштүрө албай калышы да мүмкүн. Анда аларга жалпы билим берүүчү курсту уккандыгы жөнүндөгү документ берилет. Ал документтин негизинде тийиштүү колледждерде же атайын орто окуу жайларында билимдерин уланта алышат. Ал эми студенттердин бир тобу Университетке кирип окуй баштагандан кийин, анын программасын толук өздөштүрүп кетүүгө күчү жетпесин билсе, же болбосо андан ары окугусу келбесе, кыска мөөнөттө кошумча адистикке, мисалы, компьютерди колдонуучу, чет тили боюнча котормочу, мекемеде иш кагазын алып баруу, мекеме

катчысы, шофер ж.б. ээ болушу мүмкүн. Албетте, мындай кошумча кызмат үчүн билим берүү законуна ылайык студент өз жанынан акча төлөшү керек.

Биздин университетте окутууну уюштуруунун дагы бир жаңылыгы мына мында. Жогорку курстарда (3-4-курстар) жалпы кесипчиликке жана адистикке арналган предметтерди окууда, студенттер компьютерди жана чет тилин эркин пайдалана алышат. Бул болсо жогоруда биз белгилеген эки жылдык окутуунун үзүрү. Демек, жогорку курстарда компьютердик программалар, Интернет жана чет тили окуу каражаты катары кызмат кылат. Ушул максатта Улуттук Университет атайын адистикке арналган предметтер боюнча окутуучу программаларды түзүү жана алардын кай бирлерин сатып алууну, ошол максатта спутник байланышынын жана Интернеттин кызматын толук пайдалануу пландаштырылууда. Бул ушул 1998-99-окуу жылынан баштап толук ишке кире баштамакчы.

Билим берүүнүн жана адисти даярдоонун сапатын жогорулатууда окутууну уюштуруунун абалын ар дайым талдап, аларда кетирилип жаткан каталарды таап, анын пайда болуу себептерин аныктап туруу өзгөчө мааниге ээ. Эгер мындай себептер белгилүү болсо аны оңдоонун же болтурбоонун жолун табуу да оңой болот, Кийинки жылдары университеттин ректораты жана окуу бөлүмү ушул маселенин үстүндө иштөөдө. Анткени, биринчи жана экинчи курстардагы билим берүүнүн сапатын жакшыртууну ректорат жана окуу бөлүмү түздөн-түз өз мойнуна алышкан. Компьютерди жана чет тилдерин окутууну, бардык предметтер боюнча студенттердин билимдерин мугалимдерди катыштырбастан, текшерүүнү окуу бөлүмү алып барат. Ушул иштерди аткаруунун натыйжасында окуу бөлүмүндө эң көп материалдар топтолгон. Мында университеттеги ар бир студент тигил же бул предмет боюнча кандай баа алгандыгы, ар бир модуль боюнча алган баллынын саны, зачет жана экзамендердин жалпы жыйынтыгы ж.б. бар. Натыйжада факультеттин жетишкендиги жана начар жактары, кафедранын ийгилиги жана кемчилиги, ар бир окутуучунун педагогикалык ишмердүүлүгүнүн сапаты, студенттин окуу ишинин жыйынтыгы, окуу

предметинин татаалдыгы же жеңилдиги, материалдык базанын, (аны ичинде компьютердик каражаттын) тийгизген таасири, окуу процессинин методикалык жактан камсыз болушунун абалы, студенттин билимин текшерүүгө болгон гумандуу жана объективдүү мамиленин абалы жөнүндөгү толук материалдар топтолуп, тийиштүү жыйынтыктар чыгарылууда. Кемчиликтердин бети ачылып, аны жоюунун иштиктүү чаралары иштелип чыгууда. Албетте, мунун бардыгы бир гана максатка – фундаменталдуу билими бар, азыркы техниканы жана тилдерди өздөштүргөн, гумандуу, учурдун жана келечектин татаал талабына жооп берген адисти даярдоого багытталган.

Адатта үчүнчү жана төртүнчү курстарда жалпы кесиптик предметтер окутулат да, натыйжада бүтүрүүчүлөр “илимдин бакалавры” деген академиялык даража жөнүндөгү дипломго ээ болот. Бүтүрүүчүлөрдүн ишке орношуу жана ийгиликтүү иштеп кетишин камсыз кылуу максатында айрым факультеттерде студенттерди 5-курста окутуу да пландаштырылды. Бакалавр даражасын алган бүтүрүүчү ошол илимий багыт боюнча дагы бир жыл окуп, тийиштүү адистик алып чыгат. Мисалы, табигый-математикалык багыттагы факультеттин бүтүрүүчүлөрү дагы бир жыл окуп адис-окутуучу деген кесипке ээ болот. Мисалы, алар “Математик. Окутуучу”, “Физик. Окутуучу”, “Биолог. Окутуучу”, “Химик. Окутуучу”, “Географ. Окутуучу” ж.б. квалификациясын алышат. Анын натыйжасында бүтүрүүчү орто мектепте, гимназияда, лицей, колледж же жогорку окуу жайында окутуучу болуп иштей алат. Ал эми башка факультеттердеги бүтүрүүчүлөр да белгилүү багыт боюнча окуусун улантышып тийиштүү адистикке ээ болушат жана толук жогорку билим жөнүндөгү диплом алышат. Булардын бардыгы окутуунун үчүнчү баскычы – магистратурада окууга мүмкүндүк алышат.

Окутуунун көп баскычтуу системасына ылайык илимдин багыттары боюнча магистрлерди даярдоо да Улуттук университетинде биринчилерден болуп киргизилген. Ал КМУУнун Окумуштуулар Советинин токтому менен 1996-жылдын 12-октябрында түзүлгөн магистратура, аспирантура жана улуттук билим берүү программалары борборунда ишке

ашырылат. Аны түзүүнүн башкы максаты: жогорку кесиптик билим берүүнүн көп баскычтуу системасынын алкагында адистерди үзгүлтүксүз даярдоонун үчүнчү жана төртүнчү деңгээлин ишке ашыруу (магистрлерди жана аспиранттарды). Ошондой эле жогорку билим берүүнүн стандарттарын, мамлекеттик типтүү программаларды жана окуу пландарын иштеп чыгуу жана пайдалануу боюнча КМУУнун ишмердүүлүгүн координациялоо.

Борбор 1996-жылы магистрлерди даярдоонун 17 багыты боюнча бюджеттик бөлүмгө 260, бюджеттик эмес бөлүмгө 18, сырттан окуу бөлүмүнө 20 адамды кабыл алган. Алар “Физика”, “Биология”, “Математика”, “Колдонмо математика жана информатика”, “География”, “Педагогика”, “Филология”, “Тарых”, “Политология”, “Лингвистика”, “Мамлекеттик кызмат”, “Экономика” ж.б. адистиктери боюнча даярдалууда. 1998-жылы Кыргызстанда биринчи жолу академиялык магистр даражасын алып чыгышат. Магистратурада окуунун мөөнөтү 2 жыл. Аны бүткөндөн кийин мамлекеттик аттестациялоочу комиссия кай бирлерин аспирантурадан окууга сунуш кылса, калгандары илимий кызматкер же жогорку окуу жайларынын окутуучулары болуп калышат.

Быйыл магистратура боюнча адистиктердин тизмеси дагы кеңейтилди. Ага “Юриспруденция”, “Коммерция”, “Журналистика”, “Менеджмент”, “Культурология” ж.б. багыттар кошулду.

БИЗДЕ КИМДЕР ОКУТУШАТ?

Кыргыз мамлекеттик Улуттук университеттин ардактуу докторлору жана профессорлору

Акаева Майрам Дүйшөновна, техника илимдеринин кандидаты, профессор, “Мээрим” фондусунун президенти, Пекин телекоммуникация университетинин Ардактуу профессору, Эл аралык инженердик академиясынын академиги.

Бхутто Беназир, Пакистандын мурдагы Премьер-Министри.

Гор Альберт, Америка Кошмо Штаттарынын Вице-Президенти.

Жиндорук Хусаметтин, Түркия Республикасынын Парламентинин спикери.

Мохаммад Махатхир, Малайзиянын Премьер-Министри.

Топтан Коксал, Түркия Республикасынын улуттук агартуу министри.

Хашеми-Рафсанжани Али Акбар, Иран Ислам Республикасынын Президенти.

Чой Бернард, Кыргыз Республикасынын Корея республикасындагы Ардактуу консулу.

Арпад Генц, Венгрия Республикасынын президенти.

Арзыматов Атыгай, КМУУнун эл аралык билим берүү программаларын интеграциялоо институтунун профессор-консультанты.

Мамбетсариев Токтосун, КМУУнун журналистика факультетинин профессору.

Ореховская Мария Яковлевна, КМУУнун эл аралык билим берүү программаларын интеграциялоо институтунун Кыргыз-Европа факультетинин доценти

Оторбаев Кайып Оторбаевич, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын анык мүчөсү, география илимдеринин доктору, профессор.

Покровский Вячеслав Александрович, КМУУнун кадрларды кайра даярдоо жана квалификациясын

жогорулатуу институтунун мамлекет жана укук кафедрасынын профессору, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген юристи.

Рустамбеков Сарбагыш Султанкулович, ботаника жана өсүмдүктөрдүн физиологиясы кафедрасынын профессору, билим берүүгө эмгек сиңирген кызматкер.

Токтаров Газис, КМУУнун педагогика жана психология кафедрасынын профессору.

Шеримкулов Медеткан, стратегиялык изилдөөлөр, мамлекеттик кызмат жана саясий илимдер окуу борборунун профессору.

Академиялардын академиктери жана корреспондент мүчөлөрү. Илимге, маданиятка жана искусствого эмгек сиңирген ишмерлер

Артыкбаев Качкынбай, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер.

Бактыгулов Жумадил Сапалович, тарых илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Балтабаев Мукаш Руставлетович, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Брудный Арон Абрамович, философия илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү.

Будайчиев Байышбек Денебаевич, искусство таануу кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер.

Живоглядов Валерий Петрович, Кыргыз республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын анык мүчөсү, техника илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Жолдошева Чолпон Токчороевна, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-

мүчөсү, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Ибраимов Исраил Момунович, геология-минерология илимдеринин кандидаты, доцент, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Измайлов Азиз Эминович, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын анык мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Имаева Нурила, Россия Федерациясынын Түрк Академиясынын анык мүчөсү, педагогика илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Иманалиев Киреше, педагогика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер .

Какеев Аскар Чукутаевич, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын анык мүчөсү, философия илимдеринин доктору, профессор.

Карыпулов Аманбек, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү, философия илимдеринин доктору, профессор.

Касиев Сапаш, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү, биология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Малабаев Мурзабек, тарых илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Мамбетакунов Эсенбек, Билим берүүнү гумандаштыруу Эл аралык академиясынын анык мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Мамытов Аман, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын анык мүчөсү, Россия Айыл Чарба Академиясынын анык мүчөсү, айыл чарба илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты.

Мусаев Манас, Кыргыз Республикасынын искусство-

суна эмгек сиңирген ишмер, Кыргыз Республикасынын эл артисти.

Панков Павел Сергеевич, физика-математика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү.

Печенов Владимир Арсентьевич, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү, биология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Рыскулбеков Муса, экономика илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Садыков Абдыкадыр, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент мүчөсү, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Токтомышев Советбек Жайлообекович, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын академиги, техника илимдеринин доктору, профессор.

Токтосунов Асан, биология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Чесноков Петр Никифорович, Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмери.

Шаповалов Вячеслав Иванович, Илим, Билим берүү, Индустрия жана Искусство Эл аралык Академиясынын анык мүчөсү (АКШ), филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмери.

Шаршекеев Өзгөрүш, физика-математика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер.

Шаршеналиев Жаныбек, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент-мүчөсү, техника илимдеринин доктору, профессор.

Эркебаев Абдыганы, Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын анык мүчөсү, филология илимдеринин доктору, профессор.

Илим докторлору, профессорлор.
Эмгек сиңирген мугалимдер.
Билим берүүгө эмгек сиңирген кызматкерлер

Адылов Султан, химия илимдеринин кандидаты, профессор.

Алымов Бектурсун, педагогика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Анаркулов Хабибулла Файзулаевич, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Артыкбаев Мэлс Табалдиевич, философия илимдеринин доктору, профессор.

Асанканов Аблабек, тарых илимдеринин доктору, профессор.

Асанова Айсалкын, экономика илимдеринин доктору, профессор.

Бабак Валентин Федорович, техника илимдеринин доктору, профессор.

Базарканов Көчкүнбай, экономика илимдеринин доктору, профессор.

Байбулатов Филарет Хакимович, техника илимдеринин доктору, профессор.

Байман Филипп Ефимович, педагогика илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын Эмгек сиңирген машыктыргычы.

Баялиев Топчубек, тарых илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын билим берүүгө эмгек сиңирген кызматкери.

Бекбалаев Амангелди Абдыжапарович, филология илимдеринин доктору, профессор.

Бугазов Хусаин, филология илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Гречко Всеволод Васильевич, география илимдеринин кандидаты, профессор.

Доев Азгирей Батчериевич, философия илимдеринин кандидаты, профессор.

Дүйшеев Эсенкан, физика-математика илимдеринин

кандидаты, доцент, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Дыйканов Карбоз, филология илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Жайнаков Аманбек, физика-математика илимдеринин доктору, профессор.

Жапаров Абдыкул, филология илимдеринин доктору, профессор.

Жигитов Салижан, филология илимдеринин доктору, профессор.

Жунушов Керим, экономика илимдеринин доктору, профессор.

Жоробекова Шарипа, химия илимдеринин доктору, профессор.

Закиров Сапарбек, филология илимдеринин кандидаты, профессор.

Зенков Геннадий Степанович, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Исабеков Молдоакун Бейшекеевич, физика-математика илимдеринин кандидаты, доцент, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Исаев Акыбай, география илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Исмаилов Асеин Исмаилович, философия илимдеринин доктору, профессор.

Ишекеев Назаркул, филология илимдеринин доктору, профессор.

Какишев Каныбек, физика-математика илимдеринин доктору, профессор.

Карашев Ташмат, физика-математика илимдеринин кандидаты, профессор.

Кенжеев Арден Мукашевич, доцент, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген машыктыргычы.

Коровин Федор Георгиевич, филология илимдеринин кандидаты, профессор.

Кочергин Владимир Петрович, физика-математика илимдеринин доктору, профессор.

Курманов Карпек Шамсидинович, юридика илимдеринин доктору, профессор.

Кучерявый Николай Петрович, юридика илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген юристи.

Назарматова Касийра Мукашевна, экономика илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын билим берүүгө эмгек сиңирген ишмери.

Ожукеева Токон, тарых илимдеринин доктору, профессор.

Осмонкулов Аскар, педагогика илимдеринин доктору, профессор.

Осмонов Бакас, экономика илимдеринин кандидаты, профессор.

Петровец Вера Митрофановна, тарых илимдеринин доктору, профессор.

Саадабаев Аскарбек, физика-математика илимдеринин доктору, профессор.

Скирдов Василий Данилович, филология илимдеринин кандидаты, профессор.

Тузов Леонид Васильевич, физика-математика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын билим берүүгө эмгек сиңирген кызматкери

Турсунова Салтанат Аскаровна, экономика илимдеринин доктору, профессор.

Үмөталиева Бейшегүл Жакшылыковна, филология илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Усупов Сабыр, Кыргыз республикасынын эмгек сиңирген машыктыргычы.

Чокоев Эрик Сатаркулович, физика-математика илимдеринин доктору, доцент.

Чукубаев Абдыкан Абдулхакович, тарых илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген мугалими.

Шамурзина Рея Султановна, филология илимдеринин доктору, профессор.

Шатманов Садыбакас, филология илимдеринин кандидаты, профессор, Кыргыз Республикасынын билим

берүүгө эмгек сиңирген кызматкери.

Шихотов Владислав Мефодьевич, биология илимдеринин кандидаты, профессор.

Эралиев Закирбек, тарых илимдеринин доктору, профессор.

Яхонтов Алексей Георгиевич, физика-математика илимдеринин кандидаты, профессор.

ИНТЕРНЕТ

СПУТНИК
БАЙЛАНЫШЫ

XXI КЫЛЫМДЫН
КАДРЛАРЫ

ДИСТАНТТЫК
ОКУТУУ

Улуттук университет окууга чакырат,
ал Сиздин келечегиңизге кам корот.